

COMISIA ELECTORALĂ CENTRALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Vasile Alecsandri nr. 119, MD 2012 Chișinău, Republica Moldova
tel. (+373 22) 251-451, fax (+373 22) 234-047
www.cec.md, e-mail: info@cec.md

Nr. CEC 8/1097 din 07 aprilie 2017

**Domnului Andrian CANDU,
Președintele Parlamentului
Republicii Moldova**

Stimate Domnule Președinte,

Prin prezenta, în conformitate cu art. 22 alin. 1) lit. 1) din Codul electoral nr. 1381-XIII din 21 noiembrie 1997, remitem atașat Raportul asupra activității desfășurate de Comisia Electorală Centrală în anul 2016, aprobat prin hotărârea CEC nr. 801 din 28 martie 2017.

Ținem să precizăm că prezentul Raport nu cuprinde informațiile privind realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din data de 30 octombrie 2016, întrucât acestea au fost reflectate în Raportul cu privire la rezultatele alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016, aprobat prin hotărârea CEC nr. 572 din 18 noiembrie 2016.

Anexă: Conform textului (1 exemplar).

Cu respect,

**Președintele
Comisiei Electorale Centrale**

Alina RUSSU

SECRETARIATUL PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA	
D.D.P. Nr.	<u>692</u>
" <u>11</u> "	<u>04</u> 20 <u>17</u>
Ora	

RAPORT

de activitate al Comisiei Electorale Centrale pentru
anul 2016 în conformitate cu activitățile prevăzute în
Planul strategic al CEC pentru anii 2016-2019

CUPRINS:

SUMAR EXECUTIV.....	5
----------------------------	----------

OBIECTIVUL NR. 1. DEZVOLTAREA ȘI IMPLEMENTAREA MODULELOR SIAS „ALEGERI”.....8

1.1. Realizarea unui studiu de fezabilitate privind introducerea votului la distanță prin intermediul sistemelor electronice ca metodă de vot alternativă.....	8
1.2. Elaborarea cerințelor tehnice pentru dezvoltarea și testarea modulelor SIAS „Alegeri”, prevăzute în Legea nr. 101-XVI cu privire la Concepția Sistemului informațional automatizat de stat „Alegeri”.....	9
1.3. Conlucrarea cu ministerele și alte autorități de resort, deținătoare a registrelor de stat, în vederea automatizării procedurilor electorale.....	14
1.4. Participarea la crearea Registrului de stat al adresei în scopul delimitării teritoriale a secțiilor de votare și arondarea alegătorilor.....	14
1.5. Instruirea și certificarea operatorilor SIAS „Alegeri” din cadrul organelor electorale constituite pentru organizarea alegerilor locale noi.....	15

OBIECTIVUL NR. 2. SPORIREA ACCESIBILITĂȚII PROCESULUI ELECTORAL.....16

2.1. Perfecționarea mecanismului legal de constituire a secțiilor de votare în străinătate.....	16
2.2. Efectuarea unui studiu privind dezvoltarea și punerea în aplicare a mecanismelor eficiente de incluziune a persoanelor cu dizabilități în procesul electoral, cu respectarea principiului egalității de gen.....	16
2.3. Evaluarea nivelului de dotare și corespundere a secțiilor de votare cerințelor privind asigurarea accesului pentru persoanele cu dizabilități, cele cu vîrstă înaintată, persoanele cu copii în cărucioare etc. (conform datelor de la alegerile locale generale din 14 iunie 2015).....	18
2.4. Adaptarea paginilor web ale CEC la necesitățile grupurilor-țintă (tineri, persoane cu dizabilități, persoane care votează pentru prima dată etc.).....	18
2.5. Organizarea și desfășurarea continuă a cursurilor de instruire cu subiecții implicați în procesul de validare, confirmare, ridicare și atribuire a mandatelor aleșilor locali (secretarii consiliilor locale, instanțele judecătorești)	19

OBIECTIVUL NR. 3. ÎMBUNĂȚĂȚIREA CONTINUĂ A MANAGEMENTULUI ELECTORAL ȘI CONSOLIDAREA CAPACITĂȚILOR INSTITUȚIONALE.....20

3.1. Modificarea statului de personal al Aparatului Comisiei Electorale Centrale.....	20
3.2. Identificarea mecanismelor de implementare a unui sistem de recompense pentru funcționarii electorali îmbunătățit, diferențiat și stimulatoriu. Reducerea restricțiilor legate de incompatibilitățile privind statutul funcționarilor electorali. Promovarea respectării principiului egalității de gen în cadrul activității organelor electorale.....	20
3.3. Consolidarea și dezvoltarea continuă a capacităților profesionale ale funcționarilor electorali.....	21
3.4. Elaborarea și aprobarea Procedurii privind desfășurarea stagiului de practică în cadrul CEC.....	22
3.5. Evaluarea nivelului de dotare a secțiilor de votare cu echipament logistic (cabine și urne de vot standardizate, conexiune internet, fax, imprimantă/scaner etc.). Identificarea necesităților de îmbunătățire a infrastructurii secțiilor de votare.....	22
3.6. Promovarea principiilor calității și securității informației la toate etapele ciclului de management electoral și efectuarea analizei anuale a eficacității și funcționalității SIMCSI din cadrul CEC.....	22
3.7. Efectuarea anuală a auditurilor interne și de supraveghere asupra funcționalității Sistemului Integrat de Management al Calității și Securității Informației în cadrul CEC în scopul adaptării și obținerii recertificării internaționale pentru standardele ISO 27001 și ISO 9001.....	26

<u>OBIECTIVUL NR. 4. ASIGURAREA ORGANIZĂRII EVENIMENTELOR ELECTORALE. ALEGĂTORI CONȘTIENȚI ȘI INFORMAȚI.....</u>	25
4.1. Planificarea și organizarea procesului de desfășurare a alegerilor locale noi.....	25
4.2. Elaborarea materialelor și/sau programelor de informare și instruire pentru jurnaliști.....	27
4.3. Desfășurarea campaniilor de informare și educație electorală orientate spre tinerii alegători în contextul organizării alegerilor locale noi în unele localități din țară.....	27
4.4. Realizarea unui studiu privind nivelul de implicare și participare a cetățenilor la toate etapele procesului electoral.....	28
4.5. Dezvoltarea parteneriatului CEC - Biroul pentru relații cu diaspora prin elaborarea unei platforme comune de comunicare cu reprezentanțele diasporei de peste hotare.....	28
4.6. Desfășurarea campaniilor de informare și educație electorală a tinerilor alegători în toate raioanele prin organizarea Zilei Internaționale a Alegerilor și a Zilei Tînărului Alegător.....	29
<u>OBIECTIVUL NR. 5. TRANSPARENȚA ÎN ACTIVITATEA ORGANELOR ELECTORALE.....</u>	30
5.1. Promovarea principiului transparenței în activitatea organelor electorale și evaluarea gradului de satisfacție a părților interesate privind activitatea organelor electorale.....	30
5.2. Consolidarea relațiilor de cooperare și schimb de experiență cu organizațiile naționale specializate în promovarea drepturilor omului și cu instituțiile de management electoral din alte țări, inclusiv, participarea la crearea și desfășurarea activităților asociațiilor de profil, în scopul promovării performanțelor înregistrate de CEC și al preluării celor mai bune practici de la acestea.....	30
5.3. Consolidarea relațiilor de cooperare cu partenerii de dezvoltare și organizațiile internaționale specializate în domeniul electoral privind oferirea asistenței în vederea promovării performanțelor înregistrate de CEC și îmbunătățirea serviciilor electorale prestate.....	42
5.4. Creșterea nivelului de transparență decizională prin prezentarea tuturor proiectelor de politici publice elaborate de CEC spre consultare publică.....	43
5.5. Promovarea imaginii organelor electorale și informarea alegătorilor prin intermediul mijloacelor de comunicare moderne și a tehnologiilor informaționale. Dezvoltarea și menținerea conturilor oficiale ale instituției pe rețelele de socializare.....	44
<u>OBIECTIVUL NR. 6. TRANSPARENȚA FINANȚĂRII PARTIDELOR POLITICE ȘI A CAMPANIILOR ELECTORALE.....</u>	45
6.1. Elaborarea instrucțiunii cu privire la întocmirea raportului privind gestiunea financiară a partidului politic finanțat din bugetul de stat.....	45
6.2. Desfășurarea activităților de instruire a subiecților implicați și interesați în procesul de finanțare a partidelor politice și a campaniilor electorale.....	45
6.3. Desfășurarea campaniilor de informare pentru partide și alte organizații social-politice privind promovarea transparenței procesului de colectare și raportare a cotizațiilor de membru.....	45
6.4. Elaborarea unor mecanisme de monitorizare publică și evaluare a respectării cadrului normativ de către subiecții implicați în finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale.....	45
<u>OBIECTIVUL NR. 7. PERFECȚIONAREA CADRULUI LEGAL ȘI A CELUI CONEX.....</u>	47
7.1. Identificarea deficiențelor și lacunelor existente în legislația electorală, elaborarea propunerilor de modificare a Codului electoral și a cadrului legal conex.....	47
7.2. Elaborarea și propunerea spre aprobare de către Parlament a unui proiect de lege privind mecanismele de implementare deplină a SIAS „Alegeri” către alegerile parlamentare din 2018.....	47
7.3. Revizuirea și ajustarea cadrului normativ intern al CEC în vederea punerii în aplicare a modulelor SIAS „Alegeri” în corespundere cu cerințele Standardului ISO 27001:2013 privind Sistemul de Management al Securității Informației.....	47

- 7.4. Elaborarea și revizuirea actelor normative ale CEC (hotărâri, regulamente, instrucțiuni, proceduri) în vederea perfecționării și asigurării aplicării uniforme a legislației și procedurilor electorale, cu înaintarea propunerilor de modificare, încorporare sau abrogare a prevederilor acestora.....49
- 7.5. Efectuarea unei analize ample asupra cadrului normativ de reglementare a litigiilor electorale și elaborarea în comun cu Institutul Național al Justiției a ghidurilor practice și metodice privind soluționarea litigiilor electorale de către instanțele judecătorești. Promovarea specializării magistraților în contenciosul electoral/instituirii colegiilor specializate în examinarea litigiilor electorale.....55

INFORMAȚII PRIVIND ALTE ACTIVITĂȚI CURENTE DESFĂȘURATE DE CEC.....56

- 1) *Organizarea și desfășurarea ședințelor Comisiei Electorale Centrale.....56*
- 2) *Corespondența Comisiei Electorale Centrale.....57*
- 3) *Recepționarea și verificarea listelor de subscripție prezentate de grupul de inițiativă pentru inițierea referendumului constituțional.....58*
- 4) *Inițierea procedurilor de validare a mandatelor de deputat în Parlamentul Republicii Moldova. Procedura de atribuire și ridicare a mandatelor de consilieri locali.....60*
- 5) *Exercițiul bugetar (inclusiv, informația privind achizițiile publice desfășurate în cadrul Comisiei Electorale Centrale)63*
- 6) *Activitatea de reprezentare a intereselor Comisiei Electorale Centrale în instanțele de judecată...85*

Comisia Electorală Centrală (în continuare – CEC) este organ de stat independent, înființat pentru realizarea politicii electorale în scopul unei bune desfășurări a alegerilor, pentru supravegherea și controlul respectării prevederilor legale privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale.

CEC este constituită din 9 membri: un membru este desemnat de către Președintele Republicii Moldova, ceilalți 8 membri sînt desemnați de către Parlament, cu respectarea reprezentării proporționale a majorității și a opoziției. Componenta nominală a Comisiei se confirmă prin hotărîre a Parlamentului, cu votul majorității deputaților aleși.

Astfel, prin hotărîrea nr. 144 din 17 iunie 2016¹, Parlamentul Republicii Moldova a confirmat noua componență nominală a Comisiei Electorale Centrale, după cum urmează:

AGRIGOROE Veaceslav – desemnat de Parlament

CIOCAN Iurie – desemnat de Parlament

CIUBOTARU Rodica – desemnată de Parlament

GAFTON Vasile – desemnat de Parlament

GURDUZA Sergiu – desemnat de Parlament

LEBEDINSCHI Maxim – desemnat de Parlament

RUSSU Alina – desemnată de Parlament

VOLENTIR Andrei – desemnat de Parlament

ȘARBAN Vladimir – desemnat de Președintele Republicii Moldova².

În temeiul art. 17 alin. (1) din Codul electoral, președintele, vicepreședintele și secretarul Comisiei Electorale Centrale sînt aleși din rîndul membrilor CEC cu majoritatea de voturi din numărul total al membrilor acesteia. În condițiile legale citate, la data de 27 iunie 2016, în funcția de președinte a Comisiei Electorale Centrale a fost aleasă doamna Alina Russu, în funcția de vicepreședinte – doamna Rodica Ciubotaru, iar în funcția de secretar – domnul Veaceslav Agrigoroae³.

Totodată, în perioada de referință (ianuarie-iunie 2016), componența nominală a CEC era următoarea: CIOCAN Iurie – *președinte CEC* (desemnat de Parlament), VOLENTIR Andrei – *secretar CEC* (desemnat de Președintele interimar al Republicii Moldova, GAFTON Vasile, GUȚU Svetlana, MODRÎNGĂ Vitalie, MOȚARȘCHI Vadim, RĂDUCAN Eduard, SIMIONOV Alexandru, URÎTU Ștefan – membri CEC desemnați de Parlament⁴.

Comisia Electorală Centrală este asistată de un aparat ale cărui structură și efectiv-limită se aprobă de către Comisie. Personalul aparatului este compus din funcționari publici, supuși reglementărilor Legii nr.158-XVI din 4 iulie 2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, și personal contractual, care desfășoară activități auxiliare, supus reglementărilor legislației muncii. În acest sens, CEC a aprobat hotărîrea nr. 1029 din 9 decembrie 2011 „Cu privire la aprobarea structurii și efectivului-limită ale Comisiei Electorale Centrale”⁵.

CEC stabilește obiective strategice și operaționale pe care urmează să le realizeze într-o anumită perioadă de timp, avînd orientarea clară spre cerințele atît a alegătorilor, cît și a altor părți interesate, în scopul îmbunătățirii continue a procesului electoral.

În acest sens, CEC și-a aprobat Planul strategic pentru anii 2016-2019, prin hotărîrea nr. 4341 din 8 decembrie 2015⁶, potrivit căruia au fost stabilite misiunea, viziunea și valorile instituției, descrierea situației curente, analiza SWOT, direcții strategice, obiective și activități, precum și mecanismul de monitorizare și evaluare. Potrivit Planului strategic al CEC pentru anii 2016-2019 au fost identificate următoarele direcții strategice: 1) Un proces electoral modern, eficient și accesibil; 2) Rezultate credibile ale alegerilor; 3)

¹ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=365461>

² <http://www.cec.md/index.php?pag=news&id=1060&l=ro>

³ <http://www.cec.md/index.php?pag=news&id=1001&rid=16238&l=ro>

⁴ <http://www.cec.md/index.php?pag=news&id=1060&rid=16122&l=ro>

⁵ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=341801>

⁶ http://www.cec.md/files/files/planulstrategic20162019aprobatinsedinta_279273.pdf

Alegători conștienți și informați; 4) Capacități instituționale consolidate și 5) Supravegherea finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale.

Planul strategic al CEC constituie principalul document de planificare managerială și strategică a activității Comisiei, care vizează organizarea și desfășurarea alegerilor și referendumurilor, de asemenea domeniul finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale. Din această perspectivă CEC stabilește obiective strategice și acțiuni concrete menite să atingă obiectivele propuse, analizează și evaluează activitățile precedente propunându-și măsuri de îmbunătățire.

Planificarea strategică trasează prioritățile Comisiei în domeniul său de activitate, printre care asigurarea egalității de gen, crearea condițiilor pentru participarea nestingherită a tuturor categoriilor de alegători la procesul electoral, modernizarea procesului electoral prin aplicarea tehnologiilor informaționale și diversificarea mecanismelor de management în serviciul public.

În vederea realizării obiectivelor strategice stabilite conform Planului strategic pentru anii 2016-2019, CEC identifică și stabilește anual obiectivele și acțiunile specifice prin aprobarea unui plan de acțiuni la nivel de instituție. Prin urmare, prin hotărîrea nr. 4496 din 9 februarie 2016⁷, CEC a aprobat Planul de acțiuni pentru anul 2016 în conformitate cu activitățile prevăzute în Planul strategic al CEC pentru anii 2016-2019, prin care au fost stabilite 7 obiective specifice în corespundere cu cele strategice, fiind identificate 37 de acțiuni în vederea realizării obiectivelor stabilite, cu determinarea indicatorilor de produs/rezultat, termenele și responsabilii de realizarea acestora. Printre obiectivele specifice incluse în Planul de acțiuni al CEC pentru anul 2016 se enumeră:

- 1) Dezvoltarea și implementarea modulelor SIAS „Alegeri”
- 2) Sporirea accesibilității procesului electoral
- 3) Îmbunătățirea continuă a managementului electoral și consolidarea capacităților instituționale
- 4) Asigurarea organizării evenimentelor electorale. Alegători conștienți și informați
- 5) Transparența în activitatea organelor electorale
- 6) Transparența finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale
- 7) Perfecționarea cadrului legal și a celui conex

În prezentul raport de activitate se descrie în detaliu nivelul de realizare a obiectivelor specifice și acțiunilor stabilite în acest sens, fiind identificate cauzele realizării parțiale a unora din acțiunile specifice și descrise măsurile planificate în vederea realizării depline a acestora în următoarea perioadă de gestiune.

Totodată, se menționează că pe lângă obiectivele și acțiunile specifice stabilite de CEC pentru anul 2016, Comisia asigură realizarea și altor activități curente ce reies din atribuțiile specifice stabilite acesteia potrivit legislației electorale. În acest sens, se evidențiază realizarea activităților ce țin de asigurarea exercițiului bugetar aferent bunei organizări a activităților curente ale CEC, precum și tuturor proceselor electorale desfășurate, organizarea și desfășurarea ședințelor Comisiei, circuitul corespunzător a corespondenței CEC, inițierea procedurilor de validare a mandatelor de deputat în Parlamentul Republicii Moldova, procedura de atribuire și ridicare a mandatelor de consilieri locali, activitatea de reprezentare a intereselor Comisiei Electorale Centrale în instanțele de judecată, precum și implicarea în procesul de recepționare și verificare a listelor de subscripție prezentate de grupul de inițiativă pentru inițierea referendumului constituțional.

În același timp, prin hotărîrea nr. 55 din 1 aprilie 2016, Parlamentul Republicii Moldova a stabilit data de 30 octombrie 2016 pentru desfășurarea alegerii Președintelui Republicii Moldova. În acest sens, în perioada de referință, Comisia Electorală Centrală a asigurat organizarea și desfășurarea alegerilor prezidențiale, iar în conformitate cu art. 60 din Codul electoral, CEC a aprobat Raportul cu privire la rezultatele alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016 care conține descrierea acțiunilor și procedurilor electorale realizate⁸.

Cea din urmă activitate realizată de CEC a influențat în bună parte nivelul de realizare a obiectivelor și acțiunilor specifice stabilite de Comisie pentru anul 2016, Comisia fiind pusă în situația de a-și revedea

⁷ http://www.cec.md/files/files/anexa4496hcecpandeactivitatecec2016_2354558.pdf

⁸ HCEC nr. 572 din 18 noiembrie 2016 cu privire la aprobarea Raportului cu privire la rezultatele alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016

activitățile în vederea prioritizării și orientării acestora pentru buna organizare și desfășurare a scrutinului prezidențial. În cea mai mare parte au fost afectate, prin prisma nivelului de realizare, obiectivile specifice ce țin de domeniile privind dezvoltarea și implementarea modulelor SIAS „Alegeri” și perfecționarea cadrului legal și a celui conex.

Organizarea scrutinului prezidențial din 2016 a evidențiat carențele legislative și normative existente în vederea bunei organizări a procedurilor electorale, fiind astfel evidențiate și noi domenii de analiză în vederea perfecționării procedurilor ce vizează activitatea de colectare și verificare a listelor de subscripție, activitatea grupurilor de inițiativă, inclusiv cea financiară a acestora, asigurarea organizării secțiilor de votare din afara țării și modul de participare a cetățenilor la votare în aceste secții, contracararea implicării subiecților neautorizați în campania electorală etc. Aceste din urmă constatări, precum și altele identificate, urmează să servească drept activități prioritare în vederea realizării obiectivelor specifice ce țin de perfecționarea cadrului legal și a celui conex, sporirea accesibilității procesului electoral, transparența finanțării partidelor politice și a campaniilor electorale, asigurarea organizării evenimentelor electorale, alegători conștienți și informați, dezvoltarea și implementarea modulelor SIAS „Alegeri”.

OBIECTIVUL NR. 1. DEZVOLTAREA ȘI IMPLEMENTAREA MODULELOR SIAS „ALEGERI”

1.1. Realizarea unui studiu de fezabilitate privind introducerea votului la distanță prin intermediul sistemelor electronice ca metodă de vot alternativă

În vederea evaluării posibilităților de introducere a tehnologiilor moderne de vot în cadrul alegerilor și referendumurilor desfășurate în Republica Moldova, în perioada 28 martie – 28 iunie 2016, cu suportul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Moldova (PNUD Moldova), a fost realizat Studiul de fezabilitate „Introducerea votului prin Internet în Republica Moldova: Principalele constatări și recomandări”.

Studiul realizat s-a axat pe analiza de ansamblu a mai multor domenii, după cum urmează:

- Privire de ansamblu asupra implementării cu succes a sistemului de vot prin Internet la nivel mondial în astfel de țări ca Estonia, Elveția, Norvegia, Canada și Australia;
- Prezentarea principalelor concepte referitoare la votul prin Internet;
- Analiza situației actuale prin prisma aspectelor legale, tehnice, sociale și politice cu privire la alegeri – mediul conex;
- Recomandările formulate în urma studiului;
- Implementarea preliminară a acțiunilor prioritare;
- Analiza cost-beneficiu.

Scopul studiului a vizat identificarea măsurilor necesare în vederea realizării cerințelor legale, organizaționale și economice care să conducă la introducerea votului prin Internet în Republica Moldova. Astfel, obiectivul principal al studiului a fost de a evalua fezabilitatea introducerii votului la distanță prin Internet în Republica Moldova, după modelul altor țări europene care au sisteme electorale similare. În baza analizei a fost propusă realizarea acțiunilor preliminare pentru pilotarea și punerea în aplicare deplină a noului serviciu.

Totodată, procesul de elaborare a studiului a implicat realizarea mai multor activități, și anume:

- organizarea întrevederilor comune cu reprezentanții Comisiei Electorale Centrale, partidelor politice, ministerelor de resort, altor autorități publice, agențiilor guvernamentale și cu alți factori interesați;
- analiza celor mai bune practici de punere în aplicare a votului prin Internet în alte țări;
- analiza mediului legal, tehnic, social și politic din Moldova, în baza rezultatelor interviurilor realizate, a documentației disponibile și a observațiilor personale.

De asemenea, rezultatele studiului efectuat denotă că Republica Moldova dispune de toate premisele de bază necesare pentru introducerea sistemului de vot prin Internet în viitorul apropiat, inclusiv de:

1. O infrastructură Internet bine dezvoltată;
2. Un grad ridicat de acoperire a rețelelor mobile;
3. Un nivel adecvat de educație a publicului în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicare (TIC);
4. Liste electorale fiabile (Registrul de stat al alegătorilor);
5. Toate secțiile de votare echipate cu calculatoare conectate la Internet, fiind permanent online și comunicând cu SIAS „Alegeri”.

În pofida faptului că, în valori absolute, numărul de titulari de certificate electronice (Mobile-ID) pentru autentificare personală este încă destul de mic, popularitatea Mobile-ID crește rapid, fiind preconizată o creștere continuă, deoarece Guvernul planifică să ofere tot mai multe servicii electronice. În acest sens, autorii Studiului au venit cu două propuneri principale:

- Crearea unui Serviciu Informațional pentru Votul prin Internet (SIVI);
- Pilotarea SIVI înainte de alegerile parlamentare din 2018.

Astfel, în cadrul studiului s-a propus implementarea a două acțiuni prioritare privind:

1) implementarea votului prin Internet în cadrul alegerilor locale generale, care în primul rând necesită adoptarea unei decizii politice durabile de acceptare în linii mari a acestui sistem de către toate partidele politice. Această acceptare fiind esențială, deoarece introducerea votului prin Internet, cu autorizarea tuturor reglementărilor necesare, va implica, inevitabil, cheltuieli semnificative în termeni financiari și de resurse umane, iar randamentul acestei investiții va fi unul pe termen lung.

2) pilotarea sistemului de votare în 2018, conform propunerii secunde a studiului, proiectul-pilot de votare prin Internet fără efecte legale ar trebui realizat înainte de alegerile parlamentare din 2018. Aceste alegeri parlamentare pot fi organizate cel mai devreme posibil în noiembrie 2018, prin urmare, proiectul-pilot poate fi realizat, cel puțin, cu o lună înainte de alegerile parlamentare (adică în septembrie-octombrie 2018). Proiectul-pilot ar trebui să ofere soluții tehnice, operaționale și de securitate, ca și în cazul în care ar fi fost desfășurate alegeri cu caracter obligatoriu din punct de vedere legal, cu excepția valabilității legale a rezultatelor. Aceasta este o cerință importantă atât pentru testarea securității și fiabilității sistemului de votare prin Internet, cât și pentru colectarea de opinii valoroase din partea experților și a societății civile. Perioada de timp necesară pentru pregătirea proiectului-pilot ar trebui să nu fie mai mic de 18 luni, prin urmare, decizia de a lansa proiectul-pilot trebuie adoptată, cel târziu, în martie-aprilie 2017.

Prima versiune a studiului a fost prezentată la 31 mai 2016, iar la data de 28 iunie 2016 a avut loc prezentarea variantei finale a studiului. La fel, la data de 19 iulie 2016, Comisia a prezentat versiunea finală a studiului pentru organul legislativ, inclusiv principalele concluzii formulate în acest sens.

Astfel, principala concluzie a studiului de fezabilitate rezidă în faptul că votul la distanță va crește accesibilitatea procesului electoral în raport cu toți cetățenii Republicii Moldova cu drept de vot, aflați atât în țară cât și în străinătate.

1.2. Elaborarea cerințelor tehnice pentru dezvoltarea și testarea modulelor SIAS „Alegeri”, prevăzute în Legea nr. 101-XVI cu privire la Concepția Sistemului informațional automatizat de stat „Alegeri” („Control financiar”, „Raportare”, „Documentarea”)

1.2.1. Elaborarea cerințelor tehnice pentru modulul „Control financiar”

La momentul de față, totalitatea procedurilor de recepționare, verificare, digitizare și publicare a rapoartelor financiare ale concurenților electorali se realizează în mod manual, lucru care generează un șir de impedimente în reacția operativă și adecvată a CEC, cum ar fi:

- ✓ totalitatea rapoartelor financiare perfectate de concurenții electorali și partidele politice sînt expediate către CEC în format tradițional pe hîrtie și necesită timp pentru digitizarea și publicarea lor;
- ✓ procesul de analiză a rapoartelor financiare perfectate în format tradițional pe hîrtie necesită timp pentru analiză și control, mai ales în cazul partidelor politice unde numărul donatorilor este mare și complexitatea rapoartelor de asemenea;
- ✓ este dificil, iar uneori imposibil de verificat în timp util veridicitatea tuturor datelor furnizate de concurenții electorali (corectitudinea identității persoanelor declarate în calitate de finanțatori, corelația între finanțarea recepționată și cheltuielile efectuate, etc.);
- ✓ analiza manuală a rapoartelor financiare furnizate de concurenții electorali necesită timp de analiză și control, astfel încît, în lipsa unui control exhaustiv, unele iregularități ar putea fi depistate deja după încheierea scrutinului.

Pentru soluționarea impedimentelor menționate a fost considerată drept oportună dezvoltarea unui modul destinat automatizării controlului financiar al concurenților electorali care va permite tranziția la o nouă metodologie de lucru, bazată pe procesarea documentelor digitale.

În perioada aprilie – iulie 2016, cu suportul experților PNUD, au fost elaborați termenii de referință destinați elaborării subsistemului informatic „Control financiar” al SIAS „Alegeri”, care vine să automatizeze procesele de colectare, analiză și asigurare a accesului public la totalitatea rapoartelor expediate de concurenții electorali către CEC și care va oferi Comisiei instrumentarul ce ar permite unificarea și standardizarea procedurilor de raportare, precum și reducerea costului și timpului necesar pentru procesarea datelor. Modulul va permite implementarea procedurilor de verificare automatizată a rapoartelor recepționate de CEC, prin intermediul unor reguli matematice și constrîngerii logice, care în consecință vor detecta erorile matematice și de conținut (corectitudinea totalurilor, subtotalurilor, cînturilor maxime ale donațiilor, identitatea corectă a donatorilor, etc.)

Premise legislative în acest sens deja există (Legea nr. 91 din 29 mai 2014 privind semnătura electronică și documentul electronic), documentul digital avînd valoare juridică echivalentă documentului tradițional pe format de hîrtie. De asemenea, în urma unor inițiative ale Centrului de Guvernare Electronică,

semnătura digitală a devenit mult mai accesibilă prin intermediul semnăturii mobile, lucru care ar încuraja simțitor tranziția la colectarea electronică a rapoartelor financiare.

Crearea și implementarea subsistemului „Control financiar” va permite CEC să atingă următoarele obiective:

a) punerea la dispoziția concurenților electorali a unui instrument destinat perfectării, verificării automate a corectitudinii conținutului și expedierii totalității rapoartelor financiare în format digital;

b) punerea la dispoziția Comisiei Electorale Centrale a unui mecanism informatic, care ar permite perfectarea și actualizarea formularelor electronice aferente rapoartelor financiare electronice recepționate de CEC de la concurenții electorali;

c) automatizarea proceselor de verificare a validității identității persoanelor finanțatoare a concurenților electorali prin confruntarea rapoartelor financiare cu Registrul de stat al alegătorilor sau Registrul de stat al unităților de drept (verificarea corectitudinii combinației *nume+prenume+cod* IDNP, IDNO și a admisibilității finanțării actorului politic);

d) implementarea unor proceduri de recepționare și importare rapidă de la instituțiile bancare a informației privind rulajele în conturile de decontare ale concurenților electorali;

e) automatizarea proceselor de verificare a concordanței cheltuielilor cu sursele financiare ale concurenților electorali;

f) publicarea operativă a rapoartelor financiare expediate de concurenții electorali pe site-ul web al Comisiei Electorale Centrale.

g) micșorarea timpului necesar realizării procesului de colectare și gestiune a datelor privind finanțarea concurenților electorali și partidelor politice din Republica Moldova;

h) reducerea timpului aferent implementării deciziilor CEC ce vizează procesele de activitate financiară a partidelor politice și a concurenților electorali;

i) realizarea unui mecanism eficient de colaborare între actorii implicați în procedurile de raportare financiară;

j) asigurarea controlului accesului la date și asigurarea unei securități și confidențialități maxime a bazelor de date și a utilizatorilor;

k) asigurarea informațională a activității de analiză, prognozare și cercetare științifică în domeniu.

În caietul de sarcini destinat elaborării SSI „Control financiar” au fost descrise detaliat aspecte ce privesc arhitectura sistemului informatic, rolurile părților implicate, funcționalitățile de bază ale sistemului informatic, fluxul generic de perfectare și procesare a rapoartelor financiare, interfața utilizatorilor, mecanismul de raportare, audit și statistică a subsistemului. De asemenea, au fost descrise detaliat atât cerințele funcționale față de SSI (cazurile de utilizare), cât și cerințele nefuncționale (performanță, securitate, protecție, software, hardware, comunicație). Totodată, au fost identificate etapele de implementare a sistemului informatic.

Pentru îmbunătățirea procesului de monitorizare și control al finanțării partidelor politice din Republica Moldova au fost formulate câteva recomandări în acest sens, după cum urmează:

- inițierea în mod de urgență a procesului de elaborare a modului „Control financiar”;
- examinarea posibilității de interconexiune între registrele conținute în modulul „Control financiar” în vederea eficientizării verificării datelor introduse de partidele politice;
- ajustarea cadrului normativ intern prin reglementarea detaliată a funcționalității sistemului și consultarea subiecților implicați în activitatea de gestiune financiară.

1.2.2. Elaborarea cerințelor tehnice pentru modulele „Documentarea” și modulul „Raportare”

În scopul sporirii rapidității și eficienței lucrului în cadrul procesului de dotare a secțiilor de votare cu documente electorale și echipament logistic, precum și în scopul realizării prevederilor Legii nr. 101-XVI cu privire la Concepția Sistemului informațional automatizat de stat „Alegeri”, Comisia Electorală Centrală, în comun cu partenerii de dezvoltare (PNUD Moldova) și-a propus elaborarea modului „Documentarea”, aplicație care reprezintă o soluție informatică, ce va aduce beneficii și impact imediat pentru activitatea Comisiei Electorale Centrale, în special în perioada electorală, prin optimizarea procesului de evidență și distribuție a formularelor documentelor electorale, modelelor legitimațiilor și logisticii electorale prin

automatizarea inserării datelor și efectuării calculelor corespunzătoare, inclusiv generarea actelor de predare-recepționare, în baza datelor inserate, separat pentru fiecare unitate administrativ-teritorială, atât de nivelul al doilea, cât și de nivelul întâi.

În caietul de sarcini destinat elaborării SSI „Documentarea” au fost descrise detaliat aspectele ce privesc arhitectura sistemului informatic, părțile implicate și rolurile utilizatorilor SSI, modelul funcțional al aplicației, fluxul generic de înregistrare a scrutinelor, a organelor electorale participante în scrutin, a componenței organelor electorale, a materialelor distribuite în cadrul scrutinului, interfața utilizatorilor, mecanismul de raportare, audit și statistică a subsistemului. De asemenea, au fost descrise detaliat atât cerințele funcționale față de SSI (cazurile de utilizare), cât și cerințele nefuncționale (performanță, securitate, protecție, software, hardware, comunicație). Totodată, au fost identificate etapele de implementare a sistemului informatic.

Activitatea privind elaborarea cerințelor tehnice pentru modulul „Raportarea” a fost suspendată în condițiile organizării scrutinului prezidențial din 30 octombrie 2016, inclusiv și din lipsa suportului financiar din partea partenerilor de dezvoltare. În aceste condiții, o parte din funcționalul prevăzut pentru acest modul a fost inclus în aplicația „Documentarea”. Astfel, în perioada de raportare, pe lângă elaborarea cerințelor tehnice pentru SSI „Documentarea”, a avut loc și elaborarea nemijlocită a aplicației, în septembrie – octombrie 2016 fiind desfășurată faza de implementare a sistemului, cu ulterioara dare în exploatare.

Tablou de bord

★ ALEGERI PREZIDENȚIALE

PARAMETRI SCRUTIN 4

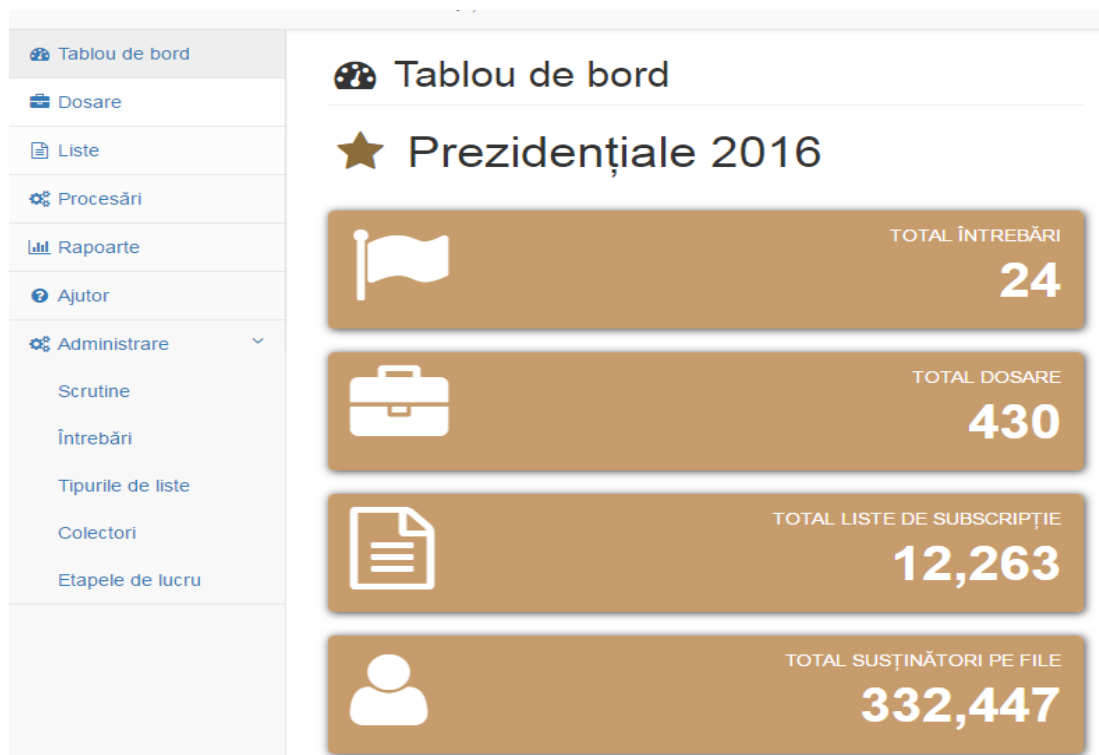
Parametru	Total
Nr. Secții	2.081
Nr. BESV	2.081
Nr. membri BESV	0
Nr. membri CECE II	317

DESTINAȚII 61

Destinație tip	Total
CECE II	35
Concurenți	24
Asociații	2

MATERIALE 69

Pe lângă gestiunea intrărilor și ieșirilor fiecărui tip de materiale pentru fiecare destinație, odată cu generarea automată a actelor de predare-recepționare, aplicația mai permite și prognozarea cantităților de materiale, ce necesită a fi distribuite pentru fiecare destinație. Astfel, a fost optimizată procedura de achiziție a bunurilor, reieșind din necesitățile reale și diminuând la maxim posibil cantitățile nedistribuite.

b) verificarea datelor privind domiciliul susținătorilor, conform RSA, raportat la înscrierile din listele de subscripție;

c) identificarea datelor eronate (false) ale susținătorilor incluși în listele de subscripție (acte de identitate inexistente, persoane decedate, date incomplete etc);

d) verificarea datelor colectoarelor antrenați în procesul de colectare a semnăturilor;

Administrare: Tipurile de Liste

Tip listă nouă

Scrutin: Referendumul Constituțional 2016

Lista tipurilor de liste:

	Seria, tiraj	Rînduri	Total rînduri	Perioada, durata	Limba	Descriere
Întrebarea I (întrebare referendum)						
Modificare	[000001] ÷ [008000] = 8,000	45	360,000	[14.12.2015] ÷ [14.03.2016] = 92	Româna	
Modificare	[008001] ÷ [010000] = 2,000	40	80,000	[14.12.2015] ÷ [14.03.2016] = 92	Româna, Rusa	
Modificare	[040001] ÷ [041830] = 1,830	40	73,200	[15.01.2016] ÷ [14.03.2016] = 60	Româna, Rusa	
Modificare	[041832] ÷ [042500] = 669	40	26,760	[15.01.2016] ÷ [14.03.2016] = 60	Româna, Rusa	
Modificare	[050001] ÷ [055000] = 5,000	40	200,000	[05.02.2016] ÷ [14.03.2016] = 39	Româna, Rusa	
Modificare	[055001] ÷ [062500] = 7,500	40	300,000	[08.02.2016] ÷ [14.03.2016] = 36	Româna, Rusa	
Total tiraj: 24,999			Total rînduri: 1,039,960			

e) verificarea automatizată a semnăturilor care se repetă în aceeași listă, în liste de subscripție diferite și/sau pentru diferite întrebări/candidați;

f) contorizarea semnăturilor valabile și nevalabile ale susținătorilor;

g) generarea datelor de totalizare pe categorii de erori identificate în procesul de verificare, obținerea datelor operative la orice etapă de procesare a listelor de subscripție.

1.3. Conlucrarea cu ministerele și alte autorități de resort, deținătoare a registrelor de stat, în vederea automatizării procedurilor electorale

În perioada semestrului I a anului 2016 a fost semnat Acordul de colaborare între Centrul de Guvernare Electronică (E-Government) și Comisia Electorală Centrală, fapt ce a permis inițierea procedurii de schimb de date prin MConnect cu Departamentul Instituției Penitenciare prin configurarea platformei informaționale de interconectare CEC – E-Gov. Responsabilii din cadrul Comisiei au participat la ajustarea actelor normative și politicilor de securitate aprobate de CEC în scopul înregistrării ulterioare a sistemelor informaționale în Registrul de evidență a operatorilor de date cu caracter personal, deținut de Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal (CNPDCP).

În urma semnării Acordului menționat supra, a devenit posibilă utilizarea de către CEC a platformei de interoperabilitate (MConnect) și a serviciilor electronice guvernamentale, relevante automatizării procesului electoral. Ca rezultat, în perioada ianuarie - februarie 2016, au avut loc o serie de ședințe de lucru cu referire la schimbul de date dintre CEC și Departamentul Instituțiilor Penitenciare al Ministerului Justiției, în urma cărora a fost elaborat un plan de acțiuni, ce a inclus activitățile fiecărei instituții implicate în realizarea schimbului de date propus. În urma implementării planului de acțiuni, pe parcursul anului 2016, au fost elaborate și aprobate anexele la Acordul menționat, ce țin de consumul de date, a fost elaborat și testat serviciul web de consum de date, a fost configurată medierea și accesul pentru CEC la web serviciul MConnect. În octombrie 2016 a fost realizată interconectarea sistemului informațional al DIP cu RSA, prin intermediul platformei MConnect. În rezultatul acestei interacțiuni, va spori calitatea listelor electorale prin excluderea din listele de la domiciliu a persoanelor aflate în detenție și arondarea alegătorilor menționați la secția de votare în raza căreia se află penitenciarul.

1.4. Participarea la crearea Registrului de stat al adreselor în scopul delimitării teritoriale a secțiilor de votare și arondarea alegătorilor

Pe parcursul perioadei de referință, în cadrul unor ședințe comune dintre PNUD Moldova – CEC – Agenția relații funciare și cadastru – Întreprinderea de stat „Cadastru” – „CRIS „Registru”, a fost definitivat caietul de sarcini destinat elaborării sistemului informatic „Registrul de Stat al Adreselor”, parte componentă a Sistemului Informațional Național Geografic. Sistemul va reprezenta un registru ce conține clasificatorul unităților administrativ-teritoriale ale Republicii Moldova (municipii, raioane, orașe, comune, sate) și elementele de bază ale infrastructurii (străzi, stradele, clădiri, intrări, etc.), calificate ca adrese ale obiectelor fizice. Registrul urmează să conțină un identificator special pentru fiecare entitate de evidență și caracteristicile de bază ale acesteia (nume, data creării, data lichidării, etc.), precum și hotarele unităților

administrativ-teritoriale, axele străzilor, delimitatoarele clădirilor, intrările și poziționarea exactă a adresei. Sistemul va permite identificarea elementelor de infrastructură urbană și rurală care sînt obiecte de evidență pentru alte sisteme informatice departamentale și interdepartamentale.

Prin implementarea și dezvoltarea sistemului menționat se va obține:

- 1) crearea unei baze organizaționale și informaționale unice pentru o evidență centralizată a unităților administrativ-teritoriale și a planurilor de adrese per localități;
- 2) asigurarea autorităților publice cu informații autentice, veridice și complexe în scopul desfășurării unor cercetări operative și multilaterale în cadrul exercitării actului administrativ;
- 3) promovarea eficienței a politicilor de stat în organizarea administrativ-teritorială a țării;
- 4) dezvoltarea unei platforme integrate, destinate sistemelor informatice departamentale și interdepartamentale.

Beneficiari direcți ai sistemului vor fi autoritățile publice centrale și locale, instituțiile publice, mediul de afaceri, cetățenii, care în activitățile desfășurate au nevoie de acces la o bază de date autentică a sistemului de adrese din Republica Moldova.

Registrul de stat al adreselor va oferi date spre Registrul de stat al alegătorilor prin intermediul Registrului de stat al populației, fapt care va permite îmbunătățirea calității listelor electorale.

Cu suportul și finanțarea PNUD Moldova, în septembrie 2016, în urma licitației desfășurate conform procedurilor PNUD, a fost contractată compania care în perioada 2016-2017 va dezvolta sistemul informatic conform caietului de sarcini elaborat.

1.5. Instruirea și certificarea operatorilor SIAS „Alegeri” din cadrul organelor electorale constituite pentru organizarea alegerilor locale noi

La data de 11 mai 2016, CICDE în colaborare cu responsabilii din cadrul CEC au organizat un seminar de instruire pentru operatorii SIAS „Alegeri” din cadrul BESV constituite în vederea desfășurării alegerilor locale noi ale primarilor din comuna Ochiul Roș, raionul Anenii Noi și comuna Sărata-Galbenă, raionul Hîncești din 15 mai 2016.

În acest scop, a fost pusă la dispoziție platforma de training a SIASA (platformă similară celei din ziua alegerilor însă cu date personale fictive), au fost elaborate seturi de exerciții pentru simularea utilizării aplicației ca și în ziua desfășurării scrutinului. Prin act de predare-recepționare, fiecărui operator, i-a fost pus la dispoziție un laptop și conexiune la Internet 3G (Orange, Moldcell).

Seminarul a fost desfășurat la sediul CICDE, numărul participanților fiind de 18 persoane. Din numărul celor participanți la instruire, CICDE a certificat 18 persoane, dintre care: 16 bărbați și 2 femei.

Totodată, în cadrul scrutinului prezidențial din 30 octombrie 2016, începînd cu data de 15 octombrie, pentru a asigura familiarizarea utilizatorilor cu echipamentul și softul necesar, a fost lansată platforma online de training pentru operatorii SIAS „Alegeri”, care reprezintă o simulare a modulului „Prezența la vot și procese-verbale”. În cadrul trainingului, au fost antrenați peste 4000 de operatori SIAS „Alegeri”, cărora le-a fost pusă la dispoziție platforma de training a SIASA (platformă similară celei din ziua alegerilor), au fost elaborate seturi de exerciții pentru simularea utilizării aplicației ca și în ziua desfășurării scrutinului.

Concomitent cu alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016 s-au desfășurat și alegerile locale noi ale primarilor în localitățile Iserlia, raionul Basarabeasca, Bucuria, raionul Cahul, Gălășeni, raionul Rîșcani și Gălești, raionul Strășeni, precum și un referendum local de revocare a primarului satului Pitușca, raionul Călărași. În acest sens, 14 operatorii SIAS „Alegeri” au fost instruiți pentru a putea opera cu datele din ambele tipuri de scrutin în cadrul modulului „Prezența la vot și procese-verbale”.

OBIECTIVUL NR. 2. SPORIREA ACCESIBILITĂȚII PROCESULUI ELECTORAL

2.1. Perfecționarea mecanismului legal de constituire a secțiilor de votare în străinătate

Potrivit datelor procesate la alegerile parlamentare din 28 noiembrie 2010 în secțiile de votare deschise în străinătate au votat circa 65 de mii de alegători, iar la alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014 – 73 311 de alegători. Astfel, an de an, se atestă o continuă creștere a acestei cifre, în 2016 aceasta ajungând la un nou record, când la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova, în cadrul turului doi de scrutin, în afara țării au votat 138720 alegători.

Astfel, pentru o mai bună organizare și desfășurare a procesului de votare pentru concetățenii noștri aflați peste hotarele țării, în cadrul grupului de lucru interinstituțional creat, au fost elaborate propuneri de modificare a art. 29¹ alin. (1) din Codul electoral. Propunerile formulate vizează posibilitatea constituirii unei circumscripții electorale și, respectiv, a unui consiliu electoral separat (excluderea din competența CECM Chișinău) pentru cetățenii Republicii Moldova, care în perioada electorală se află în străinătate. Totodată, a fost analizată și propunerea de instituire a caracterului obligatoriu a procedurii de înregistrare prealabilă a alegătorilor din afara țării, iar rezultatele înregistrării să servească drept temei de bază pentru constituirea secțiilor de votare suplimentare celor de pe lângă misiunile diplomatice și oficiile consulare. Conform prevederilor legislației electorale în vigoare, înregistrarea prealabilă nu este obligatorie, iar extinderea perioadei stabilite pentru înregistrare până la 6 luni a influențat nesemnificativ majorarea numărului de înregistrări în acest sens (2404 de persoane înregistrate la alegerile parlamentare din 2014; 3570 de înregistrări prealabile la alegerile prezidențiale din 2016).

La capitolul perfecționării mecanismului legal de constituire a secțiilor de votare în străinătate este de menționat că prin Legea nr. 147 din 15 iulie 2016 cu privire la modificarea și completarea Codului electoral nr. 1381-XIII din 21 noiembrie 1997, a fost revăzut art. 29¹ alin. (3) din Codul electoral, fiind stabilite 2 criterii de bază pentru constituirea secțiilor de votare din afara țării „....., în baza înregistrării prealabile a cetățenilor aflați în străinătate și a numărului alegătorilor care au participat la scrutinul precedent. Regulamentul privind înregistrarea prealabilă se aprobă de Comisia Electorală Centrală.”.

În scopul corelării dispozițiilor Regulamentului cu privire la votarea cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotarele țării, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 3375 din 27 iulie 2010, cu noile prevederi ale Codului electoral, adoptate prin Legea nr. 147 din 15 iulie 2016, Comisia a aprobat hotărârea nr. 123 din 23 august 2016⁹ pentru modificarea și completarea Regulamentului cu privire la votarea cetățenilor Republicii Moldova aflați peste hotarele țării, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 3375 din 27 iulie 2010.

De asemenea, în scopul reglementării noilor proceduri și condiții de înregistrare prealabilă a cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, care în ziua alegerilor se vor afla în străinătate, precum și în temeiul prevederilor art.18, 22 lit. c), 29¹ alin. (3) din Codul electoral nr. 1381-XIII din 21 noiembrie 1997, Comisia Electorală Centrală a revizuit, prin hotărârea nr. 4783 din 14 iunie 2016¹⁰, Regulamentul privind înregistrarea prealabilă a cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot aflați în străinătate, aprobat prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 2547 din 21 mai 2014.

Activitatea grupului de lucru instituțional privind modificarea Codului electoral și a legislației conexe a fost sistată în legătura cu organizarea și desfășurarea alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016, urmînd a fi reluată în perioada următoare de gestiune, fiind luate în considerare, în cadrul dezbaterilor și elaborării de propuneri legislative, carențele depistate în rezultatul organizării scrutinului prezidențial.

2.2. Efectuarea unui studiu privind dezvoltarea și punerea în aplicare a mecanismelor eficiente de incluziune a persoanelor cu dizabilități în procesul electoral, cu respectarea principiului egalității de gen

Studiul „Mecanisme eficiente de incluziune a persoanelor cu dizabilități în procesul electoral” a fost realizat în conformitate cu activitățile prevăzute în Planul strategic al CEC pentru anii 2016-2019, aprobat

⁹ <http://www.cec.md/index.php?pag=news&id=1001&rid=17284&l=ro>

¹⁰ <http://www.cec.md/index.php?pag=news&id=1001&rid=15912&l=ro>

prin hotărîrea Comisiei Electorale Centrale nr. 4496 din 9 februarie 2016. Scopul studiului a constat în descrierea situației curente privind accesibilitatea procesului electoral pentru persoanele cu dizabilități, relevarea bunelor practici în domeniu aplicate în alte țări și formularea propunerilor realizabile în țara noastră cu privire la mecanismele de incluziune tot mai sporită a categoriei respective în procesul electoral.

Pornind de la tendința actuală globală de a atrage în procesele sociale toate grupurile care într-un fel sau altul sînt marginalizate, indiferent de cauze – fie medicale, fie religioase, fie tradiționale, fie din lipsa resurselor, autorii studiului și-au formulat obiectivul de a prezenta cele mai bune practici în domeniul de referință și de a propune soluții realizabile în condițiile Republicii Moldova.

Categoria de cetățeni către care se îndreaptă atenția autorilor studiului sînt persoanele cu dizabilități și aici se au în vedere nu numai alegătorii, persoanele care au drept de vot, dar și persoanele care încă nu au atins vîrsta de 18 ani. Incluziunea este termenul care definește acest proces.

Deși își anunță permanent politica de austeritate socială, Republica Moldova a ratificat în anul 2010 Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități și și-a asumat angajamente definite în acte legislative de referință, precum Legea nr. 60 din 30 martie 2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități. În elaborarea politicilor de incluziune a persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova apar bariere de care trebuie ținut cont, fiind vorba în primul rînd de insuficiența generalizată a resurselor financiare. Bugete limitate au atît autoritățile care sînt chemate să asigure condiții egale pentru toți cetățenii în toate sferele sociale, inclusiv în domeniul electoral, cît și persoanele cu dizabilități care, de regulă, au un venit neîndestulător, au un nivel de instruire mai modest și mai puține oportunități economice pentru a și-l asigura.

În pofida acțiunilor întreprinse pe parcursul ultimilor ani atît la nivel național, cît și local, accesul limitat al persoanelor cu dizabilități la serviciile de infrastructură socială și educație, obstacolele și limitările de încadrare în cîmpul muncii, persistența modelului medical în stabilirea invalidității, precum și predominarea formelor rezidențiale de protecție socială continuă să rămînă provocări majore ale sistemului actual de protecție socială a acestei categorii de persoane.

În mare parte, studiul se bazează pe rezultatele chestionarelor de evaluare a nivelului de accesibilitate și dotare cu echipament logistic a secțiilor de votare, distribuit către APL în luna aprilie 2016.

De asemenea, la elaborarea studiului au fost analizate și datele cuprinse în documentele electorale întocmite de organele electorale inferioare în cadrul alegerilor locale generale din anul 2015. Studiul a fost publicat în Buletinul informativ al CEC nr. 15¹¹.

Concomitent, reprezentanții CEC au participat la un atelier de lucru cu tema „Accesul persoanelor cu dizabilități la procesele electorale”, desfășurat în perioada 23-26 noiembrie 2016, la Praga, Republica Cehă. Atelierul de lucru a fost organizat sub egida Comisei Europene, Ministerul Afacerilor Externe a Republicii Cehe, Fundația Internațională pentru Sisteme Electorale (IFES) și a reunit reprezentanți ai instituțiilor de management electoral și ai organizațiilor non-guvernamentale, care acționează pentru realizarea drepturilor electorale ale persoanelor cu dizabilități din șase țări – Republica Moldova, Ucraina, Republica Armenia, Georgia, Republica Azerbaidjan și Republica Belarus.

Scopul atelierului a constat în familiarizarea participanților cu metodele de accesibilizare a procesului electoral pentru persoanele cu dizabilități și realizarea unui schimb de experiență și bune practici ale statelor participante la atelier.

Concluzia formulată în urma participării la seminar este că asigurarea unui proces electoral accesibil continuu trebuie să fie una dintre provocările majore pentru state, care necesită depunerea unor eforturi semnificative atît din partea autorităților electorale, cît și din partea organizațiilor non-guvernamentale, autoritățile publice locale, organului legislativ al statului, iar nivelul de accesibilitate la procesul electoral poate fi crescut doar prin stabilirea unei strategii concrete, adaptată la rigorile internaționale existente¹².

¹¹ http://cec.md/files/files/bulinformativ15_6391862.pdf, pag. 27-59

¹² <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1078&rid=19017&l=ro>

2.3. Evaluarea nivelului de dotare și corespundere a secțiilor de votare cerințelor privind asigurarea accesului pentru persoanele cu dizabilități, cele cu vîrstă înaintată, persoanele cu copii în cărucioare etc. (conform datelor de la alegerile locale generale din 14 iunie 2015)

În calitate de organ de stat înființat pentru organizarea și desfășurarea alegerilor, Comisia Electorală Centrală și-a asumat angajamentul de a organiza procesele electorale în așa fel încît să asigure accesibilitatea alegătorilor cu nevoi speciale la exercitarea drepturilor lor electorale în mod direct, secret și liber exprimat. Categoria respectivă cuprinde persoanele cu dizabilități locomotorii și de vedere, persoanele limitate în posibilitatea de a se deplasa, persoanele care se deplasează în cărucioare și cele cu copii în căruțuri.

În scopul evaluării nivelului de accesibilitate și dotare a secțiilor de votare cu echipament logistic (cabine și urne de vot standardizate, rampe de acces, etc.), identificării necesităților de îmbunătățire a infrastructurii secțiilor de votare și serviciilor furnizate, CEC a elaborat un chestionar de evaluare a nivelului de accesibilitate a secțiilor de votare. Respondenți au fost autoritățile administrației publice locale care au dat aprecieri sediilor secțiilor de votare, date în folosință la alegerile locale generale din 2015.

Obiectivul general al evaluării efectuate în perioada 12 aprilie - 29 aprilie 2016 a fost stabilirea gradului de accesibilitate a secțiilor de votare și identificarea măsurilor necesare pentru asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități, în condiții de egalitate, la procesul de vot.

Chestionarul a fost transmis unui număr de 898 de primării, în scopul evaluării nivelului de dotare și gradului de accesibilitate a celor 1977 de secții de votare constituite la alegerile locale generale din 2015.

Către perioada stabilită au fost recepționate 1756 de chestionare completate, care ulterior au fost supuse analizei cantitative și calitative.

Respondenții au apreciat cît de satisfăcător erau amenajate secțiile de votare, cîți alegători cu dizabilități locomotorii și cîți cu dizabilități de vedere au fost arondați la fiecare secție de votare. Propunerile și comentariile primite de la respondenți au fost grupate pe domenii. Chestionarele completate au constituit sursa de date pentru evaluarea situației privind nivelul de amenajare și dotare a secțiilor de votare în sensul accesului fizic și facilitării exercitării dreptului la vot a persoanelor cu dizabilități. Rezultatele chestionarelor¹³ constituie de asemenea o sursă de date statistice cu privire la numărul persoanelor cu dizabilități care au participat la vot, segregate pe aspect de dizabilitate (vizuală, auditivă, locomotoare și altele), inclusiv la identificarea și stabilirea de noi acțiuni și prerogative menite să îmbunătățească calitatea proceselor electorale aplicabile acestui grup de beneficiari (atît în calitate de alegători, cît și de candidați).

2.4. Adaptarea paginilor web ale CEC la necesitățile grupurilor-țintă (tineri, persoane cu dizabilități, persoane care votează pentru prima dată etc.)

În contextul desfășurării scrutinului prezidențial din 2016, o atenție deosebită a fost acordată tinerilor alegători. Pe paginile web oficiale ale Comisiei Electorale Centrale, dar în special pe rețelele de socializare ale CEC, au fost plasate, cu regularitate informații dedicate acestui grup-țintă de alegători. Astfel, pentru tinerii alegători care au votat pentru prima dată la alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016 a fost creat un eveniment de motivare pe pagina de Facebook a Comisiei Electorale Centrale.¹⁴ Pe pagina www.cec.md au fost elaborate și plasate anunțuri și comunicate de presă¹⁵, spoturi video motivaționale, precum și cele referitoare la procedura de votare.¹⁶ La rubrica Galerie Video au fost plasate spoturi video motivaționale pentru studenți¹⁷, tinerii care votează pentru prima dată¹⁸, alegătorii de peste hotare¹⁹.

Detaliile privind desfășurarea campaniei de informare și educație electorală au fost descrise în Raportul cu privire la rezultatele alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30

¹³ http://cec.md/files/files/bulinformativ15_6391862.pdf, pag. 48 - 59

¹⁴ <https://www.facebook.com/events/1132896683458652/>

¹⁵ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=17991&l=ro>

¹⁶ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1045&l=ro>

¹⁷ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1045&rid=17965&l=ro>

¹⁸ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1045&rid=17757&l=ro>

¹⁹ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1045&rid=18507&l=ro>

octombrie 2016, aprobat prin hotărârea CEC nr. 572 din 18 noiembrie 2016²⁰. În acest context este de menționat că abordarea propusă de CEC a fost orientată spre realizarea obiectivelor strategice, fiind diferită de cea utilizată în campaniile anterioare, întrucât s-a urmărit o segmentare a populației vizate de mesajele de informare, astfel încât acestea să fie relevante în funcție de categoria de public spre care au fost direcționate (alegătorii din diasporă, tinerii alegători, persoanele cu nevoi speciale și minoritățile etnice).

Totodată, conținutul informațional al compartimentelor paginii web a Comisiei Electorale Centrale este actualizat și completat în permanență cu informații relevante în limba rusă, în vederea asigurării accesibilității minorităților etnice din Republica Moldova, vorbitoare de limbă rusă la informațiile cu caracter electoral.

2.5. Organizarea și desfășurarea continuă a cursurilor de instruire cu subiecții implicați în procesul de validare, confirmare, ridicare și atribuire a mandatelor aleșilor locali (secretarii consiliilor locale, instanțele judecătorești)

Instruirea secretarilor consiliilor locale

În perioada 16 – 18 august 2016, 60 de secretari ai consiliilor locale, dintre care: 3 bărbați și 57 femei, au participat la seminarele de instruire organizate la subiectul „Atribuțiile secretarului consiliului local în domeniul electoral”.

Participanții la seminar au fost familiarizați cu atribuțiile și responsabilitățile ce le revin secretarilor consiliilor locale în domeniul inițierii procedurilor de ridicare și atribuire a mandatelor de consilier, inclusiv cele din perioada electorală, în special în cazul organizării alegerilor locale noi, inițierii și desfășurării referendumurilor locale, precum și atribuțiile secretarului consiliului local desemnat în calitate de registrator al Registrului de stat al alegătorilor.

Scopul acestor seminare a fost formarea/consolidarea cunoștințelor secretarilor consiliilor locale în domeniul electoral, precum și schimbul de experiență între participanți, în scopul aplicării uniforme a legislației electorale.

„Atribuțiile secretarului consiliului local în domeniul electoral” este un modul de instruire nou, elaborat de CICDE în 2016 și pus la dispoziția secretarilor consiliilor locale pe parcursul întregului an. Participanții se pot înscrie la curs prin înregistrarea online disponibilă de pe site-ul CICDE²¹.

Instruirea judecătorilor

CICDE în parteneriat cu Comisia de la Veneția, PNUD/AE, CEC și Institutul Național de Justiție, pe data de 13 septembrie 2016 a instruit 14 judecători (bărbați - 8, femei - 6) referitor la particularitățile alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016. Obiectivele instruirii au constat în familiarizarea participanților cu procedura de examinare și soluționare a contestațiilor electorale disputate în instanță, schimbul de experiență și bune practici. Participanții au beneficiat de asistența unui expert internațional din cadrul Comisiei de la Veneția, care a prezentat standardele și practica intențională în soluționarea litigiilor electorale.

²⁰ http://www.cec.md/files/files/raportalegeriprezidentialefinalII_7447937.pdf, pag. 21 - 22

²¹ <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdcIEJhSoibChrVfDiST4CP5X0aV07J3TU-eGJWu1RsF-yNoQ/viewform?c=0&w=1>

OBIECTIVUL NR. 3. ÎMBUNĂTĂȚIREA CONTINUĂ A MANAGEMENTULUI ELECTORAL ȘI CONSOLIDAREA CAPACITĂȚILOR INSTITUȚIONALE

3.1. Modificarea statului de personal al Aparatului Comisiei Electorale Centrale

Statul de personal al Comisiei Electorale Centrale, în temeiul pct. 21 din Metodologia cu privire la completarea și avizarea statului de personal, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 201 din 11 martie 2009 „Privind punerea în aplicare a prevederilor Legii nr. 158-XVI din 4 iulie 2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public”, este aprobat de președintele Comisiei Electorale Centrale și avizat de secretarul general al Guvernului.

Efectivul-limită al Comisiei Electorale Centrale a fost modificat (majorat cu 16 unități de personal) prin Hotărârea Comisei Electorale Centrale nr. 4344 din 08 decembrie 2015. Ulterior, prin hotărârea CEC nr. 4713 din 10 mai 2016²², a fost modificat pct. 2 din hotărârea CEC nr. 1029 din 9 decembrie 2011 „Cu privire la aprobarea structurii și efectivului-limită ale Comisiei Electorale Centrale”, prin prisma revizuirii denumirii unităților de personal.

După majorarea efectivului limită, proiectul statului de personal a fost remis spre avizare Cancelariei de Stat, care a dat un aviz negativ, prezentînd recomandările pentru Statul de personal al Comisiei Electorale Centrale într-o nouă redacție.

În acest sens, a fost elaborat proiectul de hotărîre în vederea modificării hotărîrii CEC nr. 1029 din 9 decembrie 2011 „Cu privire la aprobarea structurii și efectivului-limită ale Comisiei Electorale Centrale”, inclusiv revizuirea statului de personal în vederea transmiterii repetat spre avizare.

3.2. Identificarea mecanismelor de implementare a unui sistem de recompense pentru funcționarii electorali îmbunătățit, diferențiat și stimulatoriu. Reducerea restricțiilor legate de incompatibilitățile privind statutul funcționarilor electorali. Promovarea respectării principiului egalității de gen în cadrul activității organelor electorale.

După desfășurarea alegerilor parlamentare din 30 noiembrie 2014 și a celor locale generale din 14 iunie 2015, a fost creat prin dispoziția nr. 35-a din 11 septembrie 2015 a președintelui CEC grupul de lucru interinstituțional privind modificarea Codului electoral și, după caz, a legislației conexe. Grupul și-a propus ca obiectiv efectuarea unei analize a prevederilor Codului electoral și elaborarea în baza acestuia a unui proiect de lege care, după ce va fi supus consultărilor publice, să fie înaintat Parlamentului spre aprobare.

Lucrările grupului însă au fost suspendate în legătură cu necesitatea executării hotărîrii nr. 55 din 1 aprilie 2016 a Parlamentului Republicii Moldova prin care a fost stabilită data de 30 octombrie 2016 pentru desfășurarea alegerii Președintelui Republicii Moldova.

Totodată, în primul trimestru al anul 2016, în cadrul grupului de lucru interinstituțional au fost punctate cîteve aspecte privind identificarea mecanismelor de implementare a unui sistem de recompense pentru funcționarii electorali. Printre propunerile înaintate în acest sens pot fi evidențiate cîteva dintre acestea, și anume: *stabilirea recompensei funcționarilor electorali în dependență de numărul secțiilor de votare gestionate și al alegătorilor deserviți; activitatea în cadrul organelor electorale să fie calificată drept muncă prin cumul în cazul funcționarilor publici; inserarea excepției privind neimpozitarea recompensei alocate funcționarilor electorali; mărimea recompensei pentru funcționarii electorali să fie una graduală în dependență de funcția deținută în cadrul organelor electorale (președinte, vicepreședinte, secretar, membru, etc.), precum și propunerea privind alocarea recompensei de către partidele politice pentru funcționarii electorali desemnați în calitate de membri ai organelor electorale, etc.* Propunerile evidențiate urmau a fi discutate și analizate, inclusiv prn prisma experienței internaționale în acest domeniu și a legislației naționale conexe, activitate care însă a fost suspendată în condițiile demarării procedurilor de organizare a scrutinului prezidențial. Unele din propunerile mai sus evidențiate au fost formulate și de funcționarii electorali din cadrul consiliilor electorale de circumscripție de nivelul doi în cadrul organizării ultimelor evenimente dedicate analizei post-electorale.

²² <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1001&rid=15136&l=ro>

3.3. Consolidarea și dezvoltarea continuă a capacităților profesionale ale funcționarilor electorali

Planul de dezvoltare profesională continuă a personalului din cadrul Comisiei pentru anul 2016 a fost elaborat și aprobat de către președintele CEC în data de 12 februarie 2016. În conformitate cu Planul aprobat, pe parcursul anului 2016 salariații CEC au beneficiat de 448 ore de **instruire externă**, cu următoarele tematici: *management și leadership, elaborarea și evaluarea politicilor publice, elaborarea și coordonarea proiectelor de acte normative, integrarea profesională în funcția publică, procesul de planificare strategică, sistemul de management al calității ISO 9001:2015, ISO/IEC 27001:2013, auditor intern SMSI, prestarea serviciilor publice, integritatea funcționarului public, securitatea și sănătatea în muncă, formarea formatorilor în domeniul electoral* și 27 ore de **instruire internă**, cu următoarele tematici: *instrucțiunea privind securitatea și sănătatea în muncă în cadrul CEC, funcționalitatea aplicației „Rotația”, planul de continuitate a activității, modificările majore aduse de noua ediție a ISO 9001:2015, reguli de apărare împotriva incendiilor, managementul securității informației, aplicarea SIMCSI în cadrul CEC, procedura de recepționare a listelor de subscripție, utilizarea aplicațiilor „Liste de subscripție” și „Înregistrarea prealabilă”, arhivarea documentelor CEC, procedura de efectuare a cheltuielilor din bugetul de stat, evidența bunurilor și aplicarea Procedurii cu privire la reglementarea organizării, desfășurării și raportării deplasărilor în străinătate de către membrii CEC și funcționarii Aparatului Comisiei*. La fel, menționăm faptul că din cei 4 funcționari publici debutanți, 2 dintre aceștia au beneficiat de instruire externă și internă, cu o durată mai mare de 80 ore.

E de remarcat că un rol deosebit în instruirea externă a funcționarilor publici îl are Academia de Administrare Publică.

În vederea asigurării organizării în bune condiții a alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016, CICDE a aprobat, la data de 1 iulie 2016, Planul de instruire pentru acest scrutin național. În conformitate cu acesta, au fost instruiți: 247 membri ai CECE (77,91% din total 317 membri) și 5664 membri ai BESV (92% din total planificat (6120)). La fel, de instruire au beneficiat și alți subiecți implicați în procesul electoral, precum: registratorii RSA, operatorii din cadrul CECE II, operatorii liniei de informare în alegeri, operatorii aplicației „Liste de subscripție”, membrii grupurilor de inițiativă, judecători, etc.

Tematica sesiunilor și numărul persoanelor instruite, precum și datele dezagregate despre subiecți instruiți în cadrul scrutinului prezidențial au fost reflectate în Raportul cu privire la rezultatele alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016, aprobat prin hotărârea CEC nr. 572 din 18 noiembrie 2016²³.

De asemenea, pe parcursul perioadei de raportare au fost organizate și desfășurate instruirii specializate pentru mai multe categorii de subiecți, pornind de la seminarele de instruire pentru formarea/specializarea formatorilor CICDE, dezvoltarea instruirii la distanță (E-learning), desfășurarea programului de masterat „Management politic și electoral”, continuând cu cursurile de instruire pentru funcționarii electorali, operatori ai aplicației „Liste de subscripție”, precum și pentru ofițerii de urmărire penală ai Centrului Național Anticorupție (CNA) și ai Ministerului Afacerilor Interne (MAI). Tematica instruirilor și numărul beneficiarilor au fost reflectate în Raportul de activitate CICDE pentru anul 2016.

Totodată, necesită a fi evidențiat faptul că pe data de 8 decembrie 2016, 28 de reprezentanți ai CNA și MAI au participat la un seminar de instruire cu tematica „Corupția electorală”. Seminarul a fost organizat în contextul realizării Planului de acțiuni pe anul 2016 privind implementarea Strategiei naționale anticorupție pe anii 2011–2016, de către CNA în parteneriat cu CEC, CICDE, MAI și Asociația obștească „Promo-LEX”. În cadrul seminarului au fost prezentate standardele internaționale și naționale privind noțiunea de „corupere a alegătorilor”, dar și prevederile legislației naționale în acest domeniu. De asemenea, a fost pe larg discutat fenomenul de „corupție electorală”, prin prisma rapoartelor de monitorizare, fiind prezentate noțiuni generale referitoare la finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale.

Seminarul a avut ca scop instruirea ofițerilor de urmărire penală în vederea calificării acțiunilor de „corupere a alegătorilor” și a actelor de corupție în general, precum și prezentarea unor cazuri practice, pentru a oferi participanților posibilitatea de a se expune referitor la măsurile de urmărire penală pe care trebuie să le întreprindă conform competenței instituționale.

²³ http://www.cec.md/files/files/raportalegeriprezidentialefinalII_7447937.pdf, pag. 23 - 34

3.4. Elaborarea și aprobarea Procedurii privind desfășurarea stagiului de practică în cadrul CEC

Procedura privind desfășurarea stagiului de practică în cadrul CEC a fost elaborată și aprobată prin dispoziția președintelui CEC nr. 45-a din 8 decembrie 2016. Procedura conține reglementări cu privire la mecanismul de desfășurare a stagiului de practică în cadrul Comisiei Electorale Centrale, detaliind drepturile, obligațiile și responsabilitățile subiecților vizați (stagiarilor, mentorii desemnați, serviciul resurse umane, conducerea CEC).

În perioada de raportare, la CEC au fost depuse 11 cereri de solicitare privind efectuarea stagiilor de practică. Toate cererile au fost avizate pozitiv de către președintele CEC. Prin urmare, 11 persoane (7 fete și 4 băieți) au avut posibilitatea de a desfășura stagiul de practică în cadrul Aparatului CEC. Menționăm faptul că perioada de stagiul a durat aproximativ 1 lună, iar subdiviziunile solicitate au fost: Direcția management alegeri, Direcția juridică, Direcția tehnologii informaționale și gestionarea listelor electorale, Direcția analiză și documentare, precum și Serviciul resurse umane.

Totodată, în perioada 21 noiembrie - 24 decembrie 2016 (5 săptămâni) în cadrul CICDE și-au desfășurat stagiile de practică 5 studenți (2 fete și 3 băieți) la ciclul II Masterat (specialitatea „Management electoral și politic”, FRIȘPA, USM).

3.5. Evaluarea nivelului de dotare a secțiilor de votare cu echipament logistic (cabine și urne de vot standardizate, conexiune internet, fax, imprimantă/scaner etc.). Identificarea necesităților de îmbunătățire a infrastructurii secțiilor de votare.

În scopul evaluării nivelului de accesibilitate și dotare a secțiilor de votare cu echipament logistic (cabine și urne de vot standardizate, rampe de acces, etc.), identificării necesităților de îmbunătățire a infrastructurii secțiilor de votare și serviciilor furnizate, CEC a elaborat un chestionar de evaluare a nivelului de dotare cu echipament logistic a secțiilor de votare. După cum s-a menționat mai sus, respondenți au fost autoritățile administrației publice locale, care au apreciat sediile secțiilor de votare, date în folosință la alegerile locale generale din 2015.

Urmare a analizei cantitative și calitative a chestionarelor, a fost elaborat raportul privind evaluarea nivelului de dotare cu echipament logistic a secțiilor de votare. Au fost identificate mijloacele tehnico-materiale de care a dispus secția de votare și nivelul de conexiune la internet a secției de votare, inclusiv nivelul de satisfacție a părților beneficiare de echipamentul logistic electoral standardizat²⁴.

Totodată, în baza rezultatelor evaluării chestionarelor, a fost posibilă identificarea suplimentară a necesităților logistice în vederea bunei organizări a procesului electoral, și anume: printer, fax, safeu, urne de vot mobile, computer. etc. În baza necesităților identificate, CEC urmează să-și planifice activitățile, cu implicarea autorităților de resort, în vederea îmbunătățirii infrastructurii secțiilor de votare, creșterea nivelului de accesibilitate față de procesele electorale și de serviciile furnizate.

3.6. Promovarea principiilor calității și securității informației la toate etapele ciclului de management electoral și efectuarea analizei anuale a eficacității și funcționalității SIMCSI din cadrul CEC

Datorită implementării în anul 2014 a Sistemului Integrat de Management al Calității și Securității Informației (SIMCSI) în corespundere cu cerințele standardelor ISO 27001 și ISO 9001, CEC menține un dialog permanent cu toți actorii electorali și părțile interesate în scopul monitorizării și îmbunătățirii nivelului lor de satisfacție, asigură calitatea tuturor activităților desfășurate (performanțele proceselor, competența personalului, calitatea serviciilor, identificarea și înlăturarea neconformităților, gestionarea adecvată a incidentelor de securitate etc), care sînt dezvoltate și îmbunătățite în mod continuu.

Astfel, în contextul obținerii certificării pentru cele două standarde internaționale, începînd cu septembrie 2013, Comisia Electorală Centrală a aprobat un șir întreg de acte regulatorii printre care și Declarația privind politica în domeniul securității informației și Declarația de politică în domeniul calității, precum și un număr semnificativ de proceduri și instrucțiuni de uz intern. Toate aceste documente stabilesc cadrul organizațional, descriu toate procesele interne, absolut necesare unei dezvoltări instituționale durabile, și asigură un nivel înalt al managementului calității și securității informației.

²⁴ http://cec.md/files/files/bulinformativ15_6391862.pdf, pag. 48 - 59

Documentele aferente SIMCSI sînt elaborate și actualizate în permanență și au ca scop crearea și implementarea tuturor mecanismelor necesare pentru îmbunătățirea continuă a performanțelor și consolidarea capacităților instituționale ale CEC, precum și menținerea unui cadru organizatoric adecvat, capabil să asigure realizarea politicilor și obiectivelor în domeniul calității și securității informației.

În primul trimestru al anului 2016, pînă la realizarea auditului intern, în cadrul CEC au fost elaborate și actualizate un șir de documente interne în care sînt descrise toate procesele aferente SIMCSI. Elaborarea și punerea în aplicare a unor noi proceduri și instrucțiuni interne a fost necesară în scopul tranziției Sistemului de Management al Calității la noua ediție din anul 2015 a standardului ISO 9001, fapt pentru care au fost revăzute Declarația de politică în securitatea informației și Declarația de politică în domeniul calității, au fost completate și aprobate într-o nouă versiune următoarele proceduri și instrucțiuni interne ce țin de funcționarea SIMCSI:

- ✓ Manualul Calității;
- ✓ Procedura cu privire la controlul documentelor și înregistrărilor;
- ✓ Procedura cu privire la responsabilitatea managementului;
- ✓ Procedura cu privire la controlul elementelor de ieșire neconforme și al reclamațiilor;
- ✓ Procedura cu privire la acțiuni corective în cadrul Comisiei Electorale Centrale;
- ✓ Procedura cu privire la achiziții;
- ✓ Procedura cu privire la controlul infrastructurii;
- ✓ Procedura cu privire la competențele profesionale și instruirea personalului Aparatului CEC;
- ✓ Procedura cu privire la controlul echipamentelor de măsurare și monitorizare utilizate în cadrul

Comisiei;

- ✓ Procedura cu privire la proiectarea și dezvoltarea serviciilor electorale în cadrul CEC;
- ✓ Instrucțiunea privind securitatea și sănătatea în muncă în cadrul Comisiei Electorale Centrale.

Totodată, la începutul anului 2016, în vederea conformării SIMCSI al CEC cu noile cerințe ale ediției din anul 2015 a standardului ISO 9001 a fost elaborată Procedura cu privire la managementul riscurilor, care stabilește cadrul general unitar în domeniul managementului riscului la nivelul subdiviziunilor structurale ale Aparatului CEC, menit să asigure funcționalitatea tuturor elementelor de control intern, inclusiv privind evaluarea și ținerea Registrului riscurilor.

În contextul celor expuse mai sus, conchidem că implementarea SIMCSI în cadrul CEC asigură confidențialitatea, integritatea și disponibilitatea resurselor informaționale ale Comisiei, garantează protejarea informației de accesul neautorizat, respectarea strictă a cerințelor cu privire la protecția datelor cu caracter personal, realizarea obiectivelor strategice și acțiunilor planificate, și nu în ultimul rînd, sporirea gradului de satisfacție a părților interesate.

Conform Planului de analiză a riscurilor de securitate pentru perioada 2016-2018, aprobat prin dispoziția președintelui CEC nr. 9-a din 26 februarie 2016, Comisia Electorală Centrală a elaborat și revizuit Planurile de gestiune a riscurilor pentru următoarele aplicații:

- Analiza riscurilor de securitate pentru aplicațiile utilizate în cadrul CEC („Biblioteca electronică”, „Anticamera”)

- Analiza riscurilor de securitate a modulelor SIASA utilizate pe intern în cadrul CEC (Buletinul de Vot, Rotația)

Pentru buna funcționare a sistemelor informatice din cadrul Comisiei Electorale Centrale și securitatea accesului la datele cu caracter personal a fost configurat accesul funcționarilor Aparatului CEC la toate aplicațiile și sistemele informatice. Pentru prevenirea riscurilor privind scurgerea de informație și protecția datelor cu caracter personal, responsabilii din cadrul CEC duc evidența tuturor acceselor, conform procedurilor stabilite în acest sens.

Toate schimbările privind sistemele TI din cadrul CEC trebuie implementate într-un mod controlat. De aceea, conform Instrucțiunii privind gestiunea schimbărilor, aprobată prin dispoziția președintelui CEC nr. 9-a din 26 februarie 2016, au fost dezvoltate următoarele aplicații: „Prezența la vot”, „Rotația” și „Înregistrarea prealabilă”.

Procedurile formale pentru controlul schimbărilor trebuie documentate și aplicate, pentru a reduce la minimum realizarea unor schimbări cu impact negativ asupra sistemelor TI. Implementarea unor sisteme noi

și schimbările majore aduse celor existente trebuie să urmeze un proces formal de documentare, specificare, testare, control al calității și implementare controlată. În acest sens, pentru fiecare aplicație în parte au fost prezentate cereri de schimbare, după care, în baza cererilor a fost desemnat un funcționar responsabil care a efectuat o analiză și a elaborat un plan de implementare și plan de testare.

Conform prevederilor standardelor de referință ISO 27001:2013 și ISO 9001:2008, în cadrul Comisiei periodice sunt desfășurate audituri interne și externe. Totodată, anual se efectuează un audit de supraveghere, cu scopul de a verifica în ce măsură CEC menține conformitatea sistemului de management certificat cu referențialele, pe perioada de valabilitate a certificatelor.

3.7. Efectuarea anuală a auditurilor interne și de supraveghere asupra funcționalității Sistemului Integrat de Management al Calității și Securității Informației în cadrul CEC în scopul adaptării și obținerii recertificării internaționale pentru standardele ISO 27001 și ISO 9001

În perioada 1-4 martie 2016, în cadrul CEC a fost organizat auditul intern privind funcționarea SIMCSI, scopul căruia a constat în *evaluarea conformității SIMCSI actualizat în conformitate cu prevederile ISO 9001:2015 și ISO 27001:2013 pentru domeniul de certificare declarat (realizarea politicii electorale, organizarea și desfășurarea alegerilor)*. Obiectivele auditului intern SIMCSI din 2016 au fost următoarele:

- *Verificarea identificării și tinerii sub control a proceselor CEC, conformității documentelor și înregistrărilor SIMCSI cu cerințele standardului ISO 9001:2015 și ISO 27001:2013;*
- *Verificarea stabilirii și îndeplinirii politicii în domeniul calității și securității informației și conformării CEC cu reglementările aplicabile;*
- *Eficacitatea comunicării cu alegătorii, partidele politice, partenerii de dezvoltare, societatea civilă, funcționarii electorali, precum și alte părți interesate;*
- *Verificarea funcționării proceselor interne ale CEC în conformitate cu cadrul normativ intern aferent SIMCSI;*
- *Verificarea capacității SIMCSI de a se îmbunătăți continuu.*

În total, în perioada de referință au fost realizate 11 misiuni de către echipa de auditori SMC și 10 misiuni de către auditorii SMSI. Ședința de deschidere a auditului intern a avut loc pe data de 1 martie 2016, la care au participat toți funcționarii Aparatului CEC, inclusiv șefii de subdiviziuni și responsabili de procese.

Auditul intern a fost efectuat de echipa de auditori calificați și certificați în modul stabilit, constituită din funcționari ai Aparatului CEC și auditori contractați. Echipa de audit a avut acces la toate documentele și înregistrările SIMCSI, precum și în toate încăperile de prestare a serviciilor, cooperarea cu reprezentanții subdiviziunilor funcționale fiind foarte bună.

În luna martie 2016, organismul de certificare a desfășurat în cadrul CEC auditul extern de supraveghere pentru evaluarea conformității SIMCSI privind domeniul de certificare declarat (realizarea politicii electorale, organizarea și desfășurarea alegerilor).

Scopul misiunilor de audit intern și extern a fost verificarea modului de identificare și ținere sub control a proceselor CEC, asigurarea conformității documentelor și înregistrărilor SIMCSI cu cerințele standardelor de referință ISO 9001 și ISO 27001, verificarea stabilirii și îndeplinirii politicii în domeniul calității și securității informației și conformării CEC cu reglementările aplicabile.

În urma efectuării auditului de supraveghere, nu a fost înregistrată nici o neconformitate, iar organismul de certificare a remarcat că CEC a menținut funcționalitatea SIMCSI și l-a îmbunătățit în mod continuu, prin luarea în calcul a oportunităților, prin tratarea imediată și cu responsabilitate a riscurilor identificate. În acest context, au fost menținute certificatele CEC pentru standardele ISO 9001 și ISO 27001.

În cadrul misiunilor de audit, în urma analizei proceselor, documentației și înregistrărilor, evaluate în totalitate, echipele de audit au considerat că SIMCSI aplicat în CEC este adecvat activității, produselor și proceselor CEC, funcționează în mod eficace, este aplicat în mod corespunzător, cu respectarea cerințelor legale sub incidența cărora își desfășoară activitatea și că este capabil să se îmbunătățească continuu.

OBIECTIVUL NR. 4. ASIGURAREA ORGANIZĂRII EVENIMENTELOR ELECTORALE. ALEGĂTORI CONȘTIENȚI ȘI INFORMAȚI

4.1. Planificarea și organizarea procesului de desfășurare a alegerilor locale noi

La data de 15 mai 2016, Comisia Electorală Centrală a organizat desfășurarea alegerilor locale noi pentru alegerea primarilor satului Ochiul Roș, raionul Anenii Noi și comunei Sărata-Galbenă, raionul Hîncești. În ambele localități primarii au depus cerere de demisie, în cazul satului Ochiul Roș demisia s-a depus pe motiv de boală, în cazul comunei Sărata-Galbenă demisia s-a depus pe motiv de incompatibilitate cu statutul de deputat. La 4 martie 2016 Comisia Electorală Centrală a aprobat, prin hotărîrea nr. 4524, Programul calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor locale noi ale primarilor comunei Ochiul Roș, raionul Anenii Noi, și comunei Sărata-Galbenă, raionul Hîncești, din data de 15 mai 2016²⁵. Detaliile privind procedura de organizare și desfășurare a alegerilor locale noi din 15 mai 2016 au fost reflectate în Raportul cu privire la organizarea, desfășurarea și totalizarea rezultatelor alegerilor locale noi, plasat pe site-ul web al CEC, la rubrica „Alegeri locale noi”²⁶.

La data de 30 octombrie 2016, concomitent cu alegerile prezidențiale, Comisia Electorală Centrală a organizat și alegeri locale noi pentru alegerea primarilor comunei Iserlia, raionul Basarabeasca, satului Bucuria, raionul Cahul, comunei Gălășeni, raionul Rîșcani și comunei Gălești, raionul Strășeni din data de 30 octombrie 2016. Vacanța mandatului de primar în comuna Iserlia și Gălășeni a apărut pe motiv de deces, iar în satul Bucuria, comuna Gălești pe motiv de demisie.

Chiar dacă legislația electorală permite organizarea concomitentă a acestor tipuri de scrutine, cel puțin în ultimii 10 ani, nu au fost organizate scrutine locale în paralel cu cele naționale.

La 26 august 2016 Comisia Electorală Centrală a aprobat, prin hotărîrea nr. 130, Programul calendaristic pentru realizarea acțiunilor de organizare și desfășurare a alegerilor locale noi²⁷.

Prin hotărîrile CECE de nivelul al doilea au fost constituite circumscripțiile electorale și consiliile electorale de circumscripție de nivelul întâi, după cum urmează: CECEC Iserlia, CECES Bucuria, CECEC Gălășeni și CECEC Gălești.

Consiliile electorale au avut în componența lor cîte 7 membri, cu excepție CECEC Gălești, care a avut o componență de 9 membri. Pentru constituirea acestora, au fost înaintate candidaturi din partea partidelor politice reprezentate în Parlament și consiliilor locale. Întrucît unii dintre subiecții cu drept de desemnare a candidaturilor nu au înaintat propuneri, numărul rămas de membri a fost completat de Comisia Electorală Centrală din Registrul funcționarilor electorali. În conformitate cu art. 121 din Codul electoral, CECEC Gălești și CECES Bucuria au îndeplinit și funcția de birou electoral, organele respective în perioada electorală au înregistrat candidații la funcția de primar și au asigurat în ziua alegerilor procesul de votare pentru alegerile prezidențiale și pentru alegerea primarului.

Conform prevederilor Codului electoral, autoritățile administrației publice locale (în continuare – APL) au asigurat organele electorale cu localuri special amenajate pentru buna organizare și desfășurare a alegerilor. În baza propunerilor APL, au fost stabilite localurile secțiilor de votare, cu dotările corespunzătoare (cabine și urne de vot uniformizate, mobilier etc.). Secțiile de votare respective au fost dotate cu calculatoare conectate la SIAS „Alegeri”, iar operatorii de calculator au marcat prezența alegătorilor la vot.

După constituirea circumscripțiilor și consiliilor electorale, a demarat procedura de desemnare și înregistrare a candidaților. În conformitate cu art. 41 alin. (2) al Codului electoral, partidele politice și-au desemnat candidaturile pentru funcția de primar, inclusiv candidații independenți, aceștia fiind înregistrați în calitate de concurenți electorali, prin hotărîrile consiliilor electorale de circumscripție respective, după cum urmează:

²⁵ http://cec.md/files/files/130anexaprogramcalendaraln2016site_6850324.pdf

²⁶ http://cec.md/files/files/Alegeri%20Locale%20Noi/Alegeri%20Locale%20Noi%20mai%20202016/C2_RAPORT%20ALN%2015%20mai%20202016_final-1.pdf

²⁷ http://www.cec.md/files/files/130anexaprogramcalendaraln2016site_6850324.pdf

Organul electoral emitent	Nr. și data emiterii hotărârii CECE I privind înregistrarea concurentului electoral	Numele, prenumele candidatului la funcția de primar	Denumirea formațiunii politice care i-a desemnat
CECEC Iserlia nr. 5/6, Basarabeasca	nr. 6 din 30.09.2016	Rusev Ivan	Partidul Democrat din Moldova
	nr. 6 din 30.09.2016	Cvasnița Maria	Candidat independent
	nr. 6 din 30.09.2016	Rotari Liudmila	Partidul Politic „Partidul Nostru”
	nr. 6 din 30.09.2016	Banari Anatolie	Partidul Politic „Partidul Popular European din Moldova”
CECES Bucuria nr. 7/10, raionul Cahul	nr. 4 din 04.10.2016	Dermenji Dmitrii	Partidul Democrat din Moldova
	nr. 4 din 04.10.2016	Nichiforov Serghei	Partidul Politic „Partidul Popular European din Moldova”
	nr. 4 din 04.10.2016	Cînev Ivan	Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”
CECEC Gălășeni nr. 27/9, raionul Rîșcani	nr. 1 din 26.09.2016	Ureche Oleg	Partidul Democrat din Moldova
	nr. 1 din 30.09.2016	Coțuc Vadim	Partidul Liberal Democrat din Moldova
	nr. 1 din 03.10.2016	Dănilă Igor	Partidul Liberal
	nr. 1 din 03.10.2016	Cazacu Valentina	Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”
CECEC Gălești nr. 30/8, raionul Strășeni	nr. 5/1 din 05.10.2016	Rodideal Ion	Partidul Democrat din Moldova
	nr. 5/1 din 05.10.2016	Bunica Sergiu	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova
	nr. 5/1 din 05.10.2016	Petrașcu Ion	Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”
	nr. 6/2 din 06.10.2016	Budu Nicolae	Candidat independent
	nr. 6/2 din 06.10.2016	Plăcintă Vasile	Candidat independent

În temeiul art. 135 din Codul electoral, judecătoriile raionale au confirmat legalitatea alegerilor locale noi și au validat mandatele de primar după cum urmează:

- mandatul de primar al comunei Iserlia, raionul Basarabeasca, dnei Rotari Liudmila;
- mandatul de primar al satului Bucuria, raionul Cahul, dlui Dermenji Dmitrii;
- mandatul de primar al comunei Gălășeni, raionul Rîșcani, dlui Ureche Oleg;
- mandatul de primar al comunei Gălești, raionul Strășeni, dlui Budu Nicolae.

În aceeași zi cu alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016, CEC a asigurat organizarea unui referendum local de revocare a primarului satului Pitușca, raionul Călărași.

Setul de documente care au stat la baza desfășurării referendumului local au fost deciziile Consiliului sătesc Pitușca nr. 03/04 din 7 iulie 2016 „Cu privire la inițierea revocării primarului satului Pitușca” și nr. 07/01 din 15 septembrie 2016 „Cu privire la propunerea referitor la stabilirea datei desfășurării referendumului local privind revocarea primarului”. Prin deciziile sus-menționate, consiliul local a decis inițierea referendumului local privind revocarea primarului și, respectiv, a propus Comisiei stabilirea datei de 30 octombrie 2016 pentru desfășurarea referendumului local. Avînd în vedere că Parlamentul Republicii Moldova a stabilit pentru data de 30 octombrie 2016 alegerile prezidențiale, precum și în scopul optimizării cheltuielilor pentru organizarea și desfășurarea acestui referendum și în baza materialelor prezentate, Comisia prin hotărîrea nr. 305 din 26 septembrie 2016 a stabilit data desfășurării referendumului local de revocare a primarului²⁸. Prin hotărîrea nr. 312 din 27 septembrie 2016, CEC a aprobat programul calendaristic²⁹. Referendumul local s-a desfășurat în aceeași zi cu alegerile prezidențiale, procesul votării a fost asigurat de un singur birou electoral pentru ambele tipuri de scrutine. La data de 4 noiembrie 2016, Judecătoria Călărași a confirmat rezultatele referendumului și a constatat că decizia supusă referendumului nu a fost adoptată avînd în vedere opinia exprimată de alegători: „*pentru revocarea primarului*” - 449 de voturi; „*contra revocării primarului*” - 670 de voturi.

²⁸ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1001&rid=17895&l=ro>

²⁹ http://cec.md/files/files/312anexaaprobprogramcalendreferendpitușca_3453785.pdf

4.2. Elaborarea materialelor și/sau programelor de informare și instruire pentru jurnaliști

În primul semestru al anului 2016 a fost revizuită și completată ediția Ghidului jurnalistului în domeniul electoral³⁰, care vine cu informații utile în ajutorul jurnaliștilor și oferă răspunsuri concrete la multe întrebări ce țin de reflectarea alegerilor. Ghidul a fost tipărit și distribuit în cadrul seminarului „Mass-media și alegerile”, care a avut loc în perioada 1-2 iulie, la Vadul lui Vodă, în colaborare cu CICDE și cu suportul PNUD³¹. Scopul evenimentului a fost consolidarea cunoștințelor jurnaliștilor referitoare la practica și legislația electorală din Republica Moldova, fiind discutate tematici precum terminologia electorală, actorii procesului electoral sub aspectul interesului și influenței, agitația electorală, contestațiile electorale, ziua alegerilor și eventualele situații problematice, asigurarea accesibilității la procesul electoral pentru grupurile marginalizate. La eveniment au participat 19 reprezentanți ai mass-media, dintre care 12 bărbați, 7 femei.

Seminarul a urmărit îmbunătățirea colaborării dintre CEC, CICDE și mass-media și ca urmare, creșterea transparenței și corectitudinii procesului electoral. În cadrul seminarului au fost utilizate metode interactive de predare, a fost desfășurat un off-line cu noua componență a CEC. De asemenea, a fost organizată o sesiune, în cadrul căreia participanții au avut posibilitatea de a identifica așteptările mass-media, eventuale dificultăți și provocări întâmpinate de jurnaliști în reflectarea procesului electoral și/sau activității autorităților electorale și să propună soluții pentru facilitarea reflectării activității CEC și a procesului electoral.

4.3. Desfășurarea campaniilor de informare și educație electorală orientate spre tinerii alegători în contextul organizării alegerilor locale noi în unele localități din țară

În data de 12 mai 2016 Comisia Electorală Centrală a desfășurat o lecție de educație electorală pentru elevii clasei a XII-a din Liceul Teoretic „Universum” din comuna Sărata-Galbenă, raionul Hîncești³², în contextul organizării alegerilor locale noi în această localitate în data de 15 mai 2016. Această activitate a avut ca scop desfășurarea campaniilor de informare în vederea sporirii activismului civic în rîndul tinerilor alegători. Tematica lecției desfășurate s-a axat pe subiecte ce țin de procedurile electorale din ziua alegerilor. Obiectivele urmărite au vizat cunoașterea drepturilor și obligațiilor alegătorilor, formarea concepției despre alegeri democratice, a atitudinii civice și conștientizarea necesității participării la alegerile locale noi.

Mai jos sunt prezentate date dezagregate privind participarea la alegerile locale noi a tinerilor alegători (18-25 ani):

Data alegeri	Localitate	Tur	Nunăr total de alegători	Prezența la vot							
				Total alegători		Alegători (18-25 ani)					
						Total		Femei		Bărbați	
				nr.	%	nr.	%	nr.	%	nr.	%
15.05.2016, 22.05.2016	Ochiul Roș, Anenii Noi	I	348	236	67.82	31	13.14	15	48.39	16	51.61
	Sărata-Galbenă, Hîncești	I	4546	2027	44.59	188	9.27	90	47.87	98	52.13
		II	4550	2414	53.05	263	10.89	126	47.91	137	52.09
30.10.2016, 13.11.2016	Bucuria, Cahul	I	633	303	47.87	34	11.22	13	38.24	21	61.76
	Gălășeni, Rîșcani	I	1,316	745	56.61	77	10.34	47	61.04	30	38.96
	Gălești, Strășeni	I	2,477	1201	48.49	142	11.82	83	58.45	59	41.55
	Iserlia, Basarabeasca	I	939	512	54.53	38	7.42	17	44.74	21	55.26
		II	939	512	54.53	34	6.64	14	41.18	20	58.82

³⁰ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1012&rid=16616&l=ro>

³¹ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1047&rid=16517&l=ro>

³² <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1047&rid=15230&l=ro>

4.4. Realizarea unui studiu privind nivelul de implicare și participare a cetățenilor la toate etapele procesului electoral

La momentul planificării acestei activități la începutul anului 2016, s-a urmărit realizarea unui studiu avînd la bază analiza datelor statistice de la ultimul scrutin național - alegerile locale generale din 2015, însă, odată ce în anul 2016 a avut loc un scrutin prezidențial, studiul respectiv se bazează pe analiza datelor statistice deținute de CEC în urma organizării alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016.

Astfel, a fost stabilit conceptul, scopul și obiectivele tehnicile și metodele de culegere și analiză a informațiilor cuprinse în „Studiul privind nivelul de implicare și participare a cetățenilor la toate etapele procesului electoral”, precum și configurația compartimentelor din conținutul acestuia, a aspectelor ce urmează a fi elucidate.

Studiul prezintă informația într-un mod schematic (diagrame, grafice, tabele), iar datele statistice au fost culese din hotărârile CEC și documentele prezentate Comisiei de organele electorale inferioare și/sau concurenții electorali: rapoarte, procese-verbale, hotărîri, decizii etc.

Studiul conține o analiză a bunelor practici în acest domeniu în alte țări, precum și „Concluzii și recomandări”, formulate în baza analizei datelor statistice ce țin de următoarele aspecte:

- a) Participarea cetățenilor în calitate de candidați la funcția de Președinte al Republicii Moldova
- b) Participarea cetățenilor în susținerea candidaților la funcția de Președinte al Republicii Moldova (membri ai grupurilor de inițiativă, semnatori în liste de subscripție)
- c) Participarea cetățenilor în activitatea organelor electorale (membri ai CECE și BESV, operatori SIAS „Alegeri”, contabili CECE II, inclusiv instruirea acordată acestora)
- d) Participarea cetățenilor în reprezentarea concurenților electorali în cadrul organelor electorale (reprezentanți ai concurenților electorali în CEC/CECE/BESV)
- e) Participarea cetățenilor la efectuarea agitației electorale în favoarea candidaților la funcția de Președinte al Republicii Moldova (persoane de încredere)
- f) Participarea cetățenilor în susținerea financiară a candidaților la funcția de Președinte al Republicii Moldova (trezoreri/donatori)
- g) Participarea cetățenilor la monitorizarea alegerilor prezidențiale (observatori)
- h) Participarea cetățenilor în contestarea acțiunilor/inacțiunilor organelor electorale
- i) Participarea cetățenilor la votare (alegători)

„Studiul privind nivelul de implicare și participare a cetățenilor la toate etapele procesului electoral” va fi publicat în Buletinul informativ al Comisiei Electorale Centrale.

4.5. Dezvoltarea parteneriatului CEC - Biroul pentru relații cu diaspora prin elaborarea unei platforme comune de comunicare cu reprezentanțele diasporei de peste hotare

Pe parcursul anului 2016 a fost creată și actualizată baza de date a reprezentanțelor diasporale de peste hotare (inclusiv paginile de Facebook ale acestor reprezentanțe). În cadrul campaniei de informare pentru scrutinul prezidențial din 30 octombrie 2016, procesul de comunicare cu reprezentanții diasporei a avut loc prin intermediul rețelelor de socializare, precum Facebook, Twitter, Odnoklassniki. Astfel, au fost plasate și distribuite informații utile privind procedura de votare peste hotare, secțiile de votare în străinătate, înregistrarea prealabilă a cetățenilor de peste hotare, actele în baza cărora este permisă votarea, precum și spoturi motivaționale.

Parteneriatul CEC - Biroul pentru relații cu diaspora a fost consolidat și prin participarea, în perioada septembrie-octombrie 2016, la programul „Alegătorii de peste hotare”³³, dedicat alegerilor Președintelui Republicii Moldova. Inițiativa aparține reprezentanței în Moldova a Institutului Republican Internațional din SUA (IRI), iar realizarea acesteia a fost posibilă în cooperare cu Biroul pentru Relații cu Diaspora (BRD) și Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene (MAEIE). În acest sens, au fost întreprinse 11 întâlniri cu membrii diasporei în Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Portugalia, Franța, Italia, Grecia, Olanda și Belgia, la acestea participînd membrii CEC și reprezentanții BRD - instituții abilitate să discute despre alegeri și programele pentru diasporă, precum și de la IRI, în calitate de organizatori. Scopul

³³ <http://www.cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=18865&l=ro>

programului a constat în asigurarea accesului cetățenilor moldoveni stabiliți peste hotare la informații cu privire la procesul electoral (inclusiv posibilitatea înregistrării prealabile, procedurile de vot și altele).

În același context, la acest compartiment se evidențiază realizarea evenimentului transmis on-line „*DIALOG CU DIASPORA*” – organizat în cadrul campaniei de informare „Alegători de peste hotare”, în parteneriat cu BRD, MAEIE și reprezentanța din Moldova a IRI. Cetățenii din diasporă au avut posibilitatea să adreseze, din timp, diverse întrebări referitoare la procesul de votare în străinătate. De asemenea, evenimentul a servit un bun prilej de a informa cetățenii aflați în străinătate despre organizarea alegerilor peste hotarele țării și colectarea opiniilor privind provocările existente și eventualele soluții.

4.6. Desfășurarea campaniilor de informare și educație electorală a tinerilor alegători în toate raioanele prin organizarea Zilei Internaționale a Alegerilor și a Zilei Tînărului Alegător

La 4 februarie 2016, au fost marcați 11 ani de la instituirea *Zilei Internaționale a Alegerilor*³⁴. Prin sărbătorirea anuală a Zilei Internaționale a Alegerilor, Comisia Electorală Centrală își demonstrează adeziunea la valorile democratice. Evenimentele organizate cu prilejul acestei zile au avut menirea să atragă atenția publicului asupra importanței alegerilor în societate.

Printre evenimentele organizate cu ocazia Zilei Internaționale a Alegerilor - ediția a XI-a, se numără lecțiile publice de educație electorală cu tema „Democrația ești TU, votează conștient”, desfășurate în perioada 1-5 februarie 2016 pentru studenții anilor întâi și al doilea din cadrul mai multor instituții de învățământ superior. Aceste activități au avut ca obiectiv informarea tinerilor despre procesul electoral din Republica Moldova, accentuarea importanței alegerilor ca prim criteriu al democrației, participarea activă la alegeri a tinerilor. În afară de aceasta, s-a urmărit transpunerea în practică a cunoștințelor despre drepturile electorale și obligațiile cetățenilor.

Tot în data de 4 februarie reprezentanții mass-media au fost invitați la sediul CEC pentru un briefing de presă dedicat celei de-a XI-a ediții a Zilei Internaționale a Alegerilor, iar imediat după briefing, studenții invitați la sediul CEC, au avut ocazia să ia parte la un joc de simulare a ședinței Comisiei. Tinerii au vizitat subdiviziunile Aparatului CEC și au luat cunoștință de domeniile de activitate specifice pe care le realizează fiecare dintre direcțiile Aparatului Comisiei. Reprezentanții CEC au vorbit despre rolul alegerilor în societate și au remarcat importanța implicării active a cetățenilor în procesul electoral.

Cu ocazia Zilei Internaționale a Alegerilor, CICDE a transmis un set de materiale didactice și informative Bibliotecii Publice de Drept, filiala Bibliotecii Municipale „B.P. Hașdeu”. Raftul cu materiale din domeniul electoral al bibliotecii a fost îmbogățit cu un șir de cărți, ghiduri și broșuri din domeniul alegerilor, editate atât în Republica Moldova, cât și peste hotarele ei.

Manualele pentru membrii organelor electorale inferioare, dar și ghidurile destinate tuturor participanților la procesul electoral - alegători, jurnaliști, observatori, etc. au fost puse la dispoziția cititorilor în vederea informării lor cu privire la drepturile și procedurile electorale din Republica Moldova.

În perioada 16 - 20 mai 2016 Comisia Electorală Centrală a desfășurat acțiunea anuală „*Ziua tînărului alegător*”. Ziua tînărului alegător este marcată pentru a sensibiliza tinerii privind importanța participării lor la procesul electoral, inclusiv de a ridica gradul acestora de responsabilitate.

Obiectivele urmărite au vizat cunoașterea drepturilor și obligațiilor alegătorilor, formarea concepției despre alegeri democratice, a atitudinii civice și conștientizarea necesității participării la alegeri.

Comisia a venit către licee cu propunerea de a organiza și desfășura seminare cu participarea tinerilor care au deja vârsta de 16 ani, iar tematica seminarului s-a axat pe subiecte ce țin de procedurile electorale din ziua alegerilor.

În data de 19 octombrie 2016, CEC a organizat lecții publice pentru elevii claselor superioare de la Liceul teoretic „Ștefan cel Mare”³⁵ și a liceului „Vasile Alecsandri” din mun. Chișinău, precum și pentru studenții facultății de drept a USM. Obiectivul de bază al prelegerilor desfășurate a vizat cunoașterea drepturilor și obligațiilor alegătorilor, formarea concepției despre alegeri democratice, a atitudinii civice și conștientizarea necesității participării la alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016.

³⁴ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=14423&l=ro>

³⁵ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1047&rid=18286&l=ro>

OBIECTIVUL NR. 5. TRANSPARENȚA ÎN ACTIVITATEA ORGANELOR ELECTORALE

5.1. Promovarea principiului transparenței în activitatea organelor electorale și evaluarea gradului de satisfacție a părților interesate privind activitatea organelor electorale

În scopul evaluării gradului de satisfacție a părților interesate privind activitatea organelor electorale, Comisia Electorală Centrală a elaborat conceptul unui chestionar on-line pentru pagina web oficială a CEC. Chestionarul a fost plasat pe site³⁶ și pus în aplicare în luna mai 2016. Analiza unor chestionare completate nu a fost făcută, din considerentul că, până la data raportării, niciunul nu a fost completat și prezentat. Însă, începând cu luna octombrie, cu suportul partenerilor de dezvoltare a fost coordonată desfășurarea unui sondaj de opinie în rândul alegătorilor, care a avut drept scop examinarea opiniei publice despre CEC și procesul electoral organizat în perioada alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016. Au fost obținute și analizate date ce țin de aprecierea campaniei de informare, percepția populației cu privire la accesul la vot, opinia publicului față de votul online, percepția cetățenilor cu privire la autoritatea națională electorală și încrederea publicului în această instituție, precum și în rezultatele alegerilor, opinia cetățenilor față de încălcările electorale. În linii generale, cetățenii consideră importantă exprimarea votului, în special că o asociază cu responsabilitatea fiecăruia față de viitorul propriu și cel al țării. Totuși, nivelul de încredere în rezultatele votului depinde de preferințele electorale ale cetățenilor. Toți participanții la acest exercițiu, care au votat pentru concurentul care a câștigat alegerile, au încredere în rezultatele ultimului scrutin, iar, pe de altă parte, persoanele care au votat pentru celălalt concurent, tind să nu acorde încredere autorității electorale în privința rezultatelor votării.

5.2. Consolidarea relațiilor de cooperare și schimb de experiență cu organizațiile naționale specializate în promovarea drepturilor omului și cu instituțiile de management electoral din alte țări, inclusiv, participarea la crearea și desfășurarea activităților asociațiilor de profil, în scopul promovării performanțelor înregistrate de CEC și al preluării celor mai bune practici de la acestea

Direcțiile prioritare de colaborare externă au fost stabilite în conformitate cu obiectivele Planului strategic al CEC pentru anii 2016-2019, Planului de acțiuni al CEC pentru anul 2016: colaborarea cu partenerii internaționali și din alte state în vederea perfecționării practicii și legislației electorale, asigurarea transparenței în activitatea Comisiei Electorale Centrale și promovarea imaginii Comisiei peste hotarele țării.

Pentru atingerea scopurilor menționate, au fost întreprinse următoarele categorii de activități:

- participarea reprezentanților CEC la evenimente naționale, internaționale, regionale, observarea alegerilor și schimburi de experiență cu autoritățile electorale din alte state;
- punerea la dispoziția partenerilor externi, a informațiilor și materialelor ce țin de procesul electoral din Republica Moldova și activitatea CEC, inclusiv, participarea la sondaje de opinie (organizate de A-WEB, Comisia de la Veneția, CEC Georgia);
- oferirea suportului logistic în vederea dotării cu echipamentul necesar secțiile de votare deschise pe teritoriul Republicii Moldova în vederea desfășurării alegerilor din Federația Rusă și România.
- pregătirea unui articol în limba engleză, cu tema „Evoluția sistemului electoral din Republica Moldova”, care a fost publicat în ediția jubiliară a ACEEEO, cu ocazia împlinirii a 25 de ani de la fondarea Asociației etc.

În conformitate cu agenda vizitelor/reuniunilor planificate pentru anul 2016, în perioada ianuarie-decembrie 2016, a fost pregătită logistica necesară desfășurării a 4 vizite în vederea monitorizării alegerilor în alte state. Totodată, reprezentanții CEC, au participat la 10 vizite de studiu, workshop-uri, conferințe etc. În contextul organizării și desfășurării alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016, în cazul a 13 invitații de monitorizare a scrutinelor din alte țări, au fost pregătite scrisori privind imposibilitatea participării. Rapoartele privind vizitele întreprinse pot fi găsite pe pagina web a CEC, la rubrica „Relații internaționale”, subrubrica „Deplasări”³⁷.

³⁶ <http://cec.md/index.php?pag=page&id=1798&l=ro>

³⁷ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1078&l=ro>

Colaborarea națională. Reprezentații CEC au dat curs invitațiilor de participare și/sau au colaborat la organizarea următoarelor evenimente desfășurate la Chișinău:

➤ *Ședința clubului de discuții electorale cu tema: „Sporirea rolului societății civile în procesul electoral - dezbateră publică a proiectului Regulamentului privind finanțarea activității partidelor politice”*³⁸ – organizat în colaborare cu Asociația „Promo-LEX”. La eveniment au participat reprezentanți ai partidelor politice, Ministerului Finanțelor, Ministerului Justiției, Curții de Conturi, Institutului Național pentru Democrație, societății civile din Republica Moldova etc. Subiectele propuse au vizat, în primul rând, dezbateră proiectului Regulamentului privind finanțarea activității partidelor politice, propunerile de modificare a acestuia, analiza noilor reglementări cu privire la finanțarea partidelor politice.

➤ *Atelier de lucru cu tema „Finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale în țările Parteneriatului Estic. Practica finanțării campaniei electorale pentru alegerea Președintelui Republicii Moldova”*³⁹. Evenimentul organizat de Asociația obștească „Promo-LEX” a avut loc în contextul prezentării raportului totalizator al Misiunii de Observare Promo-LEX privind monitorizarea finanțelor concurenților electorali în campania electorală pentru alegerea Președintelui Republicii Moldova din 30 octombrie 2016.

➤ *Întrevedere cu reprezentanții Asociației obștești „Centrul de Asistență juridică pentru Persoane cu Dizabilități” (CAJPD) și Asociației obștești „Promo-LEX”*⁴⁰ - au fost prezentate rezultatele monitorizării alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova și au fost discutate și transmise recomandări de îmbunătățire a practicii electorale, precum și a cadrului normativ ce reglementează accesul la procesul electoral a persoanelor cu nevoi speciale.

➤ *Eveniment pentru prezentarea studiului „Practica contenciosului electoral în cadrul ultimelor două scrutine din Republica Moldova”*⁴¹ - Analiza conține o cercetare a practicii contenciosului electoral, atât la etapa examinării prealabile a contestațiilor, cât și la etapa litigioasă a acestuia în cadrul alegerilor parlamentare din 30 noiembrie 2014, precum și a scrutinului din 14 iunie 2015.

➤ *Eveniment pentru prezentarea studiului de fezabilitate „Introducerea votului prin internet în Republica Moldova: Principalele constatări și recomandări”*⁴² - realizat cu suportul PNUD Moldova.

➤ *Atelier de lucru avînd ca subiect sistemele digitale de raportare și prezentare a rapoartelor financiare de către partidele politice*⁴³ – organizat de CICDE și facilitat de către experții internaționali, din partea Institutului Internațional pentru Asistență Democratică și Electorală (IDEA International). Scopul acestui atelier de lucru a fost aprofundarea cunoștințelor privind prezentarea digitală a rapoartelor financiare de către partidele politice.

➤ *Reuniunea de nivel înalt pentru crearea Asociației Internaționale a Femeilor din Managementul Electoral (Women in Electoral Management (WEM) – International)*⁴⁴ - Evenimentul de inaugurare al Asociației a reunit funcționari electorali, experți internaționali în materie electorală și gender, reprezentanți ai autorităților publice centrale și ai misiunilor diplomatice acreditate în Republica Moldova, societatea civilă și mass-media. Crearea Asociației în structurile de administrare a alegerilor a fost inițiată în septembrie 2015, de către CEC și CICDE. Noua instituție are ca scop mobilizarea instituțiilor de management electoral din țările membre să traseze și să implementeze angajamente reale în domeniul egalității de gen și să promoveze șanse egale de accesare la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică a ambelor genuri.

➤ *Eveniment de prezentare a analizei comparative a listelor electorale pentru alegerile locale generale din 2011 și din 2015*⁴⁵ - elaborată de către experții angajați de PNUD Moldova.

➤ *Masă rotundă pentru prezentarea studiului „Strategii, practici și instrumente de finanțare a partidelor politice în Republica Moldova”*⁴⁶ – organizată de CEC în parteneriat cu Promo LEX. În cadrul

³⁸ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1047&rid=14237&l=ro>

³⁹ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1047&rid=18887&l=ro>

⁴⁰ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=18889&l=ro>

⁴¹ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=17236&l=ro>

⁴² <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=16192&l=ro>

⁴³ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=15913&l=ro>

⁴⁴ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=15808&l=ro>

⁴⁵ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=15359&l=ro>

evenimentului, participanții au dezbătut constatările și recomandările privind managementul financiar al partidelor politice, modalitatea de înregistrare a colectării veniturilor, precum și asigurarea transparenței și raportarea financiară în cadrul acestora.

➤ *Sedinta Clubului Jurnaliștilor de Investigație - „De ce membrii CEC au fost numiți în funcție fără publicarea avizelor SIS, așa cum prevede legea”*, parte din Campania Jurnaliștii pentru integritate în serviciul public, desfășurată de Centrul de Investigații Jurnalistice⁴⁷. Discuțiile s-au axat pe condițiile în care au fost numiți în funcție de către Parlament membrii CEC din noua componență.

Colaborarea regională și internațională în domeniul electoral:

Asociația Oficialilor Electorali din Europa (ACEEEO)

În 2016, ACEEEO a împlinit 25 de ani de la constituire. Conferința jubiliară s-a desfășurat la Tirana⁴⁸, Albania și s-a axat pe evoluția și dezvoltarea sistemelor și proceselor electorale din ultimii 25 de ani, tendințele și cele mai bune practici în domeniul electoral, modul în care autoritățile de management electoral soluționează problemele apărute. Conferința a fost structurată în 4 sesiuni plenare, fiecare sesiune fiind dedicată unui subiect anume: sistemele electorale, stabilitatea legislației electorale, compararea modelelor de administrare electorală și modul de asigurare a unor alegeri libere și corecte. Conferința a reunit 140 de funcționari și experți internaționali în materie electorală din peste 40 de țări, dar și reprezentanți ai unor prestigioase instituții internaționale de profil.

În cadrul Adunării Generale a ACEEEO a fost:

- adoptat Raportul de activitate al Asociației pe anul 2015 și analizat modul în care a fost implementat planul strategic al organizației pentru anul 2016;
- aprobată candidatura unui nou membru de onoare și acceptată candidatura unei autorități electorale de a deveni membru instituțional;
- votată noua componență a Biroului Executiv, Comisia Electorală Centrală a Republicii Moldova păstrând această calitate și pentru perioada 2016-2019.

Pe durata evenimentului, a avut loc o expoziție a furnizorilor de echipamente IT&C din domeniul electoral, la care au luat parte reprezentanți ai unor organizații internaționale cu renume în domeniu. Vizitarea unor expoziții de acest fel este esențială pentru CEC în contextul implementării de către Republica Moldova a SIAS „Alegeri”.

Protocolul participanților la prima reuniune a reprezentanților instituțiilor electorale, organizată la Sighnaghi, Georgia, în perioada 9-11 februarie 2011

Cea de-a VI-a Reuniune anuală a autorităților de management electoral, organizată de CEC Georgia în perioada 16-17 februarie 2016, a avut genericul „Integritatea electorală”⁴⁹. În cadrul evenimentului au participat reprezentanți ai 9 organisme de management electoral și 16 organizații internaționale implicate în procesul electoral. Scopul reuniunii a fost de a oferi posibilitatea practicienilor și experților electorali care provin din diferite medii/contexte electorale să realizeze schimb de experiență și bune practici privind structura, provocările și mecanismele de asigurare a integrității electorale, în vederea perfecționării acestui proces în țările lor. Conferința a avut 3 sesiuni de lucru, compuse din prezentări, fiecare finalizându-se cu o rundă de întrebări/răspunsuri. Alocuțiunile au relevat componentele de bază ale integrității electorale, importanța acestora, precum și factorii care o influențează. De asemenea, au fost dezbătute modalitățile de soluționare a lacunelor existente în procesul electoral, precum instrumentele pentru perfecționarea mediului electoral.

Reuniunea a oferit o platformă largă pentru discutarea modalităților de descurajare și contracarare a fraudei electorale, precum și de protejare a integrității electorale. Evenimentul a constituit un bun prilej pentru dezvoltarea comunicării și stabilirea de relații avantajoase între diferite instituții electorale din regiune. Integritatea electorală reprezintă un element fundamental pentru organizarea unor procese electorale democratice. Cu toate că definirea conceptului de integritate electorală a variat pe parcursul conferinței, în

⁴⁶ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=14517&l=ro>

⁴⁷ <https://anticoruptie.md/ro/stiri/membrii-cec-numiti-in-functie-fara-publicarea-avizelor-sis-asa-cum-prevede-legea-experti-parlamentul-s-a-dovedit-a-fi-inapt>

⁴⁸ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1078&rid=19019&l=ro>

⁴⁹ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1078&rid=14514&l=ro>

cadru diferitor prezentări au fost identificate aceleași elemente cheie: asigurarea egalității între cetățeni; incluziunea persoanelor atât ca alegători, cât și candidați; consolidarea unui cadru legislativ care ar susține sufragiul universal (atât la nivel de proiectare, cât și aplicare), precum și acumularea unei practici de organizare a unor alegeri credibile în acest cadru.

Activități organizate de către Asociația autorităților electorale din întreaga lume (A-WEB)

În perioada 8-15 aprilie 2016, la Incheon, Republica Coreea, s-a desfășurat un program de consolidare a capacităților oficialilor electorali, cu accent pe particularitățile organizării votării și numărării voturilor⁵⁰. Evenimentul a reunit reprezentanți ai instituțiilor de management electoral din zece țări – Republica Moldova, Brazilia, Republica Belarus, Regatul Bhutan, Republica Dominicană, Republica Ghana, Republica Indonezia, Mongolia, Taiwan (Republica Chineză), Thailanda. Programul a avut următoarele scopuri:

a) schimbul de cunoștințe și experiență între statele ce provin din diferite regiuni și contexte, pentru acumularea celor mai bune practici;

b) identificarea și dezbateră problemelor și provocărilor din domeniul electoral și găsirea eventualelor soluții;

c) prezentarea procedurilor privind organizarea și desfășurarea alegerilor în Republica Coreea, cu utilizarea tehnologiilor informaționale și de comunicare (TIC). Explorarea adaptabilității, fezabilității și eficacității alegerilor organizate cu ajutorul TIC în țările participante;

d) perceperea organizațiilor internaționale pe post de actori critici ce acordă suport pentru consolidarea autorităților electorale și durabilității alegerilor.

Programul a coincis cu cea de-a XX-ea ediție a alegerilor parlamentare din Republica Coreea și Forumul Internațional privind Alegerile.

Mai jos este prezentată o analiză scurtă a practicii electorale prezentată de cele 9 state participante la program:

➤ *Criterion de franciză – Pot vota* – cetățenii care au cetățenie și 18 ani împliniți (*în majoritatea statelor*). În *Taiwan* votarea e permisă de la 20 de ani. Este necesară înregistrarea alegătorului pe listele de alegători a circumscripției electorale cu cel puțin 90 de zile până la ziua alegerilor (*Thailandă*). Reședința să fie nu mai puțin de 4 luni consecutive pe teritoriul țării (*Taiwan*); *Nu pot vota* - Cetățenii declarați incapabili de o instanță de judecată, cei care își ispășesc pedeapsa penală în închisoare sau reținuți preventiv nu au drept de vot (*Belarus*). Membrii forțelor armate și ai poliției naționale (*Republica Dominicană*).

➤ *Votarea cetățenilor cu dizabilități* – Persoanele care din motive de sănătate, cu dizabilități sau analfabete pot fi asistate în cabina de vot de o terță persoană cu condiția ca aceasta să nu fie candidat, funcționar electoral sau observator (*Mongolia*). Votarea la locul aflării cu urna mobilă (*Belarus, Mongolia*).

➤ *Votarea cetățenilor peste hotarele țării – în majoritatea statelor* este reglementată votarea la secțiile de votare constituite în cadrul misiunilor diplomatice. În cazul în care într-o anumită țară sînt mai puțin de 500 de alegători înregistrați, ambasadorul poate permite alegătorilor să voteze prin poștă (*Thailandă*). Nu se permite votarea (*Taiwan*).

➤ *Securizarea votării* – se utilizează marcarea degetului cu cerneală (*Bhutan*). Echipament de scanare a amprentelor (*Republica Dominicană*).

➤ *Programul de votare* – între orele 8:00 și 20:00 (*Belarus*); între orele 8:00 și 17:00 (*Brazilia*).

➤ *Proceduri speciale de votare* – În ultimele 5 zile pînă la alegeri este organizată votarea prealabilă în toate secțiile de votare (și la locul aflării) cu excepția celor create la casele de odihnă, clinicile curative, spitale, alte centre medicale de zi și unități militare (*Belarus*). La fel în *Thailandă*, pentru alegătorii care nu locuiesc în circumscripția lor, se organizează votarea prealabilă. Implementarea votării cu echipamente electronice (*Brazilia, Bhutan*). Votarea în baza cărții de alegător (*Republica Dominicană*). Votarea este obligatorie (*Thailandă*).

➤ *Modalitatea de votare* - plasarea oricărui semn în pătratul plasat în dreapta numelui candidatului preferat. Dacă alegătorul este împotriva tuturor, atunci va plasa orice semn în pătratul din dreapta inscripției „Împotriva tuturor candidaților” (*Belarus*).

⁵⁰ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1078&rid=15966&l=ro>

➤ *Numărarea voturilor* – În *majoritatea statelor* voturile se numără în secția de votare, după finalizarea votării. În Brazilia membrii organului electoral introduc o parolă, iar urna de vot generează raportul privind rezultatele votării. Informația este criptată, semnată electronic și păstrată pe un stick de memorie. Informația este transmisă către centrele de informații ale curților electorale regionale. Acolo ea este decriptată, verificată și totalizată. Rezultatele consolidate sînt transmise la Tribunalul Electoral Superior care face publice rezultatele generale pe țară. În acest mod, 100% buletine sînt numărate în decurs de 4-5 ore. În Bhutan numărarea are loc sub supravegherea Ofițerului Electoral și este realizată de către Ofițerii de numărare selectați din rîndul oficialilor electorali. Numărarea este organizată astfel încît nici un oficial să nu numere voturile din secția sa de votare. În Mongolia, pînă la numărare, voturile se păstrează în urnele mobile sigilate de către o comisie specială. Numărarea se face prin intermediul echipamentelor de numărare a voturilor. Buletinele de vot nemarcate sînt considerate valabile, dar fără o anumită preferință politică. În Republica Dominicană se utilizează echipamente de scanare și numărare automată a buletinelor de vot. După ce s-a finalizat procedura electronică de numărare, buletinele se numără și manual.

➤ *Totalizarea rezultatelor votării* – de către CEC, în maxim 10 zile de la primirea proceselor de votare de la secțiile de votare (Belarus). Utilizarea sistemului electronic de scanare a proceselor de votare și transmitere a rezultatelor (Republica Dominicană).

În cadrul Forumului Internațional privind Alegerile organizat la Seul de către Comisia Națională pentru Alegeri și A-WEB, și în cadrul workshop-ului desfășurat la sediul A-WEB din Incheon, au fost dezbătute cîteva chestiuni importante din domeniul electoral: utilizarea tehnologiilor informaționale și de comunicare (TIC) în alegeri, promovarea participării femeilor în alegeri, asigurarea accesului la procesul electoral pentru alegătorii din categoriile marginalizate, rolul cetățenilor în dezvoltarea democrației. Forumul reprezintă un eveniment anual care adună experți și practicieni din domeniul electoral pentru a le oferi posibilitatea să discute idei ce ar putea ajuta la perfecționarea sistemelor electorale și a democrației în lume. Forumul a fost lansat în anul 2011. În total au participat cca. 120 de persoane, reprezentanți ai autorităților electorale din 35 de țări, ai organizațiilor internaționale și membri ai oficiilor diplomatice acreditate la Seul.

A-WEB promovează utilizarea TIC în procesul electoral. Asociația a oferit deja asistență Republicii Kîrgîze în tehnologizarea alegerilor. Ea poate oferi, la solicitare, următoarele servicii ce țin de implementarea TIC: consultanță pentru statele membre ce planifică introducerea sau modernizarea TIC, supravegherea/inspectarea programului TIC în alegeri/dezvoltarea serviciului/crearea acestuia, instruire privind consolidarea capacității funcționarilor autorității electorale cu responsabilități în domeniul TIC, oferirea echipamentelor TIC/programelor/livrarea bunurilor/scrierea programelor ca parte a unui proiect ODA.

International IDEA a oferit o metodologie de evaluare a calității democrației existente în stat⁵¹. Discuțiile despre calitatea democrației și mecanismele de responsabilizare a guvernării sînt utile pentru implicarea cetățenilor în treburile publice, pînă la desfășurarea alegerilor. Acestea pot ajuta la identificarea soluțiilor (de ex., pentru implicarea femeilor în politică, motivarea cetățenilor de a participa la procesul decizional) și la crearea asociațiilor obștești ce ar răspunde unor necesități social-politice particulare. Evaluarea propusă de International IDEA este o acțiune bidimensională, combinînd cercetarea cu dezbaterile.

Institutul Național pentru Democrație (NDI) a lansat resursa www.openelectiondata.net care se bazează pe promovarea a 9 principii privind datele electorale deschise. Pagina conține informații despre organizarea procesului electoral și module de instruire on-line de bază adresate cetățenilor, observatorilor, concurenților electorali, mass-media, autorităților electorale etc. O altă resursă dedicată monitorizării independente a alegerilor, inclusiv de organizațiile obștești, și adoptării codurilor de conduită în perioada electorală este <http://www.gndem.org>. GNDEM este un acronim pentru Rețeaua Globală a Observatorilor Electorali Naționali care este susținută la moment de 272 de organizații din 90 de state, 9 rețele regionale și 16 organizații internaționale.

⁵¹ <https://www.youtube.com/watch?v=Pdw9G1ZXCpM>

Activități organizate de către Consiliul Europei

Consiliul Europei reprezintă un partener strategic pentru CEC, avînd un aport considerabil la perfecționarea practicii și legislației electorale din țara noastră. Astfel, pe parcursul anului 2016, reprezentanții CEC au participat la 2 evenimente internaționale organizate de către această instituție:

- *Cea de-a XIII-ea Conferință a autorităților electorale cu tema „Noile tehnologii în alegeri: încrederea publică și provocări pentru organismele electorale”* București, România⁵² – Principalele teme care au fost abordate au vizat cadrul legislativ al utilizării noilor tehnologii în alegeri: implementarea standardelor internaționale; noile tehnologii utilizate în perioada preelectorală, în ziua alegerilor și în procesul de numărare a voturilor. Evenimentul a reunit peste 130 de participanți din 60 de țări, reprezentanți ai Uniunii Europene și ai unor instituții și organizații internaționale. Totodată, președinte CEC a avut întrevedere cu secretarul general al Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția), Thomas Markert. Oficialii au discutat despre proiectul de lege privind modificarea Codului electoral și a legislației electorale conexe, în ceea ce ține de desfășurarea alegerilor prezidențiale din 2016.

- *Conferința regională „Reprezentarea politică a femeilor în țările Parteneriatului Estic – studiu regional și schimb de experiență”, Kiev, Ucraina, organizată în parteneriat cu Comisia pentru Drepturile Omului, Minorități Naționale și Relații Interetnice a Parlamentului Ucrainei* – Reprezentanții statelor beneficiare (Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina) au discutat despre situația curentă privind participarea femeilor în viața publică și politică, dar și măsurile ce urmează a fi întreprinse pentru asigurarea egalității de șanse și tratament între candidații femei și bărbați la alegerile parlamentare și locale⁵³. La fel, au fost analizate bunele practici, barierele/provocările ce țin de reprezentarea egală a femeilor și bărbaților și eventualele soluții. În cadrul conferinței a fost dezbătut studiul regional privind reprezentarea politică a femeilor în țările Parteneriatului Estic. Evenimentul s-a axat pe concluziile conferinței regionale „Participarea femeilor în viața publică și politică din țările Parteneriatului Estic” care a avut loc la Chișinău, în decembrie 2013, și își propune să contribuie la implementarea obiectivelor nr. 1 și nr. 4 din Strategia privind egalitatea de gen a Consiliului Europei pentru anii 2014-2017 – „Combaterea stereotipurilor de gen și sexism” și „Realizarea unei participări echilibrate a femeilor și a bărbaților în procesul de luare a deciziilor politice și publice”. Membrul CEC al Republicii Moldova, a vorbit despre realizările Comisiei în domeniul asigurării echilibrului de șanse între femei și bărbați și despre realizarea auditului de gen nu doar în cadrul organelor electorale, dar și la nivelul autorităților administrației publice centrale și locale.

Activități organizate de către Adunarea Interparlamentară a Comunității Statelor Independente

La Bișkek, Republica Kîrgîză, a avut loc conferința internațională „Dezvoltarea democrației: experiențe din campaniile electorale, rolul legislației și noilor tehnologii în procesul electoral”⁵⁴. Evenimentul menționat a reunit 139 de participanți din partea parlamentelor statelor membre CSI, comisiilor electorale centrale din 8 state și reprezentanți ai organizațiilor internaționale. Participanții și-au susținut prezentările în cadrul a trei sesiuni de lucru: „Rolul autorităților legislative în evoluția instituțiilor societății democratice”; „Organizarea și desfășurarea alegerilor și referendumurilor: specificul perioadei contemporane a edificării statului”; „Noile tehnologii în desfășurarea votării: experiența Republicii Kîrgîză”. Pe parcursul conferinței, în cadrul sesiunilor de lucru, au fost abordate aspecte legate de rolul autorităților legislative în dezvoltarea unei societăți democratice, organizarea și desfășurarea alegerilor și referendumurilor în stadiul actual de edificare a statului, perfecționarea legislației electorale, strategiile electorale ale participanților la procesul electoral.

Activități organizate de către Fondul Internațional pentru Sisteme Electorale (IFES)

IFES este cea mai importantă organizație non-guvernamentală internațională cu care CEC are stabilit un parteneriat strategic, confirmat inclusiv prin acordul de colaborare semnat la 22 aprilie 2010 la Chișinău. Așa cum în Republica Moldova nu există o reprezentanță permanentă IFES, colaborarea are loc prin intermediul IFES Cehia, care este o filială regională, responsabilă pentru Europa de Est.

⁵² <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=14747&l=ro>

⁵³ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1078&rid=19265&l=ro>

⁵⁴ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1078&rid=16123&l=ro>

Pe parcursul anului 2016, IFES a oferit suport pentru participarea reprezentanților CEC la un eveniment regional, organizat la Praga, Republica Cehă. *Atelier de lucru cu tema „Accesul persoanelor cu dizabilități la procesele electorale”*, organizat inclusiv sub egida Comisiei Europene și Ministerului Afacerilor Externe a Republicii Cehie⁵⁵.

Activități organizate de către Institutul Internațional pentru Democrație și Asistență Electorală (IDEA)

Una din acțiunile prioritare ale Comisiei stabilite conform agendei pentru anii 2017-2018 este elaborarea unui modul destinat automatizării controlului financiar al concurenților electorali și partidelor politice, care va permite tranziția la o nouă metodologie de lucru, bazată pe procesarea documentelor digitale. Astfel, va fi creat un subsistem informatic „Control financiar”, scopul căruia este automatizarea proceselor de colectare, analiză și asigurare a accesului public la totalitatea rapoartelor expediate de concurenții electorali către CEC. În vederea familiarizării cu practica altor state la acest capitol, delegația CEC a participat la conferința „Soluții digitale privind raportarea financiară a activității partidelor politice” organizată la Tallin, Estonia⁵⁶.

Observare alegerilor din alte state

Pe parcursul anului 2016, reprezentanții CEC au participat la observarea *alegerilor parlamentare din Republica Coreea*⁵⁷, *alegerilor deputaților în consiliile locale și a referendumului pentru modificarea Constituției Republicii Kîrgîze*⁵⁸, *alegerilor locale din România*⁵⁹ și *alegerilor parlamentare anticipate din Republica Kazahstan*⁶⁰.

Programele vizitelor de observare a alegerilor au avut 3 componente de bază:

1) participarea la o reuniune introductivă cu conducerea autorității electorale din țara gazdă, în ziua anterioară zilei alegerilor, la care sînt prezentate prevederile legale în domeniul organizării și desfășurării alegerilor și principalele activități de pregătire realizate de Comisie și alte autorități cu responsabilități legate de scrutin, precum și date generale privind sistemul electoral și procesul electoral din țara gazdă;

2) observarea zilei alegerilor nemijlocit în secțiile de votare, consiliile electorale și autoritatea electorală centrală;

3) participarea la o întrevvedere cu autoritatea electorală centrală, organizată în ziua ulterioară zilei alegerilor, la care sînt oferite informații despre modul de desfășurare a alegerilor și rezultatele preliminare ale votării.

În urma analizei rapoartelor prezentate de participanți a fost realizată o analiză comparativă privind practica electorală din aceste state:

➤ *Constituirea organelor electorale, circumscripțiilor electorale și secțiilor de votare – În Kazahstan*
Sistemul autorităților electorale este constituit din Comisia Electorală Centrală, comisiile electorale teritoriale (comisiile electorale regionale (ale orașelor de importanță republicană și a capitalei Republicii), raionale, orașenești, raionale din cadrul orașului), comisiile electorale de circumscripție și comisiile electorale ale secțiilor de votare. Toate sînt compuse din cîte 7 membri. Fiecare secție de votare a cuprins cel mult 3000 de alegători. În *Coreea de Sud* se constituie următoarele organe electorale: Comisia Electorală Națională (9 membri, cu mandat de 6 ani); consiliile electorale metropolitane (cel puțin 7 membri (cîte unul din partea fiecărui partid politic reprezentat în Adunarea Națională, 3 membri recomandați de instanța de judecată din regiunea respectivă și 3 persoane din mediul academic)); consiliile electorale de administrare (8 membri (2 de la fracțiunea majoritară din parlament, iar 6 sînt delegați de către consiliile electorale metropolitane din rîndul judecătorilor, învățătorilor sau persoanelor care activează în mediul academic al unității administrativ-teritoriale respective)); consiliile electorale (6 membri (2 dintre înaintați de partidele politice care formează coaliția majoritară în parlament și 4 de către consiliile electorale de administrare)). În *Republica Kîrgîză* se constituie Comisia Centrală pentru Alegeri și Organizarea Referendumurilor (12

⁵⁵ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1078&rid=19017&l=ro>

⁵⁶ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=18888&l=ro>

⁵⁷ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1078&rid=15966&l=ro>

⁵⁸ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1078&rid=19022&l=ro>

⁵⁹ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1078&rid=15914&l=ro>

⁶⁰ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1078&rid=14755&l=ro>

membri, pentru un mandat de 5 ani, 1/3 înaintați de Președintele țării, 1/3 de majoritatea parlamentară, 1/3 de opoziția parlamentară) și Comisiile teritoriale (mandate de 2 ani, 1/2 membri înaintați de partidele politice și 1/2 de APL).

➤ *Listele Electorale* – CEC a Republicii Kazahstan ține și gestionează Registrul electronic unic al alegătorilor. Cel târziu cu 30 de zile înainte de ziua alegerilor, alegătorii se pot adresa la APL cu o cerere scrisă privind includerea lor în lista electorală de la secția de votare corespunzător locului șederii temporare. Alegătorii au posibilitatea să verifice datele lor personale înscrise în listele electorale on-line sau la secții și să verifice on-line amplasarea secțiilor la care sînt arondați. Cu două săptămâni înainte de ziua alegerilor, alegătorii au dreptul să primească certificate pentru drept de vot, pentru a vota la orice secție de votare. Alegătorii au dreptul să se înscrie în listele electorale chiar în ziua alegerilor în baza certificatului de domiciliu, eliberat de către Centrul de Servicii Publice (*Kazahstan*). Listele sînt pregătite de funcționarii responsabili de liste electorale din cadrul consiliului electoral de circumscripție (*Coreea*). Lista participanților la referendum se întocmește de către Serviciul de Evidență de Stat, în baza datelor personale și celor biometrice. Alegătorul care participă la referendum, are dreptul, cel târziu cu 15 zile calendaristice înainte de ziua desfășurării referendumului, să-și declare intenția de a vota la secția de votare. Pentru a putea vota la alegerile locale cetățeanul trebuie să aibă înregistrarea domiciliului în localitatea respectivă. (*Republica Kîrgîză*).

➤ *Înregistrarea candidaților* – Nu se admite constituirea blocurilor electorale și înregistrarea candidaților independenți. Fiecare partid poate înainta maximum 127 de candidați și este obligat să achite depozitul electoral pentru fiecare dintre ei. Partidelor politice care trec pragul electoral de 7% le sînt restituiți banii, 5-7% - achită depozitul electoral în mărime de 50%, 3-5% - 70%. În cursă s-au înscris 6 partide (*Kazahstan*). Au candidat în total 27 de partide politice. Pentru înregistrarea candidatului la alegerile pentru Adunarea Națională, partidul politic sau candidatul independent trebuie să depună un depozit de circa 15000 USD. Banii sînt întorși concurenților, dacă aceștia au obținut mai mult de 15% din voturi. Stabilirea ordinii de înscriere a candidaților în buletinul de vot, se face în baza numărului de mandate deținute în cazul partidelor politice reprezentate în parlament. În cazul partidelor politice extraparlamentare – în ordinea alfabetică a denumirii partidelor (*Coreea*).

➤ *Logistica electorală* – echipament standartizat, urnele staționare și mobile sînt transparente (*Kazahstan*). Echipamentul electoral este păstrat la sediile consiliilor electorale. Secțiile de votare amenajate pentru votarea prealabilă au în dotare calculatoare cu acces la Registrul alegătorilor, imprimantă pentru buletine de vot (după parcurgerea procedurii de autentificare pentru fiecare alegător sînt tipărite buletine de vot, conform circumscripției din care aceștia provin), cabină de vot, cabină de vot pentru persoanele cu dizabilități, imprimantă suplimentară (la care se tipărește pe hîrtie adezivă adresa secției de votare la care ar fi trebuit să voteze alegătorul care nu este arondat la secția de votare respectivă), urne de vot și ștampilă specială de tip marker. Centrele de numărare sînt dotate cu mașini pentru sortarea buletinelor de vot, mașini optice pentru numărarea voturilor, echipament pentru calcul și raportare (*Coreea*). Echipamentul din dotarea secțiilor de votare este standardizat (*Republica Kîrgîză*).

➤ *Votarea cetățenilor cu dizabilități* – votarea cu urna mobilă (*Kazahstan, România*). Echipament logistic special, asigurarea transportării gratuite către secția de votare și votarea prin poștă (*Coreea*).

➤ *Votarea cetățenilor peste hotarele țării* – 65 de secții de votare (*Kazahstan*). 198 de secții de votare, dintre care 164 pe lângă misiunile diplomatice și 20 în afara lor. Pot vota doar cetățenii care s-au înregistrat în prealabil. Votarea peste hotarele țării s-a desfășurat în perioada cuprinsă între 30 martie și 4 aprilie. Alegătorii care votează în afara țării introduc buletinele de vot într-un plic pe care este tipărită adresa secției de votare la care sînt arondați, procedura fiind similară celei pentru desfășurarea votării prealabile (*Coreea*). 35 de secții de votare (*Republica Kîrgîză*).

➤ *Programul de votare – o zi, între orele 07:00-20:00*. În 4 regiuni votarea continuă pînă la ora 21:00 (*Kazahstan*). Votarea prealabilă se desfășoară cu 5 zile pînă la data alegerilor, pe parcursul a 2 zile (nu pot vota alegătorilor aflați peste hotarele țării și personalul îmbarcat pe nave.) Votarea se face între orele 6:00 și 18:00 (*Coreea*). O zi între orele 07:00-21:00 (*România*). O zi, între orele 08:00-20:00 (*Republica Kîrgîză*).

➤ *Procedura de votare* – La votarea prealabilă, alegătorul prezintă actul său de identitate care este scanat și după confirmarea identității alegătorului (alegătorul semnează pe un ecran digital sau aplică

amprenta digitală) și primirea buletinelor de vot, el este radiat în mod automat din lista electorală. Buletinele de vot în baza cărora au votat alegătorii arondați la altă secție de votare, sînt puse într-un plic special care, ulterior, este transmis către centrul de numărare a voturilor. În ziua alegerilor – alegătorii pot vota doar în secția de votare la care sînt arondați. După ce prezintă actul de identitate și declară numărul din lista electorală, semnează în lista electorală sau aplică amprenta digitală (în ziua votării sînt utilizate doar liste tipărite), pentru securizarea procesului de vot. Listele electorale sînt tipărite în două exemplare, unul fiind folosit pentru identificarea numărului de ordine al alegătorului în cazul cînd acesta nu îl cunoaște, iar cel de-al doilea este folosit pentru semnare. Alegătorul primește buletinele (pretipărite) și urmează procedura obișnuită de votare (*Coreea*). Utilizarea Sistemului informatic de monitorizare a prezenței la vot și de prevenire a votului ilegal. Sistem realizat pe baza datelor și informațiilor din Registrul electoral, Registrul secțiilor de votare și listele electorale complementare (*România*). Pentru a fi admis la votare, cetățeanul trebuie să dețină o cartelă electronică (ID-card) cu datele sale personale biometrice. Alegătorul prezintă operatorului acest card, acela îl scanează, în acest fel se face identificarea primară. Pentru cazul în care cardul alegătorului nu poate fi scanat din motive tehnice, un card de rezervă se află la operatorul secției de votare și cetățeanul care este înscris în lista electorală a respectivei secții poate fi identificat. Pînă ai fi scanat cardul, cetățeanul se poate adresa la ghișeul de informare al secției de votare ca să afle la ce secție este arondat și adresa exactă a secției. După scanarea cardului, alegătorul urmează procedura scanării amprente digitale. Ulterior, alegătorului i se eliberează cîte un bon pentru fiecare tip de scrutin la care urmează să participe. Valabilitatea bonului este de 2 ore. După ce restituie bonul și primește în schimb buletinul de vot, alegătorul se îndreaptă spre cabina de vot, unde cu ajutorul unui marker bifează buletinul de vot în dreptul numelui candidatului pentru care optează, ulterior introduce în scanerul urnei de vot buletinul de vot cu partea recto în jos, astfel fiind asigurat secretul votului. Imediat ce este scanat, buletinul este direcționat, după caz, fie în secțiunea cu buletinele nevalabile, fie în secțiunea cu buletinele valabile. (*Republica Kîrgîză*).

➤ *Numărarea și totalizarea rezultatelor votării* – În spații special amenajate, denumite centre de numărare. După încheierea votării, managerul secției de votare sigilează urnele de vot pentru ca ulterior să le transporte, împreună cu procesul-verbal în care s-au consemnat cele mai importante evenimente din ziua votării, la centrul de numărare. Pentru organizarea activității centrelor de numărare a voturilor sînt alocate spații largi, cum ar fi sălile de sport ale gimnaziilor, stadioane etc. Pentru fiecare etapă sînt amenajate spații speciale și este desemnat personal separat: *deschiderea urnelor de vot* (se aranjează în teancuri buletinele de vot, după tipul alegerilor); *numărarea și sortarea voturilor* (o mașină optică numără și sortează automat după opțiunea de vot teancurile de buletine. Buletinele de vot completate greșit, de asemenea, sînt identificate și stocate de către echipament într-un compartiment separat. Mașina tipărește un proces-verbal ce conține rezultatul numărării voturilor. Buletinele de vot nevalabile se leagă separat. Toate teancurile se pun în cutii de plastic.); *examinarea și totalizarea* (Buletinele de vot considerate de către mașina optică ca fiind nevalabile și/sau completate greșit se examinează suplimentar, în mod manual. Teancurile de buletine valabile sînt dezlegate și verificate dacă mașina a sortat corect candidații, apoi o altă mașină (de tipul celor care numără banii) le numără repetat. Rezultatele se consemnează într-un raport); *verificarea corectitudinii înscrierii datelor și totalizarea acestora* (personalul verifică corectitudinea cifrelor înscrise în procesele-verbale de numărare și în rapoartele privind renumărarea voturilor și prezența semnăturilor responsabililor); *verificarea de către consiliul electoral* (După verificarea corectitudinii înscrierii datelor, președintele consiliului anunță public toți oficialii și observatorii prezenți în sală despre rezultatele numărării voturilor din fiecare urnă). Datele anunțate public se transmit electronic către consiliile electorale, în vederea totalizării rezultatelor pe țară și pe circumscripția respectivă, și către mass-media. Tot către consilii se transmit și procesele-verbale de numărare (pe hîrtie) și se contrapun rezultatele înscrise în acestea cu datele transmise electronic. Pe măsura transmiterii datelor, acestea sînt publicate on-line și plasate pe panouri informative în incinta centrelor de numărare. După încheierea tuturor procedurilor enumerate mai sus, buletinele de vot se sigilează în cutii și se trimit la sediul consiliilor electorale de administrare. Dacă rezultatele nu sînt contestate, buletinele de vot se nimicesc (*Coreea*).

➤ *Finanțarea partidelor politice și campania electorală* – Campania electorală începe a doua zi după înregistrarea tuturor candidaților. Partidele politice pot utiliza în campanie doar resurse financiare proprii și

donățiile private. Numai partidele politice reprezentate în Parlament pot beneficia de subvențiile de stat destinate activităților lor curente; bugetul național nu include fonduri pentru finanțarea campaniilor electorale. Suma totală care poate fi cheltuită pentru finanțarea campaniei electorale este de aproximativ 888 000 euro. Partidele deschid un cont bancar special pentru încasarea sumelor, iar băncile prezintă CEC rapoartele săptămânale (*Kazakhstan*). E posibilă doar pe parcursul a 12 zile pentru a oferi oportunități egale tuturor concurenților electorali (*Coreea*).

➤ *Alte Chestiuni* – Cu cel târziu 10 zile până la ziua alegerilor, consiliile electorale informează alegătorii privind adresa secției de votare și ce număr are fiecare alegător în lista electorală (*Coreea*).

Concluzii și Recomandări

1) Din moment ce alegerile sînt fundamentale pentru orice democrație, consolidarea integrității electorale perpetuează o guvernare democratică și încrederea publicului din întreaga lume în alegeri. În esența sa, integritatea electorală înseamnă protecția fundamentală a dreptului alegătorilor de a participa în alegeri și de a-și alege conducătorii.

2) Este responsabilitatea tuturor persoanelor implicate în organizarea și desfășurarea alegerilor, experților tehnici, societății civile și altor părți interesate să asigure ca alegătorii să fie în permanență educați/informați privind procesul electoral, ca parte a efortului de a proteja integritatea alegerilor.

3) Concentrarea suplimentară și alocarea de resurse pentru susținerea participării în alegeri a persoanelor strămutate în interiorul țării. Deși există o recunoaștere generală a dificultăților legate de asigurarea înregistrării și votării acestor persoane, excluderea lor, cauzată de bariere instituționale sau juridice, pune în dificultate integritatea procesului electoral.

4) Ca parte a efortului de implicare a comunităților din diaspora, urmează să fie oferite resurse și atenție sporită organizării alegerilor în afara țării, atât din partea statelor, cît și din partea organizațiilor de monitorizare a alegerilor.

5) Desfășurarea unor proiecte cu impact puternic, privind creșterea competențelor de liderism în domeniul electoral și consolidarea încrederii. Acestea pot fi realizate prin dezvoltarea abilităților necesare pentru activitatea în mediul extern (cum ar fi, în relațiile cu părțile interesate) și pe plan intern (în planificarea strategică, dezvoltarea politicilor, în adoptarea mecanismelor de garantare a respectării și executării prevederilor legale etc.). La acest capitol e de menționat că schimbul direct de informații la nivel de conducere este extrem de valoros.

6) Evaluarea integrității reprezintă un instrument sistematic pentru anticiparea și evaluarea riscurilor. Aceasta poate furniza informații valoroase pentru autoritățile electorale, necesare pentru adoptarea unei abordări proactive a vulnerabilităților specifice fiecărei țări și a potențialelor impacturi asupra proceselor electorale.

7) Dezvoltarea, operaționalizarea și aplicarea consecventă a mecanismelor de implementare sînt esențiale pentru asigurarea încrederii în corectitudinea sistemului.

8) Deseori observăm promovarea soluțiilor TIC în domeniul electoral ca instrument de abordare a deficiențelor de capacitate, a problemelor de procedură sau a punctelor slabe ale integrității proceselor electorale. Însă există dubii că automatizarea unui proces defectuos ar putea îmbunătăți acest proces. Dacă există un proces electoral bun, automatizarea poate crește viteza și eficiența acestuia, însă va reduce din transparență și, drept consecință, va putea fi afectată încrederea în alegeri. Cea mai corectă cale pentru implementarea tehnologiilor în alegeri poate fi găsită prin discuții active la acest subiect, din diferite perspective, și găsirea unui numitor comun între toate părțile interesate. Mai întîi urmează a fi efectuat un studiu de fezabilitate ⇒ după aceea de selectat modelul potrivit ⇒ apoi de pilotat sistemul ⇒ după care de implementat parțial/complet. Totodată, trebuie prevăzute și mecanisme de prevenire a fraudelor și de garantare a transparenței procesului. De exemplu, Curtea Constituțională a Germaniei a hotărît că alegătorii trebuie să aibă posibilitatea să-și verifice votul la calculator prin pași simpli, fără a avea cunoștințe extinse în utilizarea calculatorului.

9) Există 4 categorii de state după atitudinea manifestată de acestea față de implementarea TIC în domeniul electoral: state care susțin implementarea TIC în domeniul electoral: India, Venezuela, Brazilia, SUA, Republica Kîrgîzstan, Estonia, Elveția etc.; state care au abandonat implementarea TIC: Germania,

Olanda, Irlanda etc.; state care nu susțin implementarea TIC: Marea Britanie, Franța, Japonia, Singapore etc.; state sceptice vizavi de introducerea TIC: Republica Coreea.

10) Chiar dacă unele state utilizează tehnologii în procesul de votare sau de numărare automată a voturilor, sisteme de votare prin internet etc., acestea reprezintă mai degrabă mecanisme complementare, avînd rol de asigurare a încrederii alegătorilor față de alegeri și de minimizare a preocupărilor față de eventuale manipulări ale rezultatelor votării.

11) Coreea reprezintă un model de bune practici, avînd un proces electoral automatizat ce garantează rapiditate și eficiență. Rezultatele votării au fost aduse la cunoștința publicului în doar cîteva ore. În contextul existent în Republica Moldova, soluții de genul celor utilizate în Coreea ar putea deveni o provocare dacă s-ar implementa în țara noastră. De exemplu, procedurile ce țin de numărarea și totalizarea rezultatelor votării în centre mari, ce presupun transportarea urnelor de vot împreună cu buletinele de vot, ar putea fi considerate riscante pentru integritatea procesului. În afară de aceasta, mașinile de numărare/sortare a buletinelor de vot pentru toate secțiile de votare sînt destul de costisitoare. În Republica Coreea credibilitatea procesului nu este știrbită și acest fapt se datorează transparenței la transportarea urnelor și nivelului înalt al culturii politice.

Se propune examinarea posibilității implementării în Republica Moldova a următoarelor practici electorale:

- ✓ Tehnologii de identificare a alegătorilor prin scanarea actului de identitate – vor crește rapiditatea și eficiența procesului.

- ✓ Ștampile pentru votare de tip marker (după modelul celor utilizate în mai multe state din Asia) pentru înlocuirea ștampilelor utilizate în prezent în Republica Moldova. Astfel va fi simplificat procesul de votare, va fi micșorat numărul buletinelor murdare și va fi redus numărul cazurilor în care nu este clară opțiunea alegătorului.

- ✓ Echipamente de tipărire a buletinelor de vot în secțiile de votare deschise peste hotarele țării – implementarea acestora va reduce, pe termen lung, costurile legate de tipărirea și transportarea buletinelor de vot și va exclude posibilitatea insuficienței buletinelor de vot.

- ✓ Sigilii adezive de hîrtie – vor înlocui procedura de sigilare termică a materialelor electorale, astfel va fi simplificată procedura de împachetare a documentației electorale și va fi îmbunătățită siguranța procesului.

- ✓ Dotarea birourilor electorale ale secțiilor de votare cu xeroxuri, scanere și imprimante – pentru îmbunătățirea integrității activității acestor autorități.

- ✓ Continuarea organizării de către CEC a activităților de instruire/educație și de promovare a reformelor legislative (de ex., scăderea rolului banilor din mediul privat în organizarea campaniilor electorale, introducerea cotelor și a măsurilor de garantare a accederii femeilor în funcții eligibile, eliminarea publicității TV/Radio contra plată etc.) - va îmbunătăți participarea femeilor în viața politică și accesibilitatea procesului electoral pentru categoriile marginalizate de alegători.

- ✓ Raționalizarea programului de lucru al birourilor electorale, după modelul altor state, prin micșorarea timpului acordat pentru votare (pînă la maximum 12 ore) și mărirea perioadei de timp necesare pentru totalizarea rezultatelor votării – va crește eficiența procesului.

- ✓ În procesul de organizare a alegerilor este important să fie identificate strategii relevante pentru incluziunea persoanelor cu dizabilități, în care să fie angajați toți actorii implicați în procesul electoral. Astfel, în vederea asigurării participării active în viața politică a persoanelor cu dizabilități este necesar să fie întreprinse atît măsuri legislative de către organele statului abilitate în acest sens, cît și implementarea acestora, de către autoritățile electorale de comun cu organele administrației publice locale și reprezentanții organelor non-guvernamentale, menite să asigure participarea deplină a persoanelor cu dizabilități la viața politică.

- ✓ Barierele la procesele electorale urmează să fie identificate în perioada post-electorală, iar elaborarea noilor proceduri și a materialelor de vot adecvate pentru persoanele cu dizabilități în perioada dintre scrutine.

✓ Accesibilitatea alegerilor poate fi asigurată doar prin întreprinderea unor acțiuni care urmăresc accesibilizarea procesului în mod gradual, precum ar fi prin implementarea unui plan strategic, care să fie aplicat pentru mai multe cicluri electorale.

✓ Problema comună a diferitor state este asigurarea nivelului de accesibilitate fizică a secțiilor de votare, respectiv, lipsa rampelor de acces la intrarea în sediul acestora. Există mai multe tipuri de produse și tehnologii ce pot fi procurate și implementate, precum ar fi aplicații la telefon adaptate pentru alegători cu dizabilități de vedere sau de auz, ghiduri pentru alegători traduse în limbaj mimico-gestual plasate în rețeaua internet, aplicații care măresc textul buletinului de vot pentru alegătorii cu dizabilități de vedere, tehnologii menite să asigure mobilitatea (vehicule adaptate, rampe, platforme și lifturi ș.a.).

✓ Tehnologizarea procesului electoral, excluderea factorului uman din operațiile aferente votului este un element al asigurării unor alegeri corecte și acest deziderat îl promovează statele cu aspirații democratice, printre care se numără și fosta republică sovietică, actualmente Republica Kîrgîză. De aici se impune concluzia de aplicare cât mai largă a tehnologiilor moderne în procesul electoral, ca de exemplu, identificarea alegătorilor cu ajutorul scanerelor. În această ordine de idei, se propune inițierea unui studiu cu privire la procedurile de identificare a alegătorilor prin intermediul datelor biometrice, identificarea posibilității de scanare automată a buletinelor de vot prin intermediul urnelor automatizate.

Vizitarea Republicii Moldova de către delegații străine

În contextul organizării alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016, CEC a lansat invitații instituțiilor electorale din alte țări pentru a participa în calitate de experți electorali la acest scrutin.

Scopurile vizitelor au fost familiarizarea cu cele mai bune practici și realizări ale CEC Moldova în domeniul organizării și desfășurării alegerilor, dar și informarea cu privire la provocările și lecțiile învățate în procesul de modernizare și reformare a procedurilor electorale de la noi din țară.

În total, Republica Moldova a fost vizitată de 38 reprezentanți din partea a 17 autorități electorale.

În vederea bunei organizări a vizitei experților electorali în țara noastră, au fost elaborate și transmise Nota logistică și Programul vizitei. Agenda de lucru a vizitelor de observare a inclus participarea reprezentanților comisiilor electorale din străinătate la: întreveneri cu reprezentanții autorităților electorale din Republica Moldova de toate nivelele; un briefing pentru observatorii internaționali; conferințe de presă; observarea activităților desfășurate în ziua de dinaintea zilei alegerilor, ziua alegerilor (deschiderea secției de votare, desfășurarea votării, închiderea secției de votare, numărarea voturilor și totalizarea rezultatelor votării) și ziua următoare de după alegeri.

Delegațiile străine au apreciat înalt procesul de organizare și desfășurare a alegerilor din țara noastră, precum și evoluțiile obținute de CEC în ultima perioadă în așa domenii ca: tehnologizarea procesului electoral; înregistrarea alegătorilor; organizarea procesului de instruire pentru diferite categorii de subiecți electorali; certificarea în domeniul managementului calității și a securității informației; logistica electorală.

Acorduri de colaborare

În urma participării delegației CEC la *Expoziția mondială privind educația civică și utilizare IT în procesul electoral*, desfășurate în India, a fost inițiată procedura de pregătire și semnare a unui Memorandum cu Comisia Electorală din această țară. Textul a fost definitivat și a fost lansată o invitație reprezentanților organizației omoloage din India, pentru a se deplasa la Chișinău, în vederea semnării acordului, deoarece conform procedurilor naționale din această țară, semnarea și expedierea acordului prin poștă nu este posibilă. Invitații de a participa la evenimente organizate în India, oportune pentru semnarea acordului, au fost expediate și de către comisia electorală din această țară. Până la moment organizarea unei întreveneri cu reprezentanții autorității electorale din India nu a fost posibil de realizat.

Totodată, a fost semnat un acord de parteneriat cu Asociația Promo-LEX⁶¹. Pentru aceasta au fost pregătite și definitive documentele necesare, precum și soluționate chestiunile protocolare legate de semnarea acordului. Scopul acordului a fost implementarea proiectului „Practica contenciosului electoral în Republica Moldova - mecanism de consolidare și asigurare a respectării drepturilor electorale ale cetățenilor”. Obiectivul acestuia este de a stabili un cadru general de colaborare în vederea realizării studiului (cercetării) cu privire la practica aplicării contenciosului electoral în Republica Moldova.

⁶¹ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1077&rid=14468&l=ro>

5.3. Consolidarea relațiilor de cooperare cu partenerii de dezvoltare și organizațiile internaționale specializate în domeniul electoral privind oferirea asistenței în vederea promovării performanțelor înregistrate de CEC și îmbunătățirea serviciilor electorale prestate

În perioada de referință, au fost întreprinse o serie de activități pentru stabilirea, menținerea și dezvoltarea relațiilor de colaborare a Comisiei Electorale Centrale cu organizațiile internaționale, partenerii de dezvoltare și misiunile diplomatice acreditate în Republica Moldova.

În dependență de nivelul instituției și activitățile ce urmau să fie desfășurate, colaborarea a fost realizată la direct sau prin intermediul Parlamentului Republicii Moldova, Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene, organul central de specialitate, ce promovează politica statului în domeniul relațiilor externe sau Ministerului Justiției, coordonator la nivel național pentru implementarea planurilor de colaborarea dintre Republica Moldova și unele organizații internaționale.

Pentru realizarea acestui obiectiv, au fost întreprinse următoarele măsuri:

- participarea reprezentanților CEC la întrunirile dintre autoritățile publice din Republica Moldova și organizațiile partenere internaționale și din străinătate;
- colaborarea cu misiunile de observare și oferirea asistenței necesare în vederea observării alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016;
- organizarea și desfășurarea întrevederilor dintre conducerea CEC și partenerii de dezvoltare.

Astfel, membrii și funcționarii CEC, au participat pe teritoriul Republicii Moldova la întrevederi bilaterale cu partenerii de dezvoltare (PNUD Moldova, Ambasada Suediei, Ambasada României, Ambasada Germaniei, Reprezentanța CoE în Republica Moldova, Ambasada SUA, Delegația UE în Republica Moldova, Banca Mondială, IRI etc.).

Pe parcursul anului 2016 în cadrul CEC au mai fost organizate următoarele evenimente:

- Întrevedere privind implementarea proiectului PNUD pentru Democrație/Alegeri (5 septembrie)
- Întrevedere cu delegația Secretariatului CoE privind lupta contra corupției și spălării banilor în Republica Moldova (6 septembrie)
- Steering Committee Meeting (14 septembrie)
- Întrevedere cu partenerii și potențialii parteneri de dezvoltare ai CEC, organizată de către Banca Mondială (29 septembrie)
- Întrevedere cu organizațiile donatoare (8 decembrie)

Totodată, reprezentanții CEC au participat la activitățile organizate, la nivel național, de MAEIE/MJ și organizațiile internaționale/din străinătate:

- ședința de lucru privind implementarea Planului de Acțiuni privind Onorarea Angajamentelor Republicii Moldova față de Consiliul Europei;
- ședința de lucru privind implementarea Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană pentru anii 2014-2016;
- două ateliere de lucru privind realizarea Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană pentru anii 2014-2016;
- sesiunea de lucru ale grupului de experți NATO și instituțiilor responsabile din Republica Moldova privind evaluarea progreselor în implementarea Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO pentru anii 2014-2016;
- Cadrul de cooperare programatică CoE - UE pentru țările Parteneriatului Estic pentru perioada 2015-2017;
- reuniunea în format extins a Dialogului RM – UE – CoE – OSCE în domeniul Drepturilor Omului.

În cadrul evenimentelor, a fost evaluată asistența externă, CEC a prezentat progresele înregistrate pe parcursul ultimilor ani, provocările și tendințele actuale, precum și direcțiile prioritare de dezvoltare, care necesită suportul extern din partea comunității internaționale.

Totodată, partenerii externi au prezentat recomandările și obiecțiile privind procesul electoral din Republica Moldova și reformele ce necesită a fi implementate în domeniul electoral, în conformitate cu principiile și standardele europene general recunoscute.

CEC a pregătit și expedit donatorilor străini și autorităților publice centrale din Republica Moldova (MAEIE, MJ) propuneri de activități pentru finanțare și asistență, informații pentru raportarea anuală pe marginea relațiilor externe ale CEC cu diferite instituții internaționale.

E de menționat că în 2016, a fost finalizată perioada de implementare a Planului național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere RM – UE, a Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO și Planului de acțiuni RM – CoE. Prin urmare, au fost formulate propuneri privind obiectivele și acțiunile necesare a fi incluse în următoarele agende/planuri de parteneriat cu organizațiile sus-menționate.

Domeniile cheie ale CEC ce au beneficiat de asistența și suportul financiar din partea partenerilor de dezvoltare au fost: implementarea SIAS „Alegeri”, organizarea și desfășurarea instruirilor pentru diferite categorii de subiecți electorali, consolidarea capacității instituționale a organelor electorale, finanțarea partidelor politice și a campaniei electorale, informarea alegătorilor și educația electorală.

Colaborarea cu misiunile de observare a alegerilor

În vederea monitorizării alegerilor prezidențiale de către observatorii internaționali, CEC a expedit invitații, inclusiv prin intermediul MAEIE, către misiunile și reprezentanțele diplomatice și oficiile consulare din Republica Moldova, reprezentanții adunărilor interparlamentare și organizațiilor internaționale guvernamentale la care Republica Moldova sau CEC este parte. ONG-urilor internaționale și din străinătate invitațiile au fost remise la solicitare.

În scopul asigurării activității eficiente a observatorilor internaționali în alegeri, CEC a constituit Oficiul de Protocol al observatorilor internaționali, format din funcționari ai Aparatului CEC. Prin intermediul Oficiului a fost oferită asistență logistică misiunilor de observatori, au fost pregătite materiale pentru acreditarea observatorilor, a fost facilitată comunicarea dintre misiunile de observatori și autoritățile electorale de orice nivel, au fost pregătite și distribuite observatorilor materiale și informații solicitate de aceștia (inclusiv Ghidul observatorului la alegerile prezidențiale). De asemenea, la solicitare, au fost organizate întreveneri (peste 25) și briefing-uri cu participarea reprezentanților misiunilor de observare (OSCE/ODIHR, Consiliul Europei, CSI ENEMO etc.).

Menționăm că observatorii au rămas satisfăcuți de asistența oferită. Careva nemulțumiri sau obiecții au fost expuse doar din partea reprezentanților misiunii de observare ENEMO, care au considerat că perioada de examinarea a solicitării de a fi acreditați în calitate de observatori a avut o durată prea mare.

5.4. Creșterea nivelului de transparență decizională prin prezentarea tuturor proiectelor de politici publice elaborate de CEC spre consultare publică

Întrucât anul 2016 a fost unul electoral, în conformitate cu prevederile art. 14 al Legii nr. 239 din 13 noiembrie 2008 privind transparența în procesul decizional, în cazul actelor ce urmează a fi adoptate de Comisia Electorală Centrală în perioada electorală, proiectele acestora pot fi supuse elaborării și adoptării fără respectarea etapelor de asigurare a transparenței.

În pofida celor enunțate, Comisia a transmis spre consultare reprezentanților societății civile proiectul hotărârii pentru aprobarea Regulamentului privind particularitățile de desemnare și înregistrare a candidaților la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova (*aprobat prin HCEC nr. 113 din 18.08.2016*), Regulamentului privind finanțarea grupurilor de inițiativă (*aprobat prin HCEC nr. 114 din 18.08.2016*) și proiectul hotărârii pentru modificarea și completarea Regulamentului privind statutul observatorilor și procedura de acreditare a acestora (*aprobat prin HCEC nr. 110 din 18.08.2016*)⁶².

Notă! *Detalii suplimentare aferente realizării acțiunii expuse mai sus sînt descrise și la punctul 7.4. din prezentul Raport.*

⁶² <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1070&l=ro>

5.5. Promovarea imaginii organelor electorale și informarea alegătorilor prin intermediul mijloacelor de comunicare moderne și a tehnologiilor informaționale. Dezvoltarea și menținerea conturilor oficiale ale instituției pe rețelele de socializare

În vederea promovării imaginii organelor electorale și în scopul informării alegătorilor prin intermediul mijloacelor de comunicare moderne și a tehnologiilor informaționale, au fost dezvoltate și menținute conturile oficiale ale instituției pe rețelele de socializare (Facebook, Twitter, Instagram, Odnoklassniki).

În perioada de referință, CEC a difuzat 209 anunțuri și comunicate de presă, dintre care 113 privind activitățile ce țin de organizarea și desfășurarea alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016. De asemenea, au fost editate 2 numere ale Buletinului informativ al instituției.

Pagina oficială de Facebook a Comisiei Electorale Centrale este urmărită în prezent de către 4619 utilizatori. În cea de-a doua jumătate a anului 2016, vizibilitatea Comisiei Electorale Centrale pe pagina de Facebook a fost maximă datorită organizării și desfășurării alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova în data de 30 octombrie. Astfel, în acest interval de timp a crescut numărul utilizatorilor de la 2671 la 4588. Potrivit statisticilor referitoare la audiență, 58 % dintre utilizatorii paginii reprezintă femei și 42 % bărbați. Cei mai mulți utilizatori au vârsta cuprinsă între 25 și 34 de ani, dintre care 25 % sunt femei și 18 % bărbați. Dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 35 și 44 de ani, circa 9 % sînt femei și 8 la sută sînt bărbați. Majoritatea celor care accesează pagina de Facebook a CEC sînt din Republica Moldova, România, Italia, SUA, Marea Britanie, Franța, Germania, etc. În campania de informare pentru alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016, prin intermediul Facebook-ului, electoratul a fost informat prin mesaje succinte și exacte despre toate procedurile ce vizează procesul electoral.

Pagina oficială de Twitter a Comisiei este urmărită de 556 utilizatori, Odnoklassniki – 148, iar Instagram – 53. 70 % dintre utilizatorii paginii Twitter a Comisiei sînt bărbați, iar 30% femei.

OBIECTIVUL NR. 6. TRANSPARENȚA FINANȚĂRII PARTIDELOR POLITICE ȘI A CAMPANIILOR ELECTORALE

6.1. Elaborarea instrucțiunii cu privire la întocmirea raportului privind gestiunea financiară a partidului politic finanțat din bugetul de stat

În primul semestru al anului 2016 a fost elaborat proiectul „Instrucțiunii privind întocmirea Raportului privind gestiunea financiară a partidului politic” care este emisă în scopul aplicării prevederilor Legii nr. 294 din 21 decembrie 2007 privind partidele politice și cele ale Regulamentului privind finanțarea activității partidelor politice, aprobat prin Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr. 4401 din 23 decembrie 2015. Prezenta instrucțiune are drept scop stabilirea conținutului și modului de întocmire a Raportului asupra gestiunii financiare a partidului politic de către toate partidele politice, care se prezintă periodic Comisiei Electorale Centrale.

Proiectul elaborat al Instrucțiunii a fost transmis spre coordonare autorităților de resort, discuțiile pe marginea acestuia fiind amânate pentru următorul an de gestiune, în condițiile demarării procedurilor de organizare a alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016.

6.2. Desfășurarea activităților de instruire a subiecților implicați și interesați în procesul de finanțare a partidelor politice și a campaniilor electorale

În perioada anului 2016 au fost desfășurate 4 instruirii pentru subiecții implicați și interesați în procesul de finanțare a partidelor politice și a campaniilor electorale, după cum urmează:

1) În perioada 2-3 iunie a fost desfășurat seminarul cu tematica „Prezentarea Regulamentului privind finanțarea activității partidelor politice și completarea Raportului privind gestiunea financiară”, la care au participat trezorerii partidelor politice. Din cele 45 de partide și alte organizații social-politice au dat curs invitației de a participa la instruire 10 formațiuni politice, desemnând, în acest sens, 12 persoane.

2) La data de 3 septembrie a fost desfășurat seminarul cu tematica „Prezentarea Regulamentului privind finanțarea grupurilor de inițiativă și completarea Raportului privind fluxul mijloacelor bănești”, unde au fost invitate persoanele desemnate în calitate de trezoreri ai grupurilor de inițiativă. La seminar au participat 12 persoane.

3) În perioada 22–24 septembrie s-a ținut seminarul cu tematica „Particularitățile evidenței contabile pentru organizarea și desfășurarea alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din data de 30 octombrie 2016”, la care au participat contabilii celor 35 de CECE de nivelul II.

4) La data de 7 octombrie a fost desfășurat seminarul cu tematica „Instruirea persoanei responsabile de finanțele concurentului electoral la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din data de 30 octombrie 2016”, în cadrul căruia au participat trezorerii din partea celor 12 concurenți electorali.

6.3. Desfășurarea campaniilor de informare pentru partide și alte organizații social-politice privind promovarea transparenței procesului de colectare și raportare a cotizațiilor de membru

În primul semestru al anului 2016 a fost elaborat proiectul „Instrucțiunii metodologice privind colectarea, evidența și raportarea cotizațiilor de membru de partid”. Scopul Instrucțiunii constă în descrierea modului de colectare, evidență și raportare a cotizațiilor membrilor de partid, inclusiv reglementarea atribuțiilor și responsabilităților partidelor și altor organizații social-politice, membrilor acestora, în procesul de colectare, evidență și raportare a cotizațiilor.

Proiectul instrucțiunii a fost transmis spre coordonare autorităților de resort, iar supunerea acestuia discuțiilor a fost amânată pentru următorul an de gestiune, în condițiile demarării procedurilor de organizare a alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016.

6.4. Elaborarea unor mecanisme de monitorizare publică și evaluare a respectării cadrului normativ de către subiecții implicați în finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale

În condițiile punerii în aplicare a prevederilor și mecanismului de acordare a subvențiilor de la bugetul de stat către partidele politice (modificări recente operate în legislație), Comisiei Electorale Centrale i-au fost extinse competențele în acest domeniu. Asigurarea funcționalității și transparenței acestui proces impune

necesitatea intervenției tehnologice și digitalizării activităților aferente procesului de raportare și efectuare a controlului asupra veniturilor acumulate și cheltuielilor efectuate de către partidele politice și concurenții electorali.

Odată cu creșterea nivelului de informatizare a societății, se diversifică formele și metodele de organizare și desfășurare a alegerilor, inclusiv mecanismul de raportare financiară a activității concurenților electorali în cadrul campaniilor electorale.

Automatizarea tuturor etapelor procesului electoral, inclusiv raportarea modului de finanțare a campaniilor electorale, permite diminuarea substanțială a muncii manuale și eficientizarea controlului asupra legalității și transparenței procesului electoral.

În acest context, Legea nr. 101-XVI din 15 mai 2008 cu privire la Concepția Sistemului informațional automatizat de stat „Alegeri” (elaborat în scopul automatizării proceselor de pregătire, desfășurare și totalizare a rezultatelor alegerilor) prevede explicit necesitatea dezvoltării componentei destinate controlului financiar al concurenților electorali, în sarcina căreia stau următoarele obiective:

- ✓ monitorizarea proceselor de finanțare a partidelor politice din Republica Moldova;
- ✓ evidența proceselor de finanțare a partidelor politice din Bugetul Public Național;
- ✓ controlul asupra utilizării mijloacelor financiare de către concurenții electorali pe parcursul campaniei electorale;

- ✓ evidența creditelor acordate de stat;
- ✓ controlul asupra utilizării și rambursării creditelor acordate de stat.

La această etapă a fost elaborat și aprobat caietul de sarcini destinat elaborării subsistemului informatic „Control financiar”, scopul căruia este automatizarea proceselor de colectare, analiză și asigurare a accesului public la toate rapoartele prezentate Comisiei de către concurenții electorali.

SSI „Control Financiar” vine să ofere CEC, pentru care raportează concurenții electorali și partidele politice, un instrumentar care ar permite universalizarea și standardizarea procedurilor de raportare menit să reducă complexitatea, costul și durata procesării datelor. Tipizarea formularelor de raportare financiară a concurenților electorali/partidelor politice prin intermediul SSI „Control Financiar” va oferi posibilitatea implementării procedurilor de verificare automatizată a rapoartelor recepționate de CEC prin aplicarea unor reguli matematice și constrângeri logice. Acest lucru va permite detectarea erorilor matematice și de conținut (corectitudinea totalurilor, subtotalurilor, cunștururilor maxime ale donațiilor, identitatea corectă a donatorilor, etc.).

Realizarea acțiunilor strategice ce țin de dezvoltarea și implementarea SSI „Control Financiar” depinde în mare parte de suportul partenerilor de dezvoltare oferit în acest sens.

Totodată, în vederea preluării celor mai bune practici în domeniu, o delegație a Comisiei Electorale Centrale a participat la conferința „Soluții digitale privind raportarea financiară a activității partidelor politice”, organizată de către Institutul Internațional pentru Democrație și Asistență Electorală (IDEA), la 30 noiembrie 2016, în orașul Tallin, Estonia. Scopul evenimentului a fost oferirea unei platforme interactive de dialog privind dezvoltarea și implementarea sistemelor informaționale în domeniul raportării financiare a activității partidelor politice și campaniilor electorale prin schimb de experiență cu autoritățile omoloage⁶³.

Notă! *Detalii suplimentare aferente realizării acțiunii descrise mai sus sînt incluse și la punctul 1.2.1. din prezentul Raport.*

⁶³ <http://cec.md/index.php?pag=news&id=1042&rid=18888&l=ro>

OBIECTIVUL NR. 7. PERFECTIONAREA CADRULUI LEGAL ȘI A CELUI CONEX

7.1. Identificarea deficiențelor și lacunelor existente în legislația electorală, elaborarea propunerilor de modificare a Codului electoral și a cadrului legal conex

Comisia Electorală Centrală a luat act de recomandările expuse în Rapoartele finale ale Misiunii de Observare a Alegerilor (OSCE/BIDDO, CoE, UE etc.) prezentate pe marginea scrutinului parlamentar din 30 noiembrie 2014 și a alegerilor locale generale din 14 iunie 2015. În cadrul grupului de lucru interinstituțional, creat prin dispoziția președintelui CEC cu nr. 35-a din 11 septembrie 2015, au fost elaborate propuneri de modificare a Codului electoral și a legislației conexe, prin prisma recomandărilor misiunilor de observare, precum și ca urmare a deficiențelor și lacunelor legislative identificate de CEC și alte autorități naționale în procesul organizării și desfășurării ultimelor două scrutine naționale.

Din momentul constituirii, grupul s-a întrunit în 11 ședințe de lucru, în cadrul cărora a fost analizat cadrul legal existent și au fost formulate propuneri, ce conțin amendamente la 43 de articole din Codul electoral, precum și propuneri de modificare a Codului contravențional, Legii privind statutul alesului local și Legii privind partidele politice. Documentul conține de asemenea o notă de argumentare a propunerilor de modificare și completare a legislației electorale. Propunerile formulate urmau a fi transmise Ministerului Justiției. Însă, odată cu revigorarea prevederilor Codului electoral privind alegerea Președintelui țării, procesul a fost stopat, întrucât prioritate a fost oferită ajustării cadrului normativ la noile prevederi, în scopul bunei organizări și desfășurări a alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016.

Notă! *Detalii suplimentare aferente realizării acțiunii descrise mai sus sînt incluse și la punctele 2.1. și 3.2. din prezentul Raport.*

7.2. Elaborarea și propunerea spre aprobare de către Parlament a unui proiect de lege privind mecanismele de implementare deplină a SIAS „Alegeri” către alegerile parlamentare din 2018

În vederea realizării respectivei acțiuni, a fost înaintată, grupului de lucru, propunerea de modificare a Codului electoral însoțită de nota de argumentare și, în același timp, s-a stabilit imposibilitatea reglementării funcționalității SIAS „Alegeri” printr-un singur document, fiind necesară reglementarea separată a fiecărui modul. Respectiv, funcționarii responsabili au participat la elaborarea și ajustarea acestora, în scopul utilizării în scrutinul prezidențial a documentelor – instrucțiuni/ghiduri/cerințe tehnice de utilizare a modulelor SIAS „Alegeri” (Rotația, Concurenții, Documentarea, Buletin de vot).

7.3. Revizuirea și ajustarea cadrului normativ intern al CEC în vederea punerii în aplicare a modulelor SIAS „Alegeri” în corespundere cu cerințele Standardului ISO 27001:2013 privind Sistemul de Management al Securității Informației

Cît privește revizuirea și ajustarea cadrului normativ intern al CEC în vederea punerii în aplicare a modulelor SIAS „Alegeri” este de menționat că, în acest sens, au fost aprobate 2 acte normative de către Comisia Electorală Centrală, al căror obiect de reglementare vizează procedura de verificare a autenticității datelor prezentate de membrii grupurilor de inițiativă. În acest context, prin hotărîrea CEC nr. 4526 din 4 martie 2016, a fost aprobată Instrucțiunea privind organizarea procesului de prezentare, recepționare și verificare a listelor de subscripție pentru inițierea referendumului republican⁶⁴, iar prin hotărîrea nr. 113 din 18 august 2016 a fost aprobat Regulamentul privind particularitățile de desemnare și înregistrare a candidaților la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova⁶⁵. Ambele acte normative descriu procedura de verificare și procesare prin intermediul resurselor informaționale aflate în gestiunea CEC, care dispun de conexiune indirectă și securizată la Registrul de stat al alegătorilor, în vederea verificării autenticității datelor de identitate înscrise de către susținătorii referendumului republican/candidaților la alegerile prezidențiale, precum și ale membrilor grupului de inițiativă.

În acest context a fost dezvoltat modulul „Verificarea listelor de subscripție” care este parte componentă a sistemului informațional SIAS „Alegeri” deținut de către CEC și este un instrument de lucru

⁶⁴http://cec.md/files/files/Legi/instructiuni_2016/Instrucțiunea%20privind%20organizarea%20procesului%20de%20prezentare_receptionare_verific_listelor_de_subscrip%C8%99Bie.pdf

⁶⁵http://cec.md/files/files/Legi/tabel_regulamente/regulament_particularitatile_desemnare_si_inregistrare_candidati_prezidentiale.pdf

specializat ce asigură, prin intermediul resurselor informaționale aflate în gestiunea CEC, procesarea și verificarea autenticității datelor de identitate înscrise în listele de subscripție de către susținătorii candidatului la alegeri/referendumul republican, precum și înscrisurile făcute de membrii grupului de inițiativă. Aplicația are conexiune indirectă și securizată la RSA. Cu ajutorul aplicației este asigurată procesarea, verificarea, stocarea și analiza informației din listele de subscripție, dar și obținerea operativă a datelor statistice veridice privind rezultatele verificării.

Totodată, în corespundere cu cerințele Standardului ISO 27001:2013 privind Sistemul de Management al Securității Informației au fost elaborate documente normative și revăzute procedurile aferente implementării modulelor SIAS „Alegeri” (caiet de sarcini, cererile privind gestionarea schimbărilor, ghidul utilizatorului etc.), precum și revăzute instrucțiunile aferente acestui proces: Instrucțiunea privind gestiunea schimbărilor în sistemele tehnologiilor informaționale, Planul de gestiune a riscurilor de securitate a RSA, Planul de analiză și evaluare a riscurilor de securitate în cadrul CEC, Planul de efectuare a analizelor la riscurile de securitate a informației pentru perioada 2016-2018, Planul de gestiune a riscurilor de securitate pentru mediile de operare, etc.

Având în vedere recomandările din Raportul din 16 februarie 2016 al Curții de Conturi asupra auditului conformității utilizării mijloacelor financiare publice pentru organizarea de către Comisia Electorală Centrală și unele consilii electorale de circumscripție a alegerilor locale generale din 2015, managementul CEC a dispus implementarea imediată a unor procese operaționale și proceduri eficiente aferente sistemelor de management financiar și control în cadrul entității, care să asigure conformitatea tuturor etapelor procesului bugetar în cadrul instituției și implementarea modulului „Control financiar”, parte integrantă a SIAS „Alegeri”.

Procesul de tratare a riscurilor și oportunităților este stabilit în politicile și procedurile adoptate de CEC, care formează cadrul normativ al controlului intern, menit să asigure desfășurarea organizată și eficientă a activității Comisiei, funcționalitatea tuturor elementelor de control intern, inclusiv evaluarea și ținerea registrului riscurilor.

În acest sens, a fost elaborată Procedura privind managementul riscurilor în cadrul CEC și întocmit Registrul riscurilor, care stabilesc cadrul general unitar de identificare, analiză și gestionare a riscurilor la nivelul compartimentelor din cadrul Aparatului CEC. Procedura furnizează personalului și conducerii CEC un instrument care facilitează gestionarea riscurilor într-un mod controlat și eficient, pentru atingerea obiectivelor specifice compartimentelor din cadrul Aparatului CEC.

Analizând aspectele managementului riscurilor prin prisma activității electorale, putem remarca că, de-a lungul activității sale, Comisia Electorală Centrală a fost și continuă să fie expusă mai multor amenințări în realizarea obiectivelor și acțiunilor strategice în termenul stabilit. Astfel, activitatea CEC este expusă riscurilor cu caracter legislativ, politic, social etc., care parvin îndeosebi din mediul extern și care pot împiedica realizarea obiectivelor strategice și operaționale.

Registrul riscurilor, aprobat de managementul de vîrf al CEC, este documentul prin care se atestă că în entitate se aplică gîndirea pe bază de risc și că aceasta funcționează, întrucît Registrul riscurilor permite:

- ✓ înscriserea tuturor riscurilor identificate;
- ✓ evaluarea riscurilor și stabilirea expunerii CEC la riscuri (importanța riscurilor);
- ✓ actualizarea listei riscurilor la care se expune CEC;
- ✓ înscriserea și urmărirea acțiunilor întreprinse în vederea ținerii riscurilor sub control;
- ✓ urmărirea ulterioară a valorii riscurilor și monitorizarea acestor evoluții.

Pentru gestiunea riscurilor de securitate a informației, a fost elaborat și aprobat Planul de analiză și evaluare a riscurilor de securitate în cadrul CEC, scopul căruia constă în identificarea riscurilor de securitate la care este expusă Comisia și stabilirea modalității de gestionare a acestora. Măsurile de control selectate pentru gestiunea riscurilor de securitate stau la baza stabilirii Sistemului de Management al Securității Informației în cadrul CEC. Aprobarea Planului în cadrul Comitetului pentru Managementul Riscurilor semnifică conștientizarea riscurilor de către subdiviziunile responsabile (șefii de subdiviziuni desemnați în calitate de responsabili de risc), asumarea aplicării măsurilor de securitate stabilite și acceptarea riscurilor reziduale. Metodologia de analiză și evaluare este bazată pe cerințele standardului 27001:2013 și

27005:2011 și e stabilită în documentul normativ intern - Procedura privind analiza și evaluarea riscurilor de securitate a informației.

De asemenea, conform Procedurii privind analiza și evaluarea riscurilor de securitate a informației, prin dispoziția Președintelui CEC nr. 9 din 26 februarie în 2016, a fost elaborat un nou Plan de efectuare a analizelor de risc pentru resursele informaționale, îndeosebi pentru modulele SIAS „Alegeri” pentru perioada 2016-2018.

Sedințele Comitetului pentru Managementul Riscurilor

În perioada iulie 2015 – martie 2016 au avut loc două ședințe ale Comitetului pentru Managementul Riscurilor. În urma ședințelor au fost întocmite procese-verbale și aprobate decizii pe următoarele aspecte:

a) Proces-verbal nr.13 din 2 septembrie 2015:

- Cu privire la examinarea proiectului Planului de gestiune a riscurilor de securitate a Registrului de Stat al Alegătorilor, Planului de gestiune a riscurilor de securitate pentru serviciile bazelor de date și Planului de gestiune a riscurilor de securitate pentru mediile de operare;

- Cu privire la incidentul de securitate produs în data de 17 august 2015 – Defectarea echipamentului hard de stocare a datelor.

b) Proces-verbal nr.14 din 4 martie 2016:

- Cu privire la rezultatele testării Planului de continuitate a activității CEC (PCARSI);

- Cu privire la scanarea la vulnerabilități tehnice a sistemelor de informații ale CEC.

Notă! Realizarea altor activități aferente acțiunii descrise mai sus este detaliată și la punctul 1.2. din prezentul Raport.

7.4. Elaborarea și revizuirea actelor normative ale CEC (hotărâri, regulamente, instrucțiuni, proceduri) în vederea perfecționării și asigurării aplicării uniforme a legislației și procedurilor electorale, cu înaintarea propunerilor de modificare, incorporare sau abrogare a prevederilor acestora

În conformitate cu art. 22 alin. (1) lit. c) din Codul electoral, Comisia Electorală Centrală are sarcina de a elabora regulamente și instrucțiuni menite să perfecționeze procedurile electorale. În acest sens, pe parcursul anului 2016 Comisia a reușit să ajusteze cadrul normativ intern în proporție de 95 la sută.

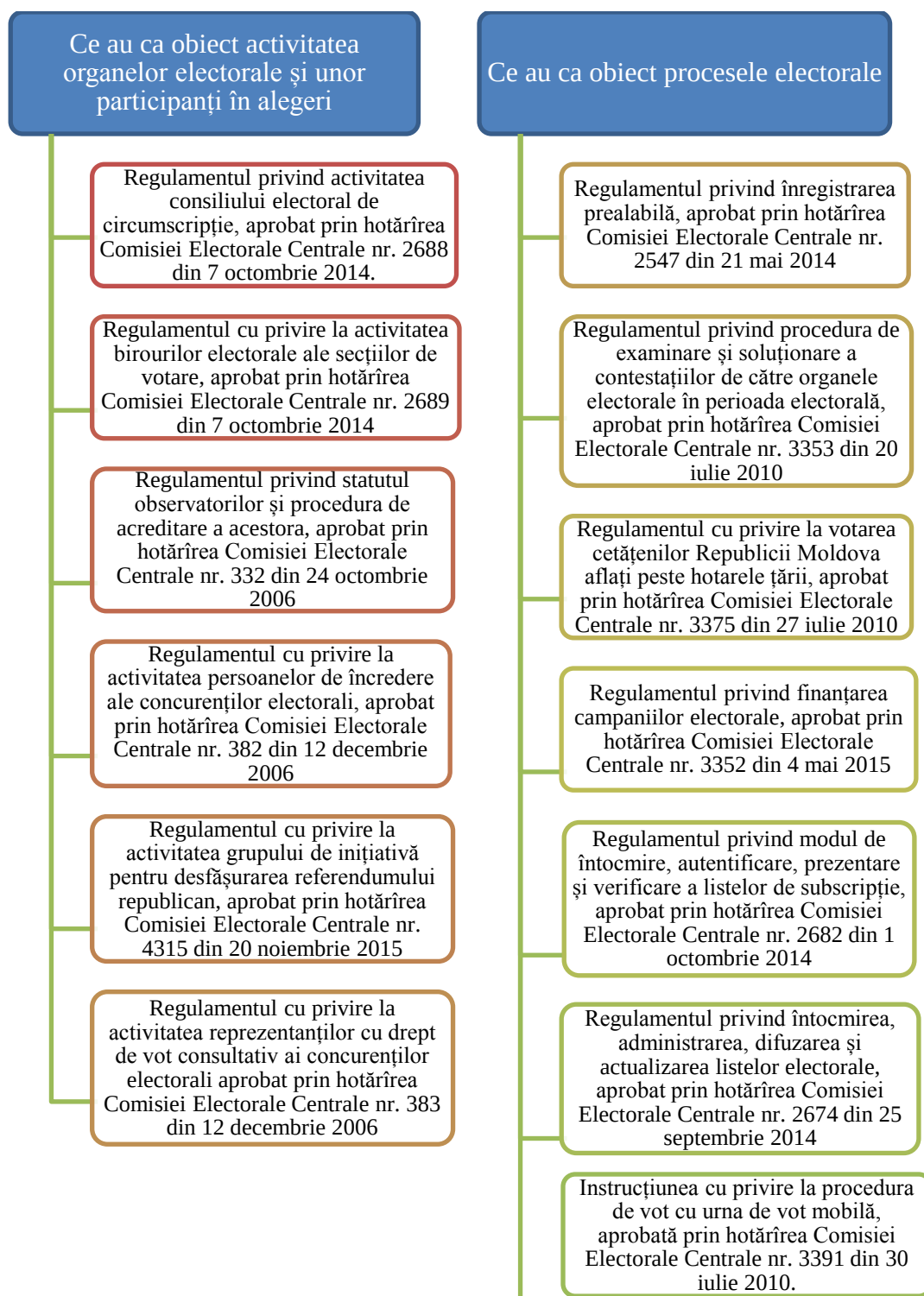
Această activitate a avut la bază Hotărârea nr. 7 din 4 martie 2016 a Curții Constituționale prin care au fost revigorată unele prevederi ale Codului electoral (ulterior modificate prin Legea nr. 147 din 15 iulie 2016) care stabilesc alegerea Președintelui Republicii Moldova de către popor prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

Informația despre cadrul normativ ajustat este prezentată în tabelul și diagrama de mai jos:

ACTE NORMATIVE ELABORATE			
Nr. d/o	Denumirea actului normativ	Hotărârea CEC prin care a fost aprobat	Obiectul de reglementare
1.	Instrucțiunea privind organizarea procesului de prezentare, recepționare și verificare a listelor de subscripție pentru inițierea referendumului republican	HCEC nr. 4526 din 4 martie 2016	Documentul reglementează procedura de sistematizare și prezentare a listelor de subscripție pentru colectarea semnăturilor de către grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican, procedura de recepționare a listelor de subscripție, precum și modalitatea de verificare a acestora de către Comisia Electorală Centrală

2.	Regulamentul privind particularitățile de desemnare și înregistrare a candidaților la alegerile pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova	HCEC nr. 113 din 18 august 2016	Regulamentul stabilește condițiile de desemnare a candidaților la funcția de Președinte al Republicii Moldova, modalitatea de constituire și înregistrare a grupurilor de inițiativă pentru susținerea candidaților la funcția respectivă, procedura de întocmire, prezentare și verificare a documentelor și listelor de subscripție în vederea înregistrării concurenților electorali la alegerile prezidențiale
3.	Regulamentul privind finanțarea grupurilor de inițiativă	HCEC nr. 114 din 18 august 2016	Regulamentul stabilește condițiile și modul de susținere financiară a grupurilor de inițiativă, precum și procedura de prezentare la Comisia Electorală Centrală a rapoartelor privind fluxul mijloacelor bănești aferente activității acestora
4.	Regulamentul privind reflectarea campaniei electorale la alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016 în mijloacele de informare în masă din Republica Moldova	HCEC nr. 181 din 6 septembrie 2016	Regulamentul are ca scop asigurarea reflectării echitabile, echilibrate și imparțiale a campaniei electorale la alegerile prezidențiale de către radiodifuzori, promovarea libertății de exprimare și pluralismului politic, stabilirea unor norme obligatorii pentru aplicarea acestor principii de către radiodifuzori, pe de o parte, și concurenți electorali, pe de altă parte
5.	Instrucțiunea cu privire la particularitățile înregistrării blocurilor electorale pentru alegerile prezidențiale	HCEC nr. 116 din 18 august 2016	Instrucțiunea stabilește modalitatea de înregistrare precum și documentația în baza căreia pot fi înregistrate blocurile electorale
ACTE NORMATIVE PREZENTATE ÎNTR-O NOUĂ REDACȚIE			
1.	Instrucțiunea privind particularitățile evidenței contabile a cheltuielilor pentru organizarea și desfășurarea alegerilor	HCEC nr. 148 din 30 august 2016	Instrucțiunea stabilește modul de utilizare a mijloacelor financiare distribuite organelor electorale inferioare, evidența contabilă și dările de seamă privind executarea devizului de cheltuieli în perioada electorală, inclusiv drepturile, obligațiile și răspunderea contabilului-șef
2.	Instrucțiunea privind modul de împachetare, sigilare și transmitere a documentelor și materialelor electorale de la alegerile parlamentare, prezidențiale și referendumul republican	HCEC nr. 322 din 30 septembrie 2016	Prin instrucțiune au fost stabilite cerințele de bază privind împachetarea și sigilarea documentelor și materialelor electorale de la alegerile parlamentare, prezidențiale și referendumul republican întocmite de organele electorale ierarhic inferioare, precum și modalitatea de transmitere a documentelor electorale
3.	Instrucțiunea privind modul de utilizare a ștampilelor electorale la alegeri și referendumuri	HCEC nr. 335 din 4 octombrie 2016	Scopul instrucțiunii este asigurarea unui cadru unitar de aplicare a prevederilor Codului electoral ce vizează ștampilele electorale, stabilirea tipurilor și caracteristicilor ștampilelor electorale, reglementarea modului de utilizare, de transmitere către organele electorale și de restituire a ștampilelor electorale Comisiei Electorale Centrale, precum și de nimicire a acestora

În vederea uniformizării și detalierii procedurilor electorale, Comisia Electorală Centrală a modificat și completat 12 regulamente și o instrucțiune, după cum urmează:

În domeniul *avizării actelor normative și legislative*, pe parcursul anului 2016, Comisia Electorală Centrală, în limita competenței instituționale, și-a expus opinia și a avizat proiectele de acte legislative și normative înaintate cu titlu de inițiativă de către alte autorități, după cum urmează:

Nr. d/o	Denumirea și numărul proiectului	Instituția solicitantă	Obiectul de reglementare	Avizul CEC
1.	Proiectul hotărârii de Guvern „Privind aprobarea proiectului de lege cu privire la modificarea Legii nr. 68 din 5 aprilie 2012 pentru aprobarea Strategiei naționale de descentralizare și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de descentralizare pentru anii 2012-2015”	Cancelaria de Stat	Autorii proiectului propun modificarea termenului de implementare a Strategiei naționale de descentralizare până în anul 2018. De asemenea, conform proiectului Planului de acțiuni se propune elaborarea de către CEC, APL și asociațiile reprezentative ale autorităților APL a unui studiu care va prezenta impactul schimbării cadrului legislativ pentru îmbunătățirea sistemului de alegeri la nivelul administrației publice locale, astfel încât să crească semnificativ reprezentativitatea, responsabilitatea și competența aleșilor locali.	Scrisoarea nr. CEC-8/5318 din 11 februarie 2016
2.	Proiectul hotărârii de Guvern „Cu privire la unele completări ce se operează în unele hotărâri ale Guvernului”	Ministerul Afacerilor Interne	Proiectul are drept scop crearea bazei juridice pentru încasarea amenzii la locul constatării contravenției de către agenții constatatori cu drept de examinare	Scrisoarea nr. CEC-8/5305 din 12 februarie 2016
3.	Proiectul hotărârii de Guvern „Cu privire la aprobarea setului de indicatori pentru monitorizarea realizării Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Stabilirea unor indicatori pentru monitorizarea implementării în Republica Moldova a Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități	Scrisoarea nr. CEC-8/5337 din 23 februarie 2016
4.	Proiectul de lege nr. 1245 din 8 iunie 2012 cu privire la finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale, înaintat cu titlu de inițiativă legislativă de către deputatul în Parlament, Vladimir Plahotniuc	Ministerul Justiției	Completarea Codului electoral și a legislației conexe cu prevederi referitoare la finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale	Scrisoarea nr. CEC-8/5346 din 26 februarie 2016
5.	Proiectul de lege nr. 23 din 10 februarie 2016 pentru modificarea și completarea Codului electoral	Ministerul Justiției	Conform proiectului se propune modificarea și completarea art. 16 alin. (2) din Codul electoral prin schimbarea conceptului de desemnare a membrilor CEC și anume selectarea acestora în cadrul unui concurs public și transparent, iar Regulamentul de activitate a CEC să fie aprobat prin hotărâre a Parlamentului	Scrisoarea nr. CEC-8/5388 din 18 martie 2016

6.	Proiectul de lege nr. 112 din 18 martie 2016 pentru modificarea Codului electoral	Comisia Juridică, numiri și imunități a Parlamentului RM	Scopul proiectului constă în eliminarea divergențelor și a neclarităților de reglementare în prevederile art. 180 lit. a), precum și din art. 198 alin. (3) din Codul electoral ce se referă la inițierea, modificarea și anularea referendumului local. Prin proiectul de lege se propune ca referendumul local să fie inițiat la propunerea a 1/3 din numărul consilierilor locali aleși.	Scrisoarea nr. CEC-8/5463 din 11 aprilie 2016
7.	Proiectul de lege nr. 179 din 27 aprilie 2016 ”Pentru completarea Legii privind achizițiile publice nr. 131 din 3 iulie 2015”	Cancelaria de Stat	Autorii propun completarea art. 4 alin. (1) din Legea nr. 131 din 3 iulie 2015 cu o nouă literă „r)” potrivit căreia prevederile legii nu se vor aplica la achiziționarea unor servicii/bunuri în perioada electorală	Scrisoarea nr. CEC-8/5527 din 16 mai 2016
8.	Proiectul hotărârii de Guvern „Privind supunerea spre aprobare a proiectului de decret al Președintelui Republicii Moldova pentru semnarea Protocolului Opțional la Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități”.	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei	Scopul proiectului de Decret al Președintelui Republicii Moldova pentru semnarea Protocolului Opțional la Convenție este de a consolida sistemul juridic de protecție a drepturilor persoanelor cu dizabilități la nivel național și internațional.	Scrisoarea nr. CEC-8/41 din 11 iulie 2016
9.	Proiectul hotărârii de Guvern cu privire la implementarea Proiectului de îmbunătățire a eficienței sectorului de alimentare centralizată cu energie termică din mun. Chișinău	Ministerul Economiei	Conform proiectului se propune reconectarea obiectivelor publice, inclusiv clădirea Comisiei Electorale Centrale la sistemul de alimentare centralizată cu energie termică din mun. Chișinău	Scrisoarea nr. CEC-8/127 din 9 august 2016
10.	Proiectul de lege nr. 290 din 27 iunie 2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative	Comisia administrație publică, dezvoltare regională, mediu și schimbări climatice a Parlamentului	Scopul proiectului constă în concretizarea cazurilor de absențe motivate ale consilierilor de la ședințele consiliului, precum și reducerea termenului de convocare a ședințelor ordinare ale consiliului local de la 3 luni la 45 de zile	Hotărârea CEC nr. 149 din 30 august 2016
11.	Proiectul de lege privind modificarea Legii nr. 245-XVI din 27 noiembrie 2008 cu privire la secretul de stat	Ministerul Justiției	Scopul proiectului este de a oferi accesul la secret de stat a conducerii Consiliului Superior al Magistraturii, instanțelor judecătorești și a autorităților publice centrale	Scrisoarea nr. CEC-8/196 din 31 august 2016
12.	Proiectul Strategiei Naționale Anticorupție pentru perioada 2017-2020 și a planului de acțiuni pentru implementarea acesteia	Centrul Național Anticorupție	Strategia și planul de acțiuni pentru anii 2017-2020 prevăd mai multe acțiuni ce vizează atribuția Comisiei de supraveghere și control privind finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale	Scrisoarea nr. CEC-8/861 din 22 decembrie 2016

13.	Proiectul de lege nr. 439 din 24 noiembrie 2016 pentru modificarea art. 29 ¹ din Codul electoral	Comisia juridică, numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova Cancelaria de Stat	Scopul proiectului de lege este asigurarea realizării dreptului la vot a cetățenilor Republicii Moldova care se află în străinătate în baza informațiilor oferite de către autoritățile statelor unde se află cetățenii Republicii Moldova	Hotărîrea CEC nr. 627 din 23 decembrie 2016
14.	Proiectul de lege nr.417 din 8 noiembrie 2016 pentru modificarea și completarea Codului electoral al Republicii Moldova	Comisia juridică, numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova	Proiectul are ca scop modificarea și completarea unor articole din Codul electoral, după cum urmează: - la art. 53 alin. (3) lit. e) se propune votarea în secțiile de votare constituite peste hotarele Republicii Moldova, inclusiv în baza buletinului de identitate; - intervențiile de la art. 86 alin. (2) și art. 87 alin. (2) și (3) vizează micșorarea pragului minim de reprezentare pentru toți concurenții electorali la alegerile parlamentare; - art. 107 se propune a fi completat cu o prevedere similară celei de la art. 84 alin. (2), astfel încît studenții și elevii cu drept de vot înmatriculați la instituții de învățămînt într-o localitate în care nu au înregistrare la domiciliu sau la reședință să poată vota și la alegerile prezidențiale la orice secție de votare deschisă în această localitate, după cum au această posibilitate la alegerile parlamentare.	Hotărîrea CEC nr. 628 din 23 decembrie 2016
15.	Proiectul de Lege privind modificarea și completarea Cărții întâi a Codului civil al Republicii Moldova nr. 1107-XV din 6 iunie 2002 și Proiectul de Lege privind completarea Cărții a treia a Codului civil al Republicii Moldova nr. 1107-XV din 6 iunie 2002 (Titlul IV - Fiducia).	Ministerul Justiției	Scopul proiectelor de Lege este modernizarea dreptului privat în Republica Moldova, conform ultimelor tendințe europene și internaționale în materie, legislația civilă mai exactă și previzibilă, reglementarea mai bună a drepturilor personalității și a limitelor acestora, protecția mai bună a valabilității contractelor, responsabilizarea administratorilor persoanelor juridice de drept privat etc.	Scrisoarea nr. CEC-8/878 din 28 decembrie 2016
16.	Proiectul hotărîrii de Guvern „Cu privire la modificarea Hotărîrii Guvernului nr. 201 din 11 martie 2009”	Cancelaria de Stat	Scopul proiectului remis spre avizare constă în stabilirea modelului nou al fișei postului și abordarea nouă a componentelor fișei de post	Scrisoarea nr. CEC-8/882 din 30 decembrie 2016

7.5. Efectuarea unei analize ample asupra cadrului normativ de reglementare a litigiilor electorale și elaborarea în comun cu Institutul Național al Justiției a ghidurilor practice și metodice privind soluționarea litigiilor electorale de către instanțele judecătorești. Promovarea specializării magistraților în contenciosul electoral/instituirii colegiilor specializate în examinarea litigiilor electorale

În vederea realizării Acordului de colaborare din 14 iunie 2013 încheiat cu Institutul Național al Justiției și având în vedere practica obținută în scrutinele din 2014 și 2015, reprezentanții Comisiei Electorale Centrale, cei ai instanțelor de judecată și alți subiecți interesați au participat la masa rotundă organizată de Consiliul științific consultativ care activează pe lângă Curtea Supremă de Justiție, unde au fost dezbătute problemele pe care le întâmpină organele electorale în procesul de confirmare a legalității alegerilor și de validare a mandatelor de consilier de către instanțele de judecată. De asemenea, a fost discutată procedura de examinare a litigiilor electorale și neclaritățile depistate atât de către reprezentanții instanțelor cât și de către Comisie. Ca urmare, la 26 septembrie 2016, Plenul Curții Supreme de Justiție a adoptat o nouă hotărâre explicativă cu privire la aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației electorale. Aceasta conține recomandări și anumite puncte de reper pentru instanțe ce urmează a fi luate în considerare la examinarea cauzelor în materie electorală⁶⁶.

Cît privește efectuarea analizei, în anul 2016 nu a fost posibil de a fi realizată, din considerentul că întreaga activitate a Comisiei s-a centrat pe organizarea și desfășurarea scrutinului prezidențial.

Este de menționat că o analiză a aplicării legislației electorale de către instanțele de judecată a fost efectuată de către Asociația „Promo-LEX”, iar pentru realizarea acesteia Comisia a acordat suportul documentar. În luna iunie 2016, Asociația „Promo-LEX”, cu participarea reprezentanților Comisiei Electorale Centrale și altor părți interesate, a prezentat studiul cu tematica „Practica contenciosului electoral în Republica Moldova. Alegerile parlamentare din 30 noiembrie 2014 și alegerile locale generale din 14 iunie 2015”⁶⁷.

⁶⁶ http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=210

⁶⁷ https://promolex.md/wp-content/uploads/2016/08/Promo_Lex_RO_corect.pdf

INFORMAȚII PRIVIND ALTE ACTIVITĂȚI CURENTE DESFĂȘURATE DE CEC:

1) Organizarea și desfășurarea ședințelor Comisiei Electorale Centrale

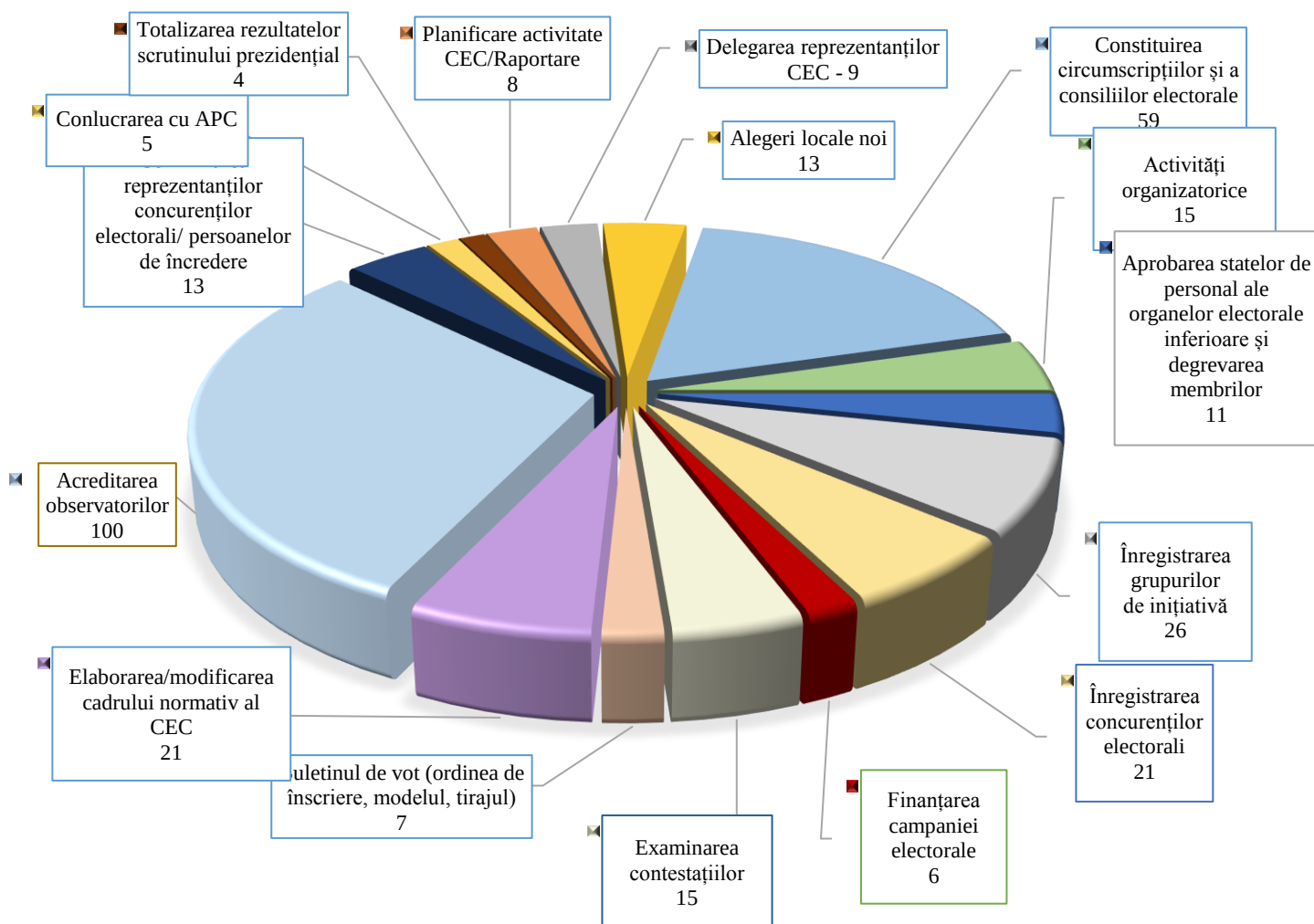
Conform prevederilor Regulamentului privind activitatea Comisiei Electorale Centrale, aprobat prin hotărârea CEC nr. 137 din 14 februarie 2006, forma de lucru a Comisiei este ședința. Ședințele sînt deliberative dacă la ele participă majoritatea membrilor cu drept de vot deliberativ, acestea putînd fi atît ordinare, cît și extraordinare.

În perioada dintre alegeri, ședințele ordinare se desfășoară o dată la două săptămîni – în zi de marți, în perioada alegerilor - de două ori pe săptămîină, marți și vineri.

Pe parcursul anului 2016, Comisia Electorală Centrală s-a convocat în 65 de ședințe, dintre care 43 ordinare și 22 extraordinare, desfășurarea lor fiind consemnată în cele 65 de procese-verbale întocmite.

În anul 2016 au fost adoptate 1036 hotărîri. 302 dintre acestea au ținut de organizarea scrutinului prezidențial, iar 636 hotărîri cu privire la atribuirea, ridicarea și declararea vacanței mandatului de consilier.

Totodată, este de remarcat faptul că cele mai multe ședințe, 40 la număr, au avut loc în perioada septembrie-noiembrie a anului 2016, fapt explicat prin necesitatea organizării și desfășurării celor două tururi de scrutin a alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din data de 30 octombrie 2016, alegerilor locale noi ale primarilor în unele localități și a unui referendum pentru revocarea primarului. În cadrul scrutinului prezidențial au fost adoptate 425 hotărîri, dintre care 302 se referă nemijlocit la organizarea și desfășurarea alegerilor prezidențiale, tematica fiind reflectată în Raportul cu privire la rezultatele alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016, aprobat prin hotărârea CEC nr. 572 din 18 noiembrie 2016⁶⁸.

⁶⁸ http://cec.md/files/files/raportalegeriprezidentialefinalII_7447937.pdf, pag. 3

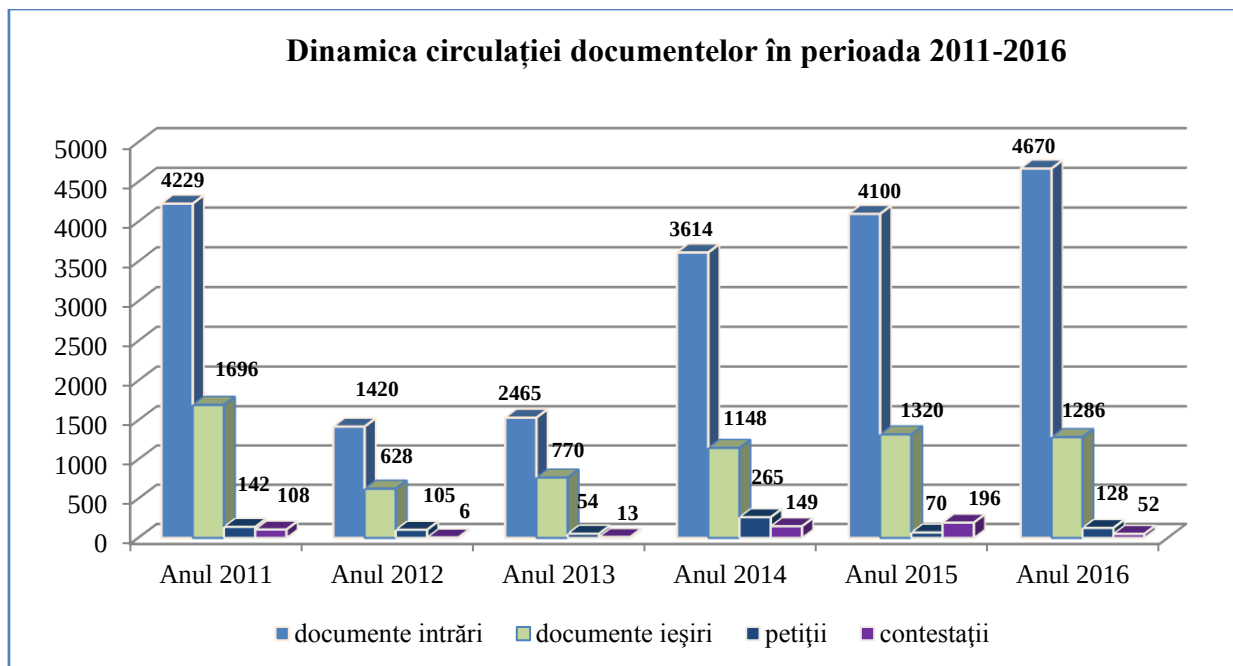
Toate hotărârile adoptate de Comisia Electorală Centrală în perioada de referință au fost traduse în limba rusă, remise spre publicare în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și plasate pe site-ul oficial al Comisiei, împreună cu opiniile separate ale membrilor CEC. Procesele-verbale, în care se consemnează lucrările ședințelor, toate observațiile și propunerile membrilor Comisiei asupra proiectelor examinate, la fel au fost plasate pe pagina oficială web.

2) Corespondența Comisiei Electorale Centrale

Pe parcursul anului 2016, a fost asigurată, în condițiile legii, desfășurarea activității de soluționare a petițiilor adresate Comisiei Electorale Centrale, de audiere a cetățenilor care se prezintă la CEC, precum și desfășurarea unei activități sistematice de evidență și control a corespondenței CEC, și anume:

- ✓ recepționarea/înregistrarea corespondenței și transmiterea acesteia conducerii Comisiei;
- ✓ asigurarea audienței cetățenilor la conducerea Comisiei;
- ✓ controlul preventiv asupra examinării la timp și pe deplin a documentelor luate la control;
- ✓ asigurarea examinării, recepționării, înregistrării și transmiterii în termen a corespondenței de intrare și expediere a corespondenței de ieșire;
- ✓ asigurarea evidenței, ordonarea mapelor cu documentele de corespondență și predarea lor în Arhiva Comisiei;
- ✓ acordarea informațiilor necesare solicitanților, în ceea ce privește etapa executării documentelor.

Circulația corespondenței în cadrul Comisiei Electorale Centrale se realizează prin poștă, prin email, prin fax, prin intermediul curierilor sau direct de la/către petiționari. În cazul documentelor recepționate direct de la petiționari, se comunică pe loc acestora din urmă, numărul de înregistrare. În perioada de referință au fost înregistrate 4670 documente de intrare, 1286 documente de ieșire, 128 petiții, precum și 52 contestații, depuse în perioada electorală pentru organizarea și desfășurarea celor două tururi de scrutin ale alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din data de 30 octombrie 2016.

În perioada de raportare, prin intermediul funcției „Adresează o cerere On-line” pe site-ul oficial al CEC au fost primite 150 mesaje electronice, care au fost examinate de către funcționarii Aparatului Comisiei sau, în funcție de problema abordată, remise spre examinare organelor competente. Tematica celor mai frecvente întrebări adresate și probleme expuse de către cetățeni a ținut de modul de participare la alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016.

În ansamblu, petițiile depuse la CEC, inclusiv cele recepționate prin intermediul paginii web a Comisiei Electorale Centrale, se examinează și se soluționează în conformitate cu Legea nr.190-XIII din 19

iulie 1994 cu privire la petiționare, Legea privind accesul la informație nr. 982–XIV din 11 mai 2000, Codul electoral nr. 1381-XIII din 21 noiembrie 1997 și alte acte normative în vigoare.

Toate materialele destinate emiterii, plasării pe pagina web oficială a Comisiei Electorale Centrale și transmiterii destinatarilor se verifică la conformitate, se redactează și se traduc la necesitate. Totodată, în cadrul CEC au fost ținute următoarele evidențe:

- a) registrul de evidență a documentelor de intrare;
- b) registrul de evidență a documentelor de ieșire;
- c) registrul de evidență a petițiilor;
- d) registrul de evidență a contestațiilor;
- e) registrul de evidență a cadourilor simbolice, celor oferite din politețe sau cu prilejul anumitor acțiuni de protocol;
- f) registrul de evidență a hotărârilor adoptate de Comisia Electorală Centrală;
- g) registrul de evidență a dosarelor eliberate din Arhiva CEC;
- h) registrul de evidență a copiilor eliberate de pe documentele electorale.

3) Recepționarea și verificarea listelor de subscripție prezentate de grupul de inițiativă pentru inițierea referendumului constituțional

Prin hotărârea nr. 4316 din 20 noiembrie 2015, Comisia Electorală Centrală a înregistrat grupul de inițiativă, în număr de 775 persoane cu drept de vot, pentru colectarea semnăturilor susținătorilor referendumului republican de modificare și completare a Constituției Republicii Moldova⁶⁹.

Potrivit pct. 2 din hotărârea respectivă, Comisia a stabilit termenul de 3 luni pentru colectarea semnăturilor care să înceapă cu data semnării actului de predare-recepționare a legitimațiilor membrilor grupului de inițiativă și a listelor de subscripție. La data de 14 decembrie 2015 a fost semnat actul de predare-recepționare a legitimațiilor membrilor grupului de inițiativă și a listelor de subscripție către grupul de inițiativă, respectiv termenul-limită de prezentare la Comisia Electorală Centrală a proceselor-verbale cu privire la totalizarea procedurii de colectare a semnăturilor susținătorilor referendumului și a listelor de subscripție a fost data de 14 martie 2016.

Grupului de inițiativă i-au fost eliberate 4 tipuri de formulare ale listelor de subscripție, fiecare tip conținând o întrebare din cele patru preconizate a fi supuse referendumului republican constituțional, cu un tiraj total de 100 mii file, câte 25 mii file pentru fiecare tip de liste. Întregul tiraj a fost eliberat în 3 tranșe.

Prin hotărârea nr. 4527 din 4 martie 2016, Comisia Electorală Centrală a instituit Comisia de recepționare, formată din 4 grupuri de lucru, fiecărui grup revenindu-i sarcina să recepționeze un singur tip de liste de subscripție.

La data de 14 martie 2016, ultima zi a termenului de colectare a semnăturilor, grupul de inițiativă a prezentat Comisiei Electorale Centrale listele de subscripție și 4 procese-verbale din 14 martie 2016 cu privire la totalizarea colectării semnăturilor de către membrii grupului de inițiativă, corespunzător celor patru întrebări preconizate a fi supuse referendumului republican constituțional.

La recepționarea listelor de subscripție și altor materiale prezentate de grupul de inițiativă au fost întocmite acte de predare-recepționare a listelor de subscripție cu semnăturile colectate, fiind semnate de grupurile de lucru responsabile din cadrul Comisiei de recepționare, pe de o parte, și de membrii grupului de inițiativă, pe de altă parte.

Astfel, potrivit actelor de predare-recepționare a listelor de subscripție din 15 martie 2016:

Grupul de lucru nr. 1 responsabil de recepționarea listelor de subscripție ce conțin întrebarea: „*Sînteți pentru modificarea art. 60 alin. (2) al Constituției în vederea reducerii numărului deputaților, prin substituirea cifrei 101 cu cifra 71?*” a recepționat:

- procesul-verbal nr. 1 din 14 martie 2016, conținând 46 file, întocmit și semnat de 460 din totalul de 775 membri ai grupului de inițiativă înregistrat de CEC;

⁶⁹ <http://www.cec.md/index.php?pag=news&id=1001&rid=14214&l=ro>

- liste de subscripție în număr de 11454 file cu 405548 semnături ale susținătorilor referendumului, numeric declarate de membrii grupului de inițiativă. Aceste liste au fost numerotate și sistematizate pe 34 unități administrativ-teritoriale de nivelul al doilea, fiind sigilate în 251 de dosare.

Din cele 25 mii formulare ale listelor de subscripție eliberate grupului de inițiativă nu au fost restituite 13546 liste de subscripție.

Grupul de lucru nr. 2 responsabil de recepționarea listelor de subscripție ce conțin întrebarea: „*Sînteți pentru excluderea alineatului (3) al art. 70 din Constituție, care stipulează că deputatul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, sau trimis în judecată fără încuviințarea Parlamentului, după ascultarea sa?*” a recepționat:

- procesul-verbal nr. 2 din 14 martie 2016, conținând 45 file, întocmit și semnat de 460 din totalul de 775 membri ai grupului de inițiativă înregistrat de CEC;

- liste de subscripție în număr de 11433 file cu 404543 semnături ale susținătorilor referendumului, numeric declarate de membrii grupului de inițiativă. Aceste liste au fost numerotate și sistematizate pe 34 unități administrativ-teritoriale de nivelul al doilea, fiind sigilate în 252 de dosare.

Din cele 25 mii formulare ale listelor de subscripție eliberate grupului de inițiativă nu au fost restituite 13567 liste de subscripție.

Grupul de lucru nr. 3 responsabil de recepționarea listelor de subscripție ce conțin întrebarea: „*Sînteți pentru modificarea și completarea art. 78 din Constituție în vederea alegerii Președintelui Republicii Moldova prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat?*” a recepționat:

- procesul-verbal nr. 3 din 14 martie 2016, conținând 45 file, întocmit și semnat de 460 din totalul de 775 membri ai grupului de inițiativă înregistrat de CEC;

- liste de subscripție în număr de 11454 file cu 404313 semnături ale susținătorilor referendumului, numeric declarate de membrii grupului de inițiativă. Aceste liste au fost numerotate și sistematizate pe 34 unități administrativ-teritoriale de nivelul al doilea, fiind sigilate în 263 de dosare.

Din cele 25 mii formulare ale listelor de subscripție eliberate grupului de inițiativă nu au fost restituite 13546 liste de subscripție.

Grupul de lucru nr. 4 responsabil de recepționarea listelor de subscripție ce conțin întrebarea: „*Sînteți pentru expunerea articolului 89 din Constituție într-o nouă redacție, care să prevadă că, în cazul săvârșirii de către Președintele Republicii Moldova a unor fapte prin care se încalcă Constituția, Parlamentul poate aproba inițiativa a cel puțin o treime din deputați, de suspendare din funcție, cu organizarea în cel mult 70 de zile a unui referendum privind demiterea Președintelui?*” a recepționat:

- procesul-verbal nr. 4 din 14 martie 2016, conținând 45 file, întocmit și semnat de 460 din totalul de 775 membri ai grupului de inițiativă înregistrat de CEC;

- liste de subscripție în număr de 11423 file cu 405539 semnături ale susținătorilor referendumului, numeric declarate de membrii grupului de inițiativă. Aceste liste au fost numerotate și sistematizate pe 34 unități administrativ-teritoriale de nivelul al doilea, fiind sigilate în 263 de dosare.

Din cele 25 mii formulare ale listelor de subscripție eliberate grupului de inițiativă nu au fost restituite 13577 liste de subscripție.

Potrivit art. 157 din Codul electoral, în termen de 15 zile de la prezentarea listelor de subscripție, Comisia Electorală Centrală verifică autenticitatea semnăturilor (fiecare sau la alegere) de pe listele care au fost prezentate. După verificarea listelor de subscripție, Comisia Electorală Centrală adoptă o hotărîre cu privire la inițierea referendumului sau, în cazul în care nu a fost prezentat numărul necesar de semnături, adoptă o hotărîre privind respingerea propunerii de a efectua referendumul republican și anularea înregistrării grupului de inițiativă.

În urma verificării sub aspect cantitativ a listelor de subscripție și al conformității datelor indicate în procesele-verbale de totalizare prezentate de grupul de inițiativă, Comisia Electorală Centrală a stabilit următoarele:

Conform datelor indicate în procesele-verbale de totalizare, grupul de inițiativă a declarat prezentarea a peste 360 mii de semnături ale susținătorilor referendumului republican constituțional pentru fiecare întrebare din cele patru preconizate a fi supuse referendumului.

În același timp, pornind de la norma constituțională stabilită la art. 141 alin. (1) lit. a) din Constituție, Comisia Electorală Centrală a constatat că pentru cele 4 întrebări preconizate a fi supuse referendumului constituțional nu au fost respectate condițiile de validitate privind numărul minim necesar de semnături ale susținătorilor referendumului republican constituțional per unitate administrativ-teritorială de nivelul al doilea (cel puțin 20 de mii de semnături valabile) și, respectiv, din cel puțin jumătate unități administrativ-teritoriale de nivelul al doilea (din cel puțin 18).

În consecință, după verificarea cantitativă a listelor de subscripție, Comisia Electorală Centrală a stabilit că din cele 34 de unități administrativ-teritoriale de nivelul al doilea, pe teritoriul cărora au fost colectate semnăturile susținătorilor pentru cele 4 întrebări preconizate a fi supuse referendumului republican constituțional, doar unități (municipiile Chișinău și Bălți, raionul Orhei) întrunesc condițiile de validitate privind numărul minim necesar de semnături ale susținătorilor referendumului republican, pentru care au și fost prezentate liste de subscripție ce conțin peste 20 de mii de semnături.

Ca rezultat, Comisia Electorală Centrală a constatat că listele de subscripție prezentate de grupul de inițiativă nu conțin numărul minim de 20 mii semnături necesar pentru fiecare din cele minim 18 unități administrativ-teritoriale de nivelul al doilea, respectiv nu întrunesc cerințele de validitate în condițiile art. 141 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova

Pornind de la faptul că prevederile constituționale ce țin de colectarea semnăturilor pentru inițierea referendumului republican pentru revizuirea Constituției Republicii Moldova nu au fost respectate și numărul de semnături ale susținătorilor inițierii referendumului republican constituțional pentru cel puțin jumătate din unitățile administrativ-teritoriale de nivelul al doilea a fost mai mic decât baremul minim prevăzut, Comisia Electorală Centrală, prin hotărârea nr. 4608 din 30 martie 2016, a respins propunerea de efectuare a referendumului republican pentru revizuirea Constituției Republicii Moldova și a anulat înregistrarea grupului de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional.

Notă! Alte activități realizate aferente acțiunii descrise mai sus sunt detaliate și la punctul 1.2.3. din prezentul Raport.

4) Inițierea procedurilor de validare a mandatelor de deputat în Parlamentul Republicii Moldova. Procedura de atribuire și ridicare a mandatelor de consilieri locali.

Cît privește activitatea de inițiere a procedurii de validare a mandatelor de deputat în Parlamentul Republicii Moldova, CEC a adoptat trei hotărâri în acest sens. Conform datelor procesate, pe parcursul perioadei de referință, a fost inițiată procedura de validare a mandatelor de deputat, în temeiul cererilor de demisie depuse, a sentinței de condamnare, mandatele fiind validate de Curtea Constituțională, după cum urmează:

Nr. d/o	Denumirea partidului politic	Nr. deputaților care au depus cereri de demisie	Dintre care:		Nr. mandatelor validate*	Dintre care:	
			Bărbați	Femei		Bărbați	Femei
1	Partidul Liberal	1	1	0	1	1	0
2	Partidul Democrat din Moldova	2	2	0	2	1	1
3	Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	1	1	0	1	0	1
Nr. d/o	Denumirea partidului politic	Nr. deputaților care au fost condamnați	Dintre care:		Nr. mandatelor validate*	Dintre care:	
			Bărbați	Femei		Bărbați	Femei
4	Partidul Liberal Democrat din Moldova	1	1	0	1	1	0
TOTAL		5	5	0	5	3	2

*Conform datelor procesate, reprezentarea gender în Parlamentul Republicii Moldova la 31.12.2016 este (22,78 % femei – 23 mandate, 77,22 % bărbați – 78 mandate).

În perioada 1 ianuarie - 31 decembrie 2016, au fost examinate și adoptate 636 de hotărâri CEC, privind ridicarea/atribuirea/declararea vacanței mandatelor de consilieri locali, conform tabelului de mai jos:

Denumirea formațiunii politice / Nivelul consiliului local	Temeiurile de încetare a mandatelor de consilieri locali				Bărbați	Femei	TOTAL
	Absență fără motive	Deces	Demisie	Incompatibilitatea funcției			
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	-	-	1	-	1	0	1
Partidul Democrat din Moldova	-	-	1	-	1	0	1
Partidul Liberal	-	1	1	-	1	1	2
Partidul Politic „Partidul Nostru”	-	-	1	-	1	0	1
Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	-	-	3	-	1	2	3
MUNICIPAL	-	1	7	-	5	3	8
Blocul electoral „Platforma Populară Europeană din Moldova - Iurie Leancă”	1	-	1	-	1	1	2
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	1	1	3	2	3	4	7
Partidul Democrat din Moldova	1	-	20	1	18	4	22
Partidul Liberal	-	-	7	-	6	1	7
Partidul Liberal Democrat din Moldova	2	-	10	-	9	3	12
Partidul Politic „Partidul Nostru”	-	-	7	-	5	2	7
Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	-	3	5	-	8	0	8
RAIONAL	5	4	53	3	50	15	65
Blocul electoral „LISTA POPORULUI”	1	-	-	-	1	0	1
Blocul electoral „Platforma Populară Europeană din Moldova - Iurie Leancă”	-	-	3	-	2	1	3
Mișcarea Social-Politică Republicană „Ravnopravie”*	1	-	-	-	1	0	1
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	1	-	4	1	6	0	6
Partidul Democrat din Moldova	1	-	12	-	8	5	13
Partidul Liberal	-	-	6	-	6	0	6
Partidul Liberal Democrat din Moldova	-	-	6	-	4	2	6
Partidul Politic „Partidul Nostru”	4	-	13	-	11	6	17
Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	3	-	15	1	14	5	19
ORĂȘENESC	11	-	59	2	53	19	72
Blocul electoral „Platforma Populară Europeană din Moldova - Iurie Leancă”	14	3	13		25	5	30

Candidați independenți	2	-	6	1	7	2	9
Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	20	7	33	1	37	24	61
Partidul Democrat din Moldova	45	6	97	2	96	54	150
Partidul Liberal	11	-	40	2	33	20	53
Partidul Liberal Democrat din Moldova	27	5	82	4	75	43	118
Partidul Național Liberal	-	1	2	-	3	0	3
Partidul Politic „Casa Noastră – Moldova”	-	-	2	-	2	0	2
Partidul Politic „Partidul Nostru”	15	1	26	-	28	14	42
Partidul Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	23	3	37	1	49	15	64
Partidul Socialist din Moldova	-	-	1		1	0	1
SĂTESC / COMUNAL	157	26	339	11	356	177	533
TOTAL	173	31	458	16	464	214	678

**Redenumit Partidul Politic „Șor”*

5) Exercițiul bugetar (inclusiv, informația privind achizițiile publice desfășurate în cadrul Comisiei Electorale Centrale)

**Comisia Electorală Centrală -
151 505 000 lei**

Realizarea politicii electorale – 7 930 823,00 lei

Finanțarea partidelor politice – 39 850 000,00 lei

Organizarea alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova – 99 745 900,00 mii lei

Alegeri în autoritățile publice locale – 999 410,00 lei

Referendumuri – 238 000,00 lei

„Îmbunătățirea democrației în Moldova prin desfășurarea campaniei de informare și educație electorală”, CEC, proiect – 473 000,00 lei

Instruire în domeniul electoral CICDE –
1 267 867,00 lei

CICDE proiect „Îmbunătățirea democrației în Moldova prin suport parlamentar și electoral”:

- 1 00 000,00 lei, la rectificarea bugetului inclus în Legea bugetului,

- 354 000,00 lei nu sunt incluse în bugetul anual, însa au fost acceptate de Ministerul Finanțelor în temeiul art. 16 lit. a) din Legea bugetului pentru anul 2016.

În conformitate cu prevederile Codului electoral, Comisia Electorală Centrală își estimează costurile activității sale și planifică propriul buget anual întocmind devize de cheltuieli, acestea fiind aprobate prin hotărâre a Comisiei. Ulterior, fiind însoțit de avizul Ministerului Finanțelor, devizul este remis Parlamentului spre aprobare, ulterior fiind inclus în proiectul legii bugetare anuale.

Potrivit Legii bugetului de stat pentru anul 2016 nr. 154 din 01 iulie 2016 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 230-231/486 din 26 iulie 2016), cu modificările și completările ulterioare, prin Legea nr. 236 din 03 octombrie 2016 și nr. 261 din 09 decembrie 2016, pentru Comisia Electorală Centrală a fost aprobat bugetul în sumă de 151 505 000,00 lei.

5.1. Cheltuieli pentru activitatea 00061 „Realizarea politicii electorale în bugetul Comisiei Electorale Centrale” – 7 930 823,00 lei.

Structura cheltuielilor aprobate și executate pentru activitatea „Realizarea politicii electorale a CEC”, conform clasificăției bugetare se prezintă în următorul tabel:

Cheltuielile conform clasificăției bugetare	Cheltuieli aprobate, precizate 2016	Cheltuieli executate 2016	Surse neutilizate și % executării
Remunerarea muncii angajaților conform statelor	3418210,00	3410674,63	12240,06
Contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii	756080,00	754021,97	
Prime de asigurare obligatorie de asistență medicală achitate de angajatori pe teritoriul țării	146860,00	144213,34	
Total cheltuieli de personal	4321150,00	4308909,94	99,72%
Energie electrică	382496,28	347395,98	541965,35
Gaze	172947,07	84063,45	
Apă și canalizare	15554,60	13419,08	
Alte servicii comunale	5151,60	5148,00	
Servicii informaționale	119200,00	115950,94	
Servicii de telecomunicații	145700,00	52328,90	
Servicii de transport	256471,58	232190,34	
Servicii de reparații curente	65850,00	65499,60	
Formare profesională	2800,00	2800,00	
Deplasări de serviciu în interiorul țării	13103,00	13103,00	
Deplasări de serviciu peste hotare	263297,00	226941,42	
Servicii editoriale	133500,00	91220,00	
Servicii de protocol	20000,00	1848,00	
Servicii de pază	120323,44	120234,51	
Servicii poștale	40000,00	10944,63	
Servicii neatribuite altor alineate	439349,43	270690,80	
Total cheltuieli pentru servicii	2195744,00	1653778,65	75,32%
Indemnizații la încetarea acțiunii contractului de muncă	54920,11	54920,11	23120,27
Indemnizații pentru incapacitatea temporară de muncă achitate din mijloacele financiare ale angajatorului	48905,27	25785,00	
Total prestații sociale	103825,38	80705,11	77,73%
Cotizații în organizațiile internaționale	82300,00	80271,36	129560,61
Taxe, amenzi, penalități și alte plăți obligatorii	2050,00	2049,48	
Alte cheltuieli curente (indemnizația membrilor CEC)	444980,62	317449,17	
Total alte cheltuieli	529330,62	399770,01	75,52%
Procurarea mașinilor și utilajului	310925,90	104682,82	262411,50
Procurarea uneltelor și sculelor, inventarului de producere și gospodăresc	168513,10	124097,10	
Procurarea activelor nemateriale	40000,00	32850,00	
Procurarea altor mijloace fixe	29510,00	24907,68	

Total mijloace fixe	548949,00	286537,50	52,20%
Procurarea combustibilului, carburanților și lubrifiantilor	27040,00	0,00	31258,47
Procurarea pieselor de schimb	7623,00	7339,00	
Procurarea produselor alimentare	15648,00	15648,00	
Procurarea materialelor de uz gospodăresc și rechizitelor de birou	159900,00	157739,03	
Procurarea materialelor de construcție	713,00	712,50	
Procurarea accesoriilor de pat, îmbrăcăminte, încălțăminte	900,00	900,00	
Procurarea altor materiale	20000,00	18227,00	
Total bunuri și stocuri de materiale circulante	231824,00	200565,53	86,52%
TOTAL	7930823,00	6930266,74	87,38%

Ponderea cea mai mare, în mărime de 54,49 %, din totalul cheltuielilor curente destinate activității și întreținerii Comisiei Electorale Centrale, o dețin cheltuielile pentru retribuirea muncii personalului, achitarea contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii și a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală achitate de patroni. Astfel, suma de **3 410 674,63** lei a fost destinată retribuirii muncii, suma de **754 021,97** lei achitării contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii și suma de **144 213,34** lei achitării primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală. Executarea la acest capitol este în proporție de 99,72 %.

Pe parcursul anului de gestiune au fost efectuate calculele și plățile la timp a salariilor demnitarilor și funcționarilor Aparatului CEC. La fel, au fost efectuate calculele și achitățile drepturilor salariale cuvenite pentru perioada concediilor de odihnă, a ajutoarelor materiale, conform prevederilor legale, precum și a concediilor pentru incapacitatea temporară de muncă în baza buletinelor medicale avizate. Lunar au fost efectuate toate transferurile la buget a impozitului pe venit, a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii precum și a celor individuale, primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală achitate de patron și salariați. Toate rapoartele, declarațiile și dările de seamă lunare, trimestriale și anuale au fost prezentate, în termenele stabilite, organelor de resort (Direcției Administrare Fiscală sec. Centru, Casei Naționale de Asigurări Sociale, Departamentului de Statistică).

Cuantumul cheltuielilor pentru servicii este de **1 653 778,65** lei, ceea ce constituie 25,67 % din totalul cheltuielilor executate la capitolul cheltuieli curente. La această categorie, cheltuielile au fost destinate achitării serviciilor de furnizare a energiei electrice în sumă de 347 395,98 lei, serviciilor de furnizare a gazelor naturale, în sumă de 84 063,45, plata serviciilor de asigurare cu apă, a serviciilor de canalizare și a celor de autosolubritate – 18 567,08 lei. Serviciile informaționale în sumă de 115 950,94 lei, includ plățile pentru internet mobil, utilizarea SI Moldlex și Asistent, consultarea bazei de date juridice pe calculator, servicii de stocare prin intermediul unui server virtual FreeNAS, servicii TIC pentru Medii Virtualizate, servicii de certificare a cheilor publice pentru semnătura electronică, servicii de menținere a modulului „Darea de Seamă”, instalarea, administrarea, configurarea nomenclatoarelor și menținerea SI 1C. În suma de 52 328,90 lei, reflectată la servicii de telecomunicații, sînt incluse plățile pentru comunicații electronice IPTV și telefonie fixă. La categoria servicii de transport sînt arătate costurile serviciilor conducătorilor auto în sumă de 232 190,34 lei și asigurarea auto, testarea auto și taxa pentru folosirea drumurilor. La linia bugetară servicii de reparații curente suma de 65 499,60 lei include costurile pentru lucrări de instalare a sistemelor de alarmă, diagnosticarea și deservirea tehnică a echipamentelor de aer condiționat, lucrări de reparație a cazanului de gaz, reparații auto și servicii reparații culer. Pentru formarea profesională, în 2016 au fost achitate mijloace banești de 2800,0 lei, iar pentru servicii de protocol, ce includ cheltuieli pentru achiziționarea de cafea, ceai, zahăr, au fost cheltuite mijloace financiare în mărime de 1848,0 lei. Pentru deplasări de serviciu peste hotare și în interiorul țării, suma de 240 044,42 lei include: 126 155,42 lei achitarea indemnizației pentru cazare și diurnă și suma de 113 889,0 lei – procurarea biletelor avia. La capitolul servicii editoriale au fost cheltuite mijloace financiare pentru tipărirea Buletinului informativ al

CEC, Broșura de prezentare a CEC în română și engleză și pliantul, costul cărora este de 91 220,0 lei. În secțiunea servicii de pază sînt reflectate plățile pentru paza clădirii și paza cu pupitru, în mărime de 120 234,51 lei. Suma de 10 944,63 lei a fost destinată serviciilor poștale ce cuprind recepționarea, francarea, sortarea, transportarea, livrarea corespondenței și abonarea 2016.

Achitarea serviciilor personalului de deservire tehnică include un cuantum de 223 380,0 lei, inclusiv 119 340,0 lei serviciile deridicătoarelor, 68 850,0 lei serviciile administratorului și 35 190,0 lei serviciile măturătorului și sînt reflectate la capitolul servicii neatribuite altor alineate. Tot la acest capitol sînt reflectate cheltuielile pentru servicii de certificarea, profilaxia și regenerarea imprimantelor, verificarea ventilației și a coșurilor de fum, reîncărcarea extincătoarelor, achitarea cursurilor de instruire în securitatea muncii, achiziționarea apei pentru întruniri, tonarea ferestrelor din subsol.

La rubrica prestații sociale este indicată suma de **80 705,11 lei** care cuprinde cheltuielile pentru plată indemnizației la încetarea raportului de muncă și indemnizații pentru incapacitatea temporară de muncă achitate de angajator.

Cheltuielile pentru achitarea indemnizației membrilor CEC, conform art. 21 alin. (3) din Codul electoral, sînt reflectate la secțiunea alte cheltuieli curente și constituie 317 449,17 lei. Tot la acest tip sînt arătate cheltuielile în mărime de 80 271,36 lei pentru achitarea cotizațiilor de membru ACEEEO pentru anul 2016 și suma datorată la acest tip pentru anul 2015. Suma totală la capitolul alte cheltuieli este de **399 770,01 lei**, ce include și 2049,48 lei penalitate achitată către CNAS.

Pe parcursul anului 2016 au fost achiziționate mijloace fixe în sumă totală de **286 537,50 lei**. La această componentă sînt incluse achiziționarea sistemului de alarmă cu senzori de mișcare și fum, achiziționarea aparatului de cafea și a unui monitor. La fel, tot la această componentă sînt atribuite mijloacele bănești în mărime de 60 000,00 lei transferate către PNUD Moldova ca parte de cofinanțare din partea CEC în vederea achiziționării serverelor, care ulterior vor fi transmise CEC. Suma de 124 097,10 lei, care se include în suma totală a mijloacelor fixe, a fost cheltuită pentru procurarea a 13 extincătoare, 10 dulapuri de arhivare, 3 dulapuri din metal, cît și pentru procurarea inventarului gospodăresc. Din această categorie face parte și capitolul procurarea activelor nemateriale, ceea ce constituie suma de 32 850,00 lei pentru achiziționarea Licenței pentru SI de tip Xerox D136 Copier/Printer. Un alt capitol din mijloace fixe reflectă procurarea altor mijloace fixe, și anume: ușă metalică pentru exterior, scară aluminiu, achiziționarea accesoriilor periferice (căști, boxe) și achiziționarea radiotelefoanelor, cafetierelor, în sumă totală de 24 907,68 lei.

Pentru procurarea stocurilor de materiale circulante, pe parcursul anului au fost cheltuite mijloace bănești în sumă de 200 565,53 lei. În această categorie se reflectă cheltuieli pentru procurarea pieselor de schimb în sumă de 7339,00 lei, plăți pentru achiziționarea produselor alimentare: apă potabilă, ceai, cafea, în mărime de 15 648 lei. Mijloace bănești transferate pentru achiziționarea materialelor de uz gospodăresc și rechizite de birou în anul 2016 au fost în mărime de 157 739,03 lei, fiind destinate pentru achiziționarea cartușelor pentru imprimante, blanchetlor și foilor cu antet, mapelor cu logou, agendelor săptămânale, precum și diverselor rechizite de birou. Pentru materiale de construcții și pentru procurarea îmbrăcăminte speciale pentru muncitori au fost cheltuiți 1612,50 lei, iar suma de 18 227,0 lei a fost destinată pentru procurarea apei potabile, truse medicale și alte materiale necesare.

Executarea cheltuielilor pentru servicii în 2016 este în mărime de 75,32%. Neexecutarea de 541 965,35 lei, ceea ce constituie 24,68 %, include suma de 35 100,30 lei neexecutată la contractul privind livrarea energiei electrice, 88 883,62 lei sumă neexecutată la contractual privind livrarea consumului de gaz natural, 30 218,69 lei sumă neexecutată la prestarea serviciilor de telecomunicații și IP TV, restul sumei neexecutate, de 63 152,41 lei reprezintă sumă alocată pentru implimentarea IP telefonie, obiectiv nerealizat. Respectiv, aceste surse financiare au rămas neutilizate. Factorul care a influențat în mare parte neexecutarea acestor sume este legat de faptul că facturile de plată a serviciilor sus-menționate sînt prezentate după data de 31 decembrie a anului de gestiune. Celelalte sume neexecutate reprezintă economiile pe fiecare tip de serviciu în parte, fapt datorat perioadei electorale despre care nu s-a cunoscut la momentul elaborării bugetului.

Neexecutarea de 24,48 % la capitolul alte cheltuieli, este influențată de suma rămasă la categoria cheltuielilor curente, unde este reflectată sumă destinată achitării indemnizației membrilor CEC. După cum a

fost menționat și mai sus, acest fapt se datorează perioadei electorale, unde membrii CEC au fost remunerați din sursele destinate alegerilor prezidențiale, respectiv suma preconizată la acest tip de cheltuieli a rămas neexecutată.

Suma de 262 411,50 lei neexecutată la capitolul mijloace fixe revine preponderent procurării mașinilor și utilajelor, din care suma de 200 000,0 lei a fost destinată achiziționării a 15 computere, procedură care nu a fost realizată. Restul sumei la acest tip, în mărime de 62 411,50 lei, o reprezintă economiile.

La capitolul stocuri de materiale, neexecutarea bugetului este de 13,48 %, fapt influențat de nerealizarea contractului privind achiziționarea combustibilului în sumă de 20 000,0 lei din decembrie 2016, utilizând stocul de combustibil din anii precedenți.

În total, la activitatea 00061 „Realizarea politicii electorale” CEC a executat bugetul în proporție de 87,38 %, ceea ce constituie 6 930 266,74 lei din totalul 7 930 823,0 lei preconizat. În acest sens, responsabilii din cadrul CEC au efectuat, în termen și conform contractelor încheiate, toate plățile, întocmind ordine de plată și note justificative, conform normelor legale în vigoare.

Totodată, menționăm faptul că CEC are încheiat contract de locațiune cu un notar public, din executarea căruia au fost încasate venituri în bugetul CEC în sumă de 114 174,49 lei.

5.2. Finanțarea partidelor politice din Bugetul de stat – 39 850 000,0 lei.

Structura cheltuielilor aprobate și executate pentru finanțarea partidelor politice prin intermediul Comisiei Electorale Centrale, conform clasificăției bugetare se prezintă în tabelul ce urmează:

Denumirea cheltuielilor	Buget precizat 2016	Buget executat 2016	Ponderea bugetului executat față de cel preconizat	Sold
Subsidii acordate organizațiilor obștești	39850000,00	37877869,51	95,05%	1972130,49
TOTAL CHELTUIELI	39850000,00	37877869,51	95,05%	1972130,49

Potrivit art. 27 din Legea privind partidele politice nr. 294 din 21 decembrie 2007, partidele politice au dreptul să primească anual finanțare de la bugetul de stat prin intermediul Comisiei Electorale Centrale. Cuantumul alocațiilor în acest scop se aprobă în Legea bugetară anuală. Astfel, în Legea bugetului de stat pentru anul 2016, nr. 154 din 1 iulie 2016, au fost aprobate alocații, în bugetul Comisiei Electorale Centrale pentru finanțarea partidelor politice, în sumă de 39 850 000,0 mii lei. Prin hotărârea CEC nr. 112 din 18 august 2016⁷⁰ a fost aprobat cuantumul subvenției lunare destinat finanțării partidelor, proporțional cu performanțele obținute de acestea în alegeri, după cum urmează:

a) pentru alegeri parlamentare din 30 noiembrie 2014, cuantumul subvenției lunare pentru fiecare vot valabil exprimat constituie **1,1060957 lei**, sumă stabilită conform formulei de calcul:

(19925000,00 lei : 1501151 de voturi valabil exprimate) : 12 luni, unde

19925000,00 lei constituie 50% din suma alocației prevăzute pentru finanțarea partidelor politice, conform legii bugetare anuale, iar

1501151 reprezintă numărul total de voturi valabil exprimate pentru partidele politice și blocurile electorale care au obținut performanțe în cadrul alegerilor parlamentare din 30 noiembrie 2014, conform hotărârii Comisiei Electorale Centrale nr. 3103 din 5 decembrie 2014 cu privire la totalizarea rezultatelor alegerilor în Parlamentul Republicii Moldova din 30 noiembrie 2014, fiind exclus numărul de voturi valabil exprimate obținut de către Partidul Politic „Partidul Comunist Reformator din Moldova” – 78716 și cel obținut de candidații independenți – 18651;

b) pentru alegerile locale generale din 14 iunie 2015, cuantumul subvenției lunare pentru fiecare vot valabil exprimat constituie **0,4682758 lei**, sumă stabilită conform formulei de calcul:

(19925000,00 lei : 3545809 de voturi valabil exprimate) : 12 luni, unde

⁷⁰ <http://www.cec.md/index.php?pag=news&id=1001&rid=17254&l=ro>

19925000,00 lei constituie 50% din suma alocației prevăzute pentru finanțarea partidelor politice, conform legii bugetare anuale, iar

3545809 reprezintă numărul total de voturi valabil exprimate pentru alegerea consilierilor municipali, raionali, sătești (comunali), orășenești, primarilor în primul tur de scrutin, acordate partidelor politice și blocurilor electorale, respectiv candidaților desemnați de către aceștia, în cadrul alegerilor locale generale din 14 iunie 2015, conform datelor extrase din procesele-verbale cu privire la totalizarea rezultatelor votării, întocmite de organele electorale ierarhic inferioare.

Potrivit pct. 48 din Regulamentul privind finanțarea activității partidelor politice, aprobat prin hotărârea CEC nr. 4401 din 23 decembrie 2015, subvențiile de stat se transferă lunar de către Comisia Electorală Centrală pe un cont bancar deschis de către partidul politic, destinat exclusiv subvențiilor de stat. În acest sens, 15 partide politice, beneficiare de subvenții de la bugetul de stat, au prezentat informația privind deschiderea unui cont bancar destinat în exclusivitate subvențiilor bugetare. În tabelul ce urmează sînt incluse sumele anuale ce au fost alocate partidelor politice beneficiare de subvenții de la bugetul de stat, pentru performanțele obținute la alegerile parlamentare din 2014 și alegerile locale generale din 2015:

Partide politice		Alegerile parlamentare din 30.11.2014	Alegerile locale generale din 14.06.2015	Total finanțat
1	Partidul Liberal	2050940,40	2459178,6	4510119,00
2	Partidul Liberal Democrat din Moldova	4276621,68	4254997,68	8531619,36
3	Partidul Democrat din Moldova	3351324,00	4127759,64	7479083,64
4	Partid Politic „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova”	4352424,6	3135732,36	7488156,96
5	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	3708066,36	2047367,52	5755433,88
6	Partidul Politic „Partidul Nostru”		1965168,24	1965168,24
7	Partid Politic „Partidul Liberal Reformator”	331244,64	693240,24	1024484,88
8	Partidul Național Liberal	91027,20	110930,76	201957,96
9	Partidul Politic Partidul Popular din Republica Moldova	160737,84	118477,56	279215,40
10	Partidul Politic Partidul Verde Ecologist	18051,48	20589,12	38640,60
11	Partidul Politic „Casa Noastră - Moldova”		26438,88	26438,88
12	Partidul Politic „Democrația Acasă”	32505,96	50759,28	83265,24
13	Mișcarea Social-Politică Republicană „Ravnopravie”*		83828,88	83828,88
14	Partidul Social Democrat	365602,23	18226,23	383828,46
15	Partidul Politic Uniunea Centristă din Moldova	8401,90	18226,23	26628,13
Total finanțat partide politice		18746948,29	19130921,22	37877869,51

* Redenumit Partidul Politic „Șor”

Alocațiile bugetare destinate partidelor politice beneficiare de subvenții de la bugetul de stat, care nu au prezentat datele conturilor bancare destinate în exclusivitate subvențiilor de la bugetul de stat pentru performanțele obținute la alegerile parlamentare din 2014 și alegerile locale generale din 2015, nu au fost repartizate, respectiv, potrivit pct. 54 din Regulamentul sus-citat, mijloacele financiare din bugetul de stat nerepartizate partidelor politice în anul pentru care au fost prevăzute nu vor fi disponibile pentru a fi utilizate în anii următori și rămîn venit la bugetul de stat.

Tabelul ce urmează reflectă datele cu referire la partidele politice care nu au prezentat informația cu privire la contul bancar destinat subvențiilor de la bugetul de stat și nu au beneficiat de acestea:

Nr. d/o	Partidele Politice		Alegerile parlamentare din 30.11.2014	Alegerile locale generale din 14.06.2015
			Sumă anuală	Sumă anuală
1	Partidul Popular Creștin Democrat		156384,23	3939,14
2	Partidul Politic „Partidul Forța Poporului”*		154831,28	
3	Partidul Politic Mișcarea Populară Antimafie		369604,09	52557,41
4	Blocul electoral „Alegerea Moldovei - Uniunea Vamală”	Partidul Regiunilor din Moldova	365602,26	8288,48
5	Partidul Politic Partidul „Renaștere”		55189,75	15818,36
6	Partidul Politic Pentru Neam și Țară		22524,53	
7	Partidul Politic „Patrioții Moldovei”		19883,18	3927,9
8	Blocul Electoral „Platforma Populară Europeană din Moldova - Iurie Leancă”	Partidul Acțiunea Democratică	34032,35	693240,2
9	Partidul Socialist din Moldova			8299,72
10	Partidul Politic „Partidul Legii și Dreptății”			7271,39
11	Partidul Popular Socialist din Moldova			736,13
	Total		1178051,76	794078,73

* Redenumit Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr”

Având la bază datele expuse mai sus, este de menționat faptul că executarea bugetului la capitolul subvenționarea partidelor politice din bugetul de stat pentru anul 2016 a fost realizat în proporție de 95,05 %, ceea ce constituie 37 877 869,51 lei. Proporția neexecutată, în mărime de 4,95 %, constituie suma de 1 972 130,49 lei.

În conformitate cu pct. 66 din Regulamentul privind finanțarea partidelor politice, lunar, pînă la data de 10 a fiecărei luni, partidul politic va prezenta Comisiei, în formă electronică, informația lunară privind cheltuielile partidului din subvențiile de la bugetul de stat pentru următoarele destinații: cheltuieli pentru întreținerea sediilor, cheltuieli de personal, cheltuieli pentru presă și materiale promoționale, cheltuieli de deplasare în țară și în străinătate, cheltuieli pentru telecomunicații, cheltuieli pentru primirea delegațiilor din străinătate, plata cotizațiilor de membru al organizațiilor internaționale din care partidul face parte, investiții în bunuri mobile și imobile necesare activității partidului, cheltuieli de birotică, cheltuieli de audit (extern/obligatoriu), cheltuieli pentru organizarea de întruniri, manifestații publice, seminare și alte cursuri de instruire pentru membrii de partid, desfășurate pe teritoriul țării. Din cele 15 partide politice care au beneficiat de subvenții de la bugetul de stat, 12 partide s-au conformat prevederilor Regulamentului sus-numit și au prezentat informația lunară, însă 3 partide politice beneficiare, și anume: Partidul Politic Partidul Popular din Republica Moldova, Partidul Politic „Casa Noastră - Moldova” și Partidul Politic Uniunea Centristă din Moldova, nu au prezentat informația.

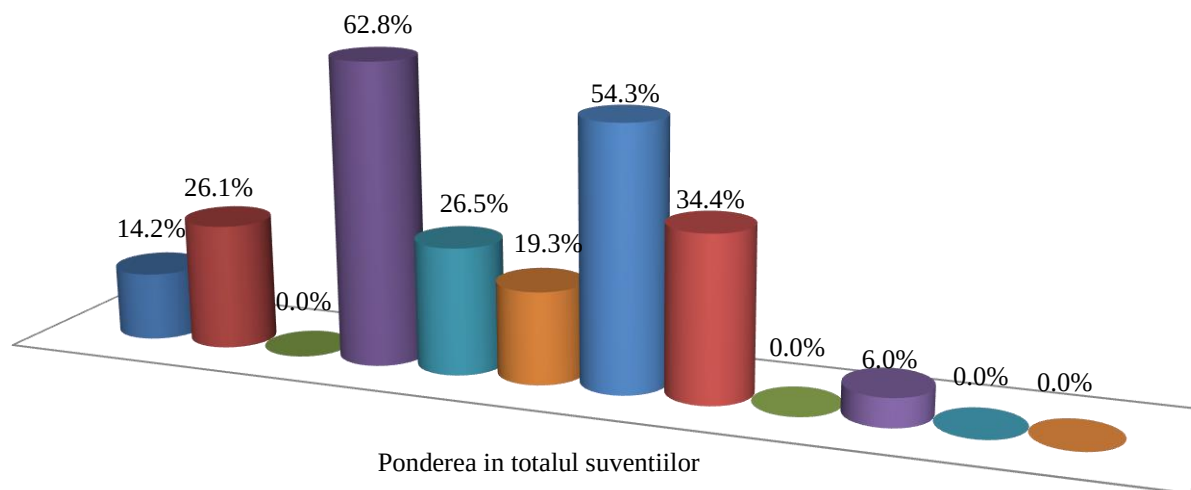
În tabelul și diagramele ce urmează sînt prezentate date cu privire la cuantumul total al cheltuielilor, pe tipuri, efectuate de către partidele politice din contul subvențiilor de la bugetul de stat, precum și ponderea acestora pe tipuri, și în total:

Informație privind cheltuielile partidelor politice din subvențiile de la bugetul de stat pentru anul 2016:

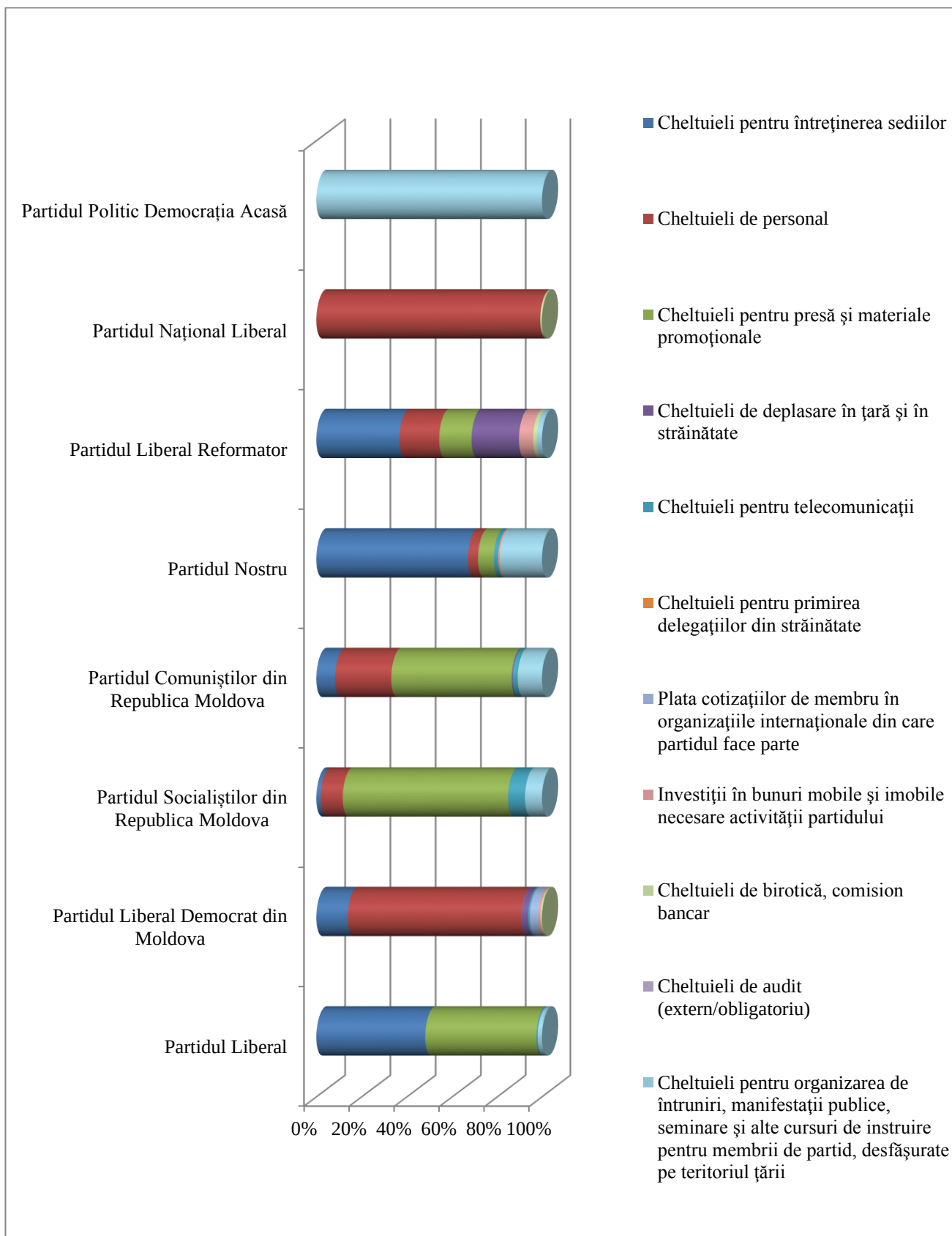
Indicatori	Partidul Liberal	Partidul Liberal Democrat din Moldova	Partidul Democrat din Moldova	Partidul Socialiștilor din Republica Moldova	Partidul Comuniștilor din Republica Moldova	Partidul Nostru	Partidul Liberal Reformat	Partidul Național Liberal	Partidul Verde Ecologist	Partidul Politic Democrația Acasă	Partidul Politic "Șor"	Partidul Social Democrat	TOTAL
Subvenții de la bugetul de stat	4510119,00	8531619,36	7479083,64	7488156,96	5755433,88	1965168,24	1024484,88	201957,96	38640,60	83265,24	83828,88	383828,46	37545587,10
Plăți pentru următoarele destinații, total:	638565,25	2230369,27	-	4699078,23	1523719,24	378555,18	556407,99	69406,25	0,00	5000,00	0,00	0,00	10100179,41
Cheltuieli pentru întreținerea sediilor	307167,22	308826,92	-	89308,14	126017,37	253510,16	204000,00	-	-	-	-	-	1288829,81
Cheltuieli de personal	-	1717454,56	-	457967,50	378032,43	16859,98	97869,47	68850,00	-	-	-	-	2737033,94
Cheltuieli pentru presă și materiale promoționale	315200,32	1050,00	-	3437509,07	813398,00	26645,62	79591,20	-	-	-	-	-	4673394,21
Cheltuieli de deplasare în țară și în străinătate	-	63722,09	-	-	6855,00	-	117650,00	-	-	-	-	-	188227,09
Cheltuieli pentru telecomunicații	3909,71	18537,48	-	358918,66	34845,38	7492,49	-	-	-	-	-	-	423703,72
Cheltuieli pentru primirea delegațiilor din străinătate	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,00
Plata cotizațiilor de membru în organizațiile internaționale din care partidul face parte	-	83347,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	83347,00
Investiții în bunuri mobile și imobile necesare activității partidului	-	21271,43	-	-	-	2851,20	35100,00	-	-	-	-	-	59222,63
Cheltuieli de birotică, comision bancar	288,00	16159,79	-	5190,86	3456,06	652,33	9337,32	556,25	-	-	-	-	34718,61
Cheltuieli de audit (extern/obligatoriu)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,00
Cheltuieli pentru organizarea de întruniri, manifestații publice, seminare și alte cursuri de instruire pentru membrii de partid, desfășurate pe teritoriul țării	12000,00	-	-	350184,00	161115,00	70543,40	12860,00	-	-	5000,00	-	-	611702,40
Soldul la data de 31.12.2016	3871553,75	6301250,09	7479083,64	2789078,73	4231714,64	1586613,06	468076,89	132551,71	38640,60	78265,24	83828,88	383828,46	27445407,69

Utilizarea subvențiilor din bugetul de stat în anul 2016

- Partidul Liberal
- Partidul Democrat din Moldova
- Partidul Comuniștilor din Republica Moldova
- Partidul Liberal Reformator
- Partidul Verde Ecologist
- Partidul Politic "Șor"
- Partidul Liberal Democrat din Moldova
- Partidul Socialiștilor din Republica Moldova
- Partidul Nostru
- Partidul Național Liberal
- Partidul Politic Democrația Acasă
- Partidul Social Democrat

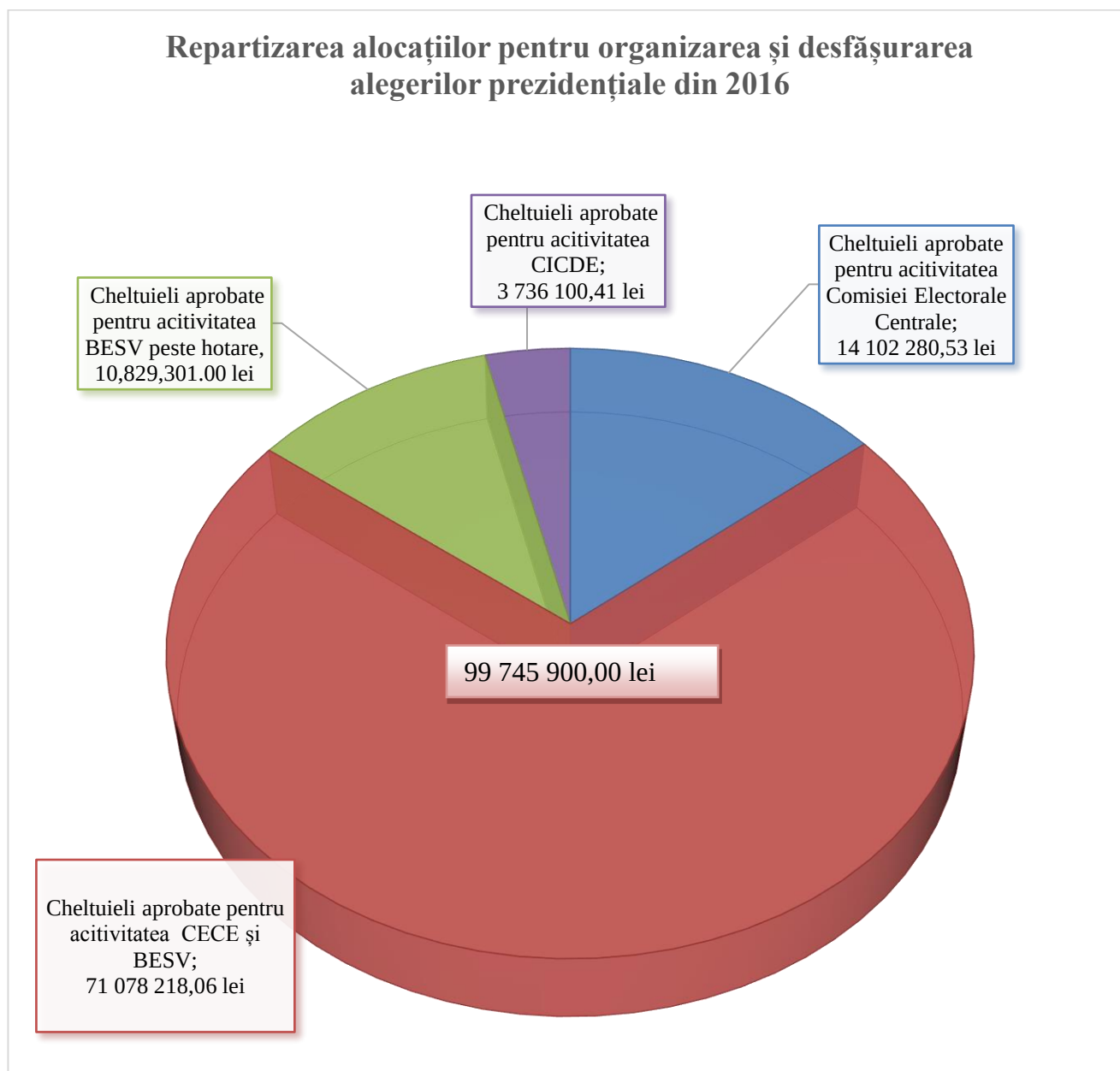

Ponderea pe tipuri de cheltuieli utilizate de partidele politice
beneficiare de subvenții de la bugetul de stat în anul 2016

5.3. Cheltuieli pentru organizarea alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova - 99 745 900,0 lei

Potrivit Legii bugetului de stat pentru anul 2016, nr. 154 din 1 iulie 2016, pentru organizarea și desfășurarea alegerilor prezidențiale din 2016, în bugetul Comisiei Electorale Centrale au fost aprobate cheltuieli în cuantum de 100 000 000,0 lei. Totodată, este de menționat faptul că la data de 3 octombrie 2016, prin Legea nr. 236, a fost diminuat bugetul CEC la capitolul cheltuieli de personal, efectuate din alocațiile destinate alegerilor prezidențiale, cu suma de 254 100,0 lei. Diminuarea menționată s-a datorat modificării, în Codul electoral, a perioadei electorale. Astfel, suma destinată organizării și desfășurării scrutinului prezidențial din 30 octombrie 2016 este de 99 745 900,0 lei. În diagrama ce urmează se prezintă distribuirea alocațiilor pentru organizarea și desfășurarea alegerilor prezidențiale din 2016 subiecților implicați.

5.3.1. Cheltuielile Comisiei Electorale Centrale, la activitatea 00439 „Organizarea alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova” – 12 967 995,53 lei.

Cheltuielile conform clasificăției bugetare	Cheltuieli aprobate și preconizate 2016	Cheltuieli executate 2016	% executării	Surse neutilizate
Remunerarea muncii angajaților conform statelor	1793756,00	1792499,40	99,93%	9773,87
Contribuții de asigurari sociale de stat obligatorii	413623,00	410350,70	99,21%	
Prime de asigurare obligatorie de asistență medicală achitate de angajatori pe teritoriul țării	80767,00	75522,03	93,51%	
Total cheltuieli de personal	2288146,00	2278372,13	99,57%	
Servicii informaționale	2033872,00	1945078,00	95,63%	2016334,40
Servicii de telecomunicații	76856,00	40480,24	52,67%	
Servicii de locațiune	128250,00	128060,00	99,85%	
Servicii de transport	50750,00	22950,00	45,22%	
Servicii de reparații curente	20000,00	360,00	1,80%	
Deplasări de serviciu în interiorul țării	31910,14	0,00	0,00%	
Servicii editoriale	1627469,00	4300,00	0,11%	
Servicii de protocol	439491,96	265580,25	60,43%	
Servicii neatribuite altor alineate	160499,04	145955,25	90,94%	
Total cheltuieli pentru servicii	4569098,14	2552763,74	55,87%	
Alte cheltuieli în bază de contracte cu persoane fizice	493827,39	466091,70	94,38%	219618,00
Alte cheltuieli curente (remunerarea membrilor nepermanenți în campania electorală și cofinanțarea PNUD Moldova)	1363739,00	1171856,69	85,93%	
Total alte cheltuieli	1857566,39	1637948,39	88,18%	212357,79
Procurarea mașinilor și utilajelor	517000,00	516950,00	99,99%	
Procurarea altor mijloace fixe	268800,00	56492,21	21,02%	
Total mijloace fixe	785800,00	573442,21	72,98%	409138,63
Procurarea combustibilului, carburanților și lubrifianților	23800,00	0,00	0,00%	
Procurarea materialelor de uz gospodăresc și rechizitelor de birou	342577,00	292553,63	85,40%	
Procurarea altor materiale	3101008,00	2765692,74	89,19%	
Total stocuri de materiale circulante	3467385,00	3058246,37	88,20%	2867222,69
TOTAL	12967995,53	10100772,84	77,89%	

Din totalul alocațiilor distribuite, din suma de 14 102 280,53 lei, suma de 1 134 285,00 lei a fost distribuită MAEIE la categoriile de cheltuieli: servicii informaționale, servicii de telecomunicații, servicii de locațiune, servicii de pază, servicii de protocol, servicii bancare și alte servicii neatribuite altor alineate, în sumă de 504 368,00 lei, ce nu au fost inițial prevăzute în bugetul destinat desfășurării alegerilor prezidențiale din 2016 pentru activitatea BESV de peste hotarele țării, și suma de 629 917,00 lei, ce include costurile pentru procurarea cabinelor și urnelor de vot în mărime de 17 200,00 lei și 612 717,00 lei suplimentar la sursele planificate pentru procurarea combustibilului, a materialelor de uz gospodăresc, a rechizitelor de birou, truselor medicale și alte materiale, incluse și argumentate de MAEIE în devizele de cheltuieli prezentate către CEC.

Din totalul cheltuielilor de personal, 1 792 499,40 lei au fost destinați achitării sporului la salariul mediu în mărime de 25%, potrivit art. 23 alin. (2) din Codul electoral, respectiv achitarea orelor peste durata normală a timpului de muncă, achitarea muncii în zilele de sărbătoare nelucrătoare și în zile de repaus. Impozitele aferente acestor plăți constituie suma de 485 872,73 lei.

În totalul cheltuielilor pentru servicii, cea mai mare pondere o au serviciile informaționale, ceea ce constituie 76,19%, în sumă de 1 945 078,0 lei. Dintre aceștia, suma de 1 579 606,0 lei, din totalul cheltuielilor la acest tip, a fost destinată asigurării conexiunii la internet prin fibră optică, ADSL și conexiune prin intermediul modemelor 3G a CECE de nivelul II și a BESV. Suma de 252 322,0 lei a fost alocată pentru achitarea serviciilor TIC pentru medii virtuale și legături telecomunicaționale securizate VPN, iar suma de 128 900,0 lei a fost destinată achitării serviciilor de ajustare și actualizare SI 1C, serviciilor de reinstalare a softului contabil și serviciilor de mentenanță a programului 1C pentru contabilii CECE II. Serviciile de telecomunicații, în cuantum de 51 200,0 lei, includ servicii de telefonie fixă și IP telefonie, servicii IP televiziune și cartele de reîncărcare unică pentru telefonie mobilă. În suma totală de 128 060,0 lei, alocată pentru servicii de locațiune, sînt incluse serviciile de locațiune a serverelor, în mărime de 89 000,0 lei și 39 060,0 lei costul serviciilor de locațiune a aparatului de cafea. În totalul sumei de 22 950,0 lei, reflectată la servicii de transport, sunt incluse sumele aferente plăților suplimentare conducătorilor auto în perioada electorală. Din totalul alocațiilor pentru servicii, 4300,0 lei au fost destinați retipăririi Codului electoral, conform modificărilor aprobate. Serviciile de protocol, potrivit clasificăției economice, includ cheltuieli pentru organizarea primirii delegațiilor oficiale. La acest tip de cheltuieli, în cuantumul sumei de 265 580,25 lei, sunt incluse: servicii de cazare a 18 delegații și locațiunea sălii de conferință – 99 795,0 lei, serviciile de transport pentru deservirea delegațiilor - 35 700,0 lei, costurile pentru servirea cinelor și prînzurilor, organizarea excursiilor și achiziționarea suvenirelor în mărime de 130 085,25 lei. Suma reflectată la capitolul servicii neatribuite altor alineate, în mărime de 145 955,25 lei, reflectă plăți pentru serviciile de restabilire a ștampilelor BESV în număr de 1342 bucăți și pentru 207 ștampile a CECE, plăți pentru serviciile de restabilire a ștampilelor de securizare în număr de 11 000 bucăți și a altor 10 502 de ștampile în sumă de 123 005,25 lei. Tot la acest tip de servicii sunt reflectate sumele aferente plăților suplimentare, în perioada electorală, pentru servicii de menaj și de administrare, în mărime de 22 950,0 lei, care includ și plata pentru contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii și a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală.

La capitolul alte cheltuieli, în suma de 1 637 948,39 lei, sunt incluse cheltuielile pentru achitarea retribuirii muncii în baza contractelor cu persoane fizice în sumă de 466 091,70 lei. În perioada electorală, s-au încheiat 26 contracte individuale de muncă cu persoane fizice în vederea oferirii suportului tehnic subdiviziunilor din cadrul Aparatului CEC. Astfel, pentru Direcția management alegeri au fost contractate 20 de persoane, dintre care 3 persoane în cadrul direcției și 17 persoane operatori la calculator pentru verificarea listelor de subscripție prezentate de grupurile de inițiativă pentru colectarea semnăturilor în vederea susținerii potențialilor candidați la funcția de Președinte al Republicii Moldova; pentru Direcția analiză și documentare, 1 persoană; pentru Direcția financiar-economică, 1 persoană; iar pentru Direcția tehnologii informaționale și gestionarea listelor electorale, 4 persoane. Tot în cuantumul sumei de 466 091,70 lei sînt incluse contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii în mărime de 84 079,29 lei și primele de asigurare obligatorie de asistență medicală în mărime de 16 450,30 lei. La această linie bugetară se reflectă și contribuția CEC transferată către PNUD Moldova în mărime de 686 812,0 lei, conform Acordului încheiat între Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și CEC, pentru implementarea de către PNUD a proiectului „Îmbunătățirea calității democrației în Moldova prin suport parlamentar și electoral”, pentru activitatea „Inițierea și implimentarea unei campanii electorale de informare și educare a alegătorilor din țară și din diasporă pentru alegerile prezidențiale 2016”. În perioada electorală, conform art. 21 alin. (2) din Codul electoral, membrilor Comisiei, care nu activează permanent, li se stabilește un salariu echivalent cu salariul secretarului Comisiei Electorale Centrale și un spor de 35 la sută la salariul mediu. Tipul de cheltuieli pentru această destinație este reflectat la capitolul alte cheltuieli și constituie suma de 485 044,69 lei, sumă ce include și plata contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii și prime de asigurare obligatorie de asistență medicală achitate de angajatori.

Mijloacele fixe în sumă de 573 442,21 lei cuprind achiziționarea tehnicii de calcul (laptop-uri) și a ștampilelor. Suma de 516 950,0 lei, din totalul cheltuielilor reflectate la această categorie include plata pentru achiziționarea a 80 de laptop-uri în sumă de 512 000,0 lei și achiziționarea unui set de microfoane dual vocal în sumă de 4 950,0 lei. Cheltuielile în mărime de 56 492,21 lei, indicate la poziția procurarea altor mijloace fixe, reflectă achiziționarea mouse-urilor și a blocurilor de alimentare pentru calculatoare în sumă de

46 880,0 lei, plăți pentru confecționarea a 235 de ștampile în mărime de 5833,0 lei, cheltuieli pentru achiziționarea drapelului în sumă de 840,0 lei, pentru procurarea a 2 urne metalice în sumă de 1254,21 și a unui sredei în sumă de 1685,0 lei.

O altă categorie de cheltuieli, pentru care au fost executate plăți în perioada electorală a anului 2016, care are cea mai mare pondere față de totalul cheltuielilor executate, reprezintă stocurile de materiale, în proporție de 30,28 %, adică suma de 3058246,37 lei, dintre care, 292553,63 lei reprezintă costurile pentru procurarea materialelor de uz gospodăresc și a rechizitelor de birou, iar 2765692,74 lei include procurarea altor materiale.

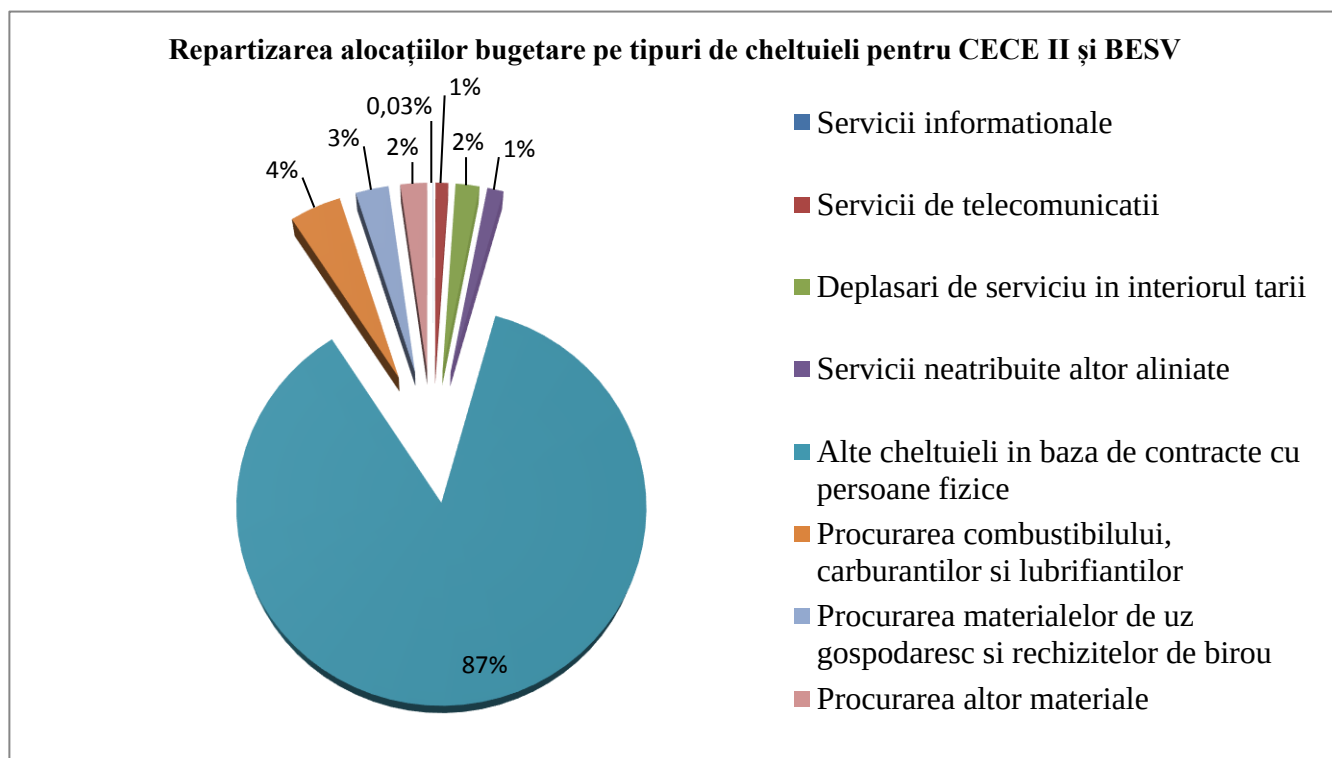
Suma de 2765692,74 lei, reflectată la poziția procurarea altor materiale, include: costul listelor de subscripție - 24500 ex., în sumă de 11025,0 lei, cheltuieli pentru procurarea materialelor electorale: invitații la votare, legitimația membrului BESV, legitimația observatorului național, liste electorale suplimentare, formulare speciale pentru numărarea voturilor, raportul BESV, diplome pentru funcționarii electorali, certificate pentru drept de vot, acte de predare-primire a buletinelor de vot, procese-verbale privind pregătirea secției de votare, procese-verbale privind rezultatele numărării voturilor, etc. în sumă de 715 690,58 lei, cheltuieli pentru achiziționarea a 120000 de sigilii și a 100 000 de etichete de securitate în sumă de 505360,0 lei.

Tot la acest capitol, sunt reflectate cheltuielile pentru tipărirea buletinelor de vot în sumă de 1375205,76 lei, cheltuieli pentru achiziționarea a 1200 bucăți de lupe dreptunghiulare în sumă de 107500,0 lei și cheltuieli pentru achiziționarea pliantelor de prezentare a CEC în 1000 de ex. și broșura de prezentare a CEC în 1000 de ex., în sumă de 17400,0 lei.

5.3.2. Cheltuielile CECE II, la activitatea 00439 „Organizarea alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova” – 71 078 218,06 lei.

Din totalul bugetului aprobat pentru Comisia Electorală Centrală, surse financiare în sumă de 71078218,06 lei, destinate organizării și desfășurării alegerilor pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova din 30 octombrie 2016 au fost planificate pentru asigurarea activității CECE de nivelul II și a BESV din cadrul acestora.

În datele ce urmează sunt prezentate repartizarea, pe tipuri de cheltuieli, a alocațiilor bugetare destinate activităților CECE de nivelul II și BESV, în vederea organizării și desfășurării scrutinului prezidențial din 2016.

Cheltuieli pentru activitatea CECE de nivelul II și BESV

Cheltuielile conform clasificăției bugetare	Chetuieli aprobate 2016	Cheltuieli distribuite în baza documentelor de constituire	Cheltuieli executate 2016	% executării față de cheltuielile distribuite	Sursele neutilizate
Servicii informaționale	21000,00	18800,00	11363,00	60,44%	
Servicii de telecomunicații	462330,00	695999,00	625116,29	89,82%	
Deplasări de serviciu în interiorul țării	952800,00	1303499,00	669087,36	51,33%	
Servicii neatribuite altor alineate		893539,00	890805,96	99,69%	
Total cheltuieli pentru bunuri și servicii	1436130,00	2911837,00	2196372,61	75,43%	715464,4
Alte cheltuieli în bază de contracte cu persoane fizice, recompensa funcționarilor electorali	62014618,06	57642930,00*	57354592,20*	99,50%	
Total alte cheltuieli	62014618,06	57642930,00	57354592,20	99,50%	288337,80
Procurarea combustibilului, carburanților și lubrifianților	4500960,00	2832783,00	2588073,81	91,36%	
Procurarea materialelor de uz gospodăresc și rechizitelor de birou	1661370,0	1812600,00	1706738,31	94,16%	
Procurarea altor materiale	1465140,00	1457385,00	1425296,34	97,80%	
Total stocuri de materiale circulante	7627470,00	6102768,00	5720108,46	93,73%	382659,54
TOTAL	71078218,06	66657535,00	65271073,27	97,92%	5807144,79

Notă * - sunt incluse și mijloacele financiare destinate pentru achitarea recompensei funcționarilor electorali din cadrul birourilor electorale ale secțiilor de votare peste hotarele țării, care au fost distribuite și executat de CECE mun. Chișinău nr. 1.

Tabelul de mai sus reflectă cheltuielile aprobate în bugetul Comisiei Electorale Centrale pentru activitatea CECE și BESV în organizarea și desfășurarea alegerilor prezidențiale din 2016, cheltuielile distribuite către CECE și executarea lor. Diferența dintre mijloacele financiare distribuite și cele aprobate la această activitate rezultă din faptul că mijloacele financiare distribuite către CECE II au fost calculate efectiv conform hotărârilor de constituire și degrevare a CECE și BESV. Au fost luate în calcul distanțele exacte în km față de CECE pentru calcularea surselor destinate procurării combustibilului. Sumele pentru asigurarea membrilor CECE și BESV cu ceai, cafea și apă, la momentul aprobării bugetului, au fost planificate la categoria procurarea produselor alimentare, conform clasificăției bugetare, care ulterior a fost modificată, iar la momentul distribuirii acestor tipuri de cheltuieli au fost alocate la categoria procurarea altor materiale, calculate conform hotărârii de constituire, efectiv pentru numărul real de membri în cadrul organelor electorale inferioare.

Analiza alocațiilor destinate activității CECE de nivelul II și a BESV din cadrul acestora, denotă că acestea au fost destinate preponderent pentru achitarea recompensei funcționarilor electorali, în sumă de 57354592,20 lei, ceea ce constituie 87,87 % din totalul alocațiilor.

Restul cheltuielilor, în sumă de 7 916 481,07 lei, au fost destinate pentru: 11363,00 lei servicii informaționale pentru conectarea contabililor la rețeauă internet, 625116,29 lei servicii de telefonie fixă și mobilă, 669087,36 lei pentru deplasările în interiorul țării a funcționarilor electorali, 890805,96 pentru achitarea recompensei funcționarilor electorali care au activat în bază de contracte prestări servicii, 2588073,81 lei au fost utilizați în scopul achiziționării combustibilului, 1706738,31 lei pentru procurarea rechizitelor de birou și a materialelor necesare pentru împachetarea buletinelor de vot, 1425296,34 lei destinați cheltuielilor de asigurare a membrilor BESV cu ceai, cafea, apă.

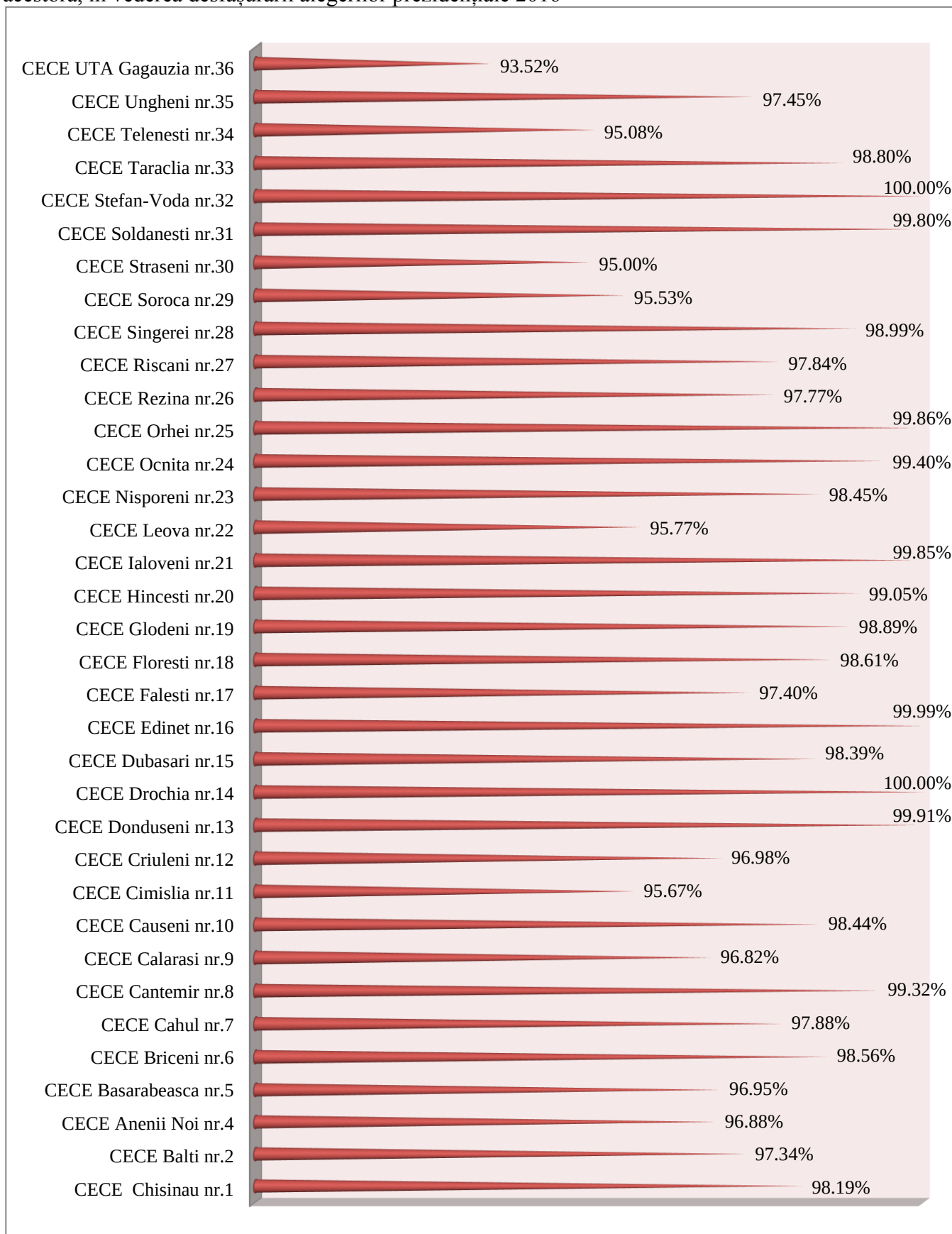
În tabelul ce urmează sunt reflectate sumele finanțate și executate de fiecare CECE de nivelul II ceea ce include și cheltuielile pentru activitatea BESV:

Alocarea mijloacelor financiare către organele electorale inferioare pentru organizarea și desfășurarea turul I și turului II de scrutin al alegerilor prezidențiale 2016					
Nr.	CECE	CECE Turul I	CECE Turul II	BESV Turul I	BESV Turul II
1	CECEM Chișinău nr.1	445149,00	249297,00	6521513,00	5710286,00
2	CECEM Balți nr.2	100285,00	62128,00	926930,00	816142,00
3	CECER Anenii Noi nr.4	92667,00	76801,00	680742,00	581746,00
4	CECER Basarabeasca nr.5	91243,00	45469,00	229075,00	198587,00
5	CECER Briceni nr.6	112480,00	62706,00	591383,00	511992,00
6	CECER Cahul nr.7	133319,00	68819,00	1018559,00	870696,00
7	CECER Cantemir nr.8	114611,00	59213,00	725280,00	614850,00
8	CECER Călărași nr.9	109860,00	55106,00	733631,00	636996,00
9	CECER Căușeni nr.10	97847,00	60019,00	779941,00	691806,00
10	CECER Cimișlia nr.11	97108,00	59540,00	668236,00	569589,00
11	CECER Criuleni nr.12	89172,00	56480,00	613046,00	521734,00
12	CECER Dondușeni nr.13	99552,00	54596,00	443572,00	380838,00
13	CECER Drochia nr.14	113157,00	59324,00	710080,00	639225,00
14	CECER Dubăsari nr.15	75540,00	46325,00	222710,00	194026,00
15	CECER Edineț nr.16	105299,00	63928,00	800870,00	689330,00
16	CECER Fălești nr.17	124207,00	73543,00	995485,00	849687,00
17	CECER Florești nr.18	140599,00	67900,00	1100958,00	941163,00
18	CECER Glodeni nr.19	96726,00	60348,00	549018,00	470930,00
19	CECER Hîncești nr.20	138223,00	70856,00	1040499,00	878891,00
20	CECER Ialoveni nr.21	101254,00	57046,00	736269,00	634633,00
21	CECER Leova nr.22	105559,00	59220,00	700418,00	593178,00
22	CECER Nisporeni nr.23	102074,00	57328,00	672244,00	571544,00
23	CECER Ocnița nr.24	108339,00	58668,00	571206,00	490256,00
24	CECER Orhei nr.25	137806,00	71604,00	1343601,00	1142316,00
25	CECER Rezina nr.26	106214,00	59443,00	651714,00	568917,00
26	CECER Rîșcani nr.27	121289,00	59420,00	815994,00	731595,00
27	CECER Sîngerei nr.28	123706,00	62526,00	973503,00	827111,00
28	CECER Soroca nr.29	143690,00	77376,00	1135786,00	972112,00
29	CECER Strășeni nr.30	104445,00	52352,00	760294,00	663572,00
30	CECERȘoldănești nr.31	87840,00	56759,00	544748,00	461331,00
31	CECER Ștefan Vodă nr.32	86763,00	44438,00	502447,00	423520,00
32	CECER Taraclia nr.33	89278,00	57527,00	498838,00	418115,00
33	CECER Telenești nr.34	103882,00	55401,00	707274,00	600818,00
34	CECER Ungheeni nr.35	139441,00	71242,00	1222913,00	1046926,00
35	CECE UTA Găgăuzia nr.36	138154,00	69517,00	1114250,00	941007,00

**Finanțarea și executarea alocațiilor financiare conform hotărârilor de constituire, destinate activității
CECE II și BESV, pentru desfășurarea alegerilor prezidențiale din anul 2016**

CECE		Servicii		Recompensa funcț. elect.		Bunuri		Total	
		Precizat, lei	Executat, lei	Precizat, lei	Executat, lei	Precizat, lei	Executat, lei	Precizat, lei	Executat, lei
CECE Chișinău nr.1		269427,00	240215,65	11709683,00	11590659,06	947135,00	860936,00	12926245,00	12691810,71
	Sold	29211,35		119023,94		86199,00		234434,29	
CECE Bălți nr.2		28738,00	23314,40	1706799,00	1671276,35	169948,00	160148,16	1905485,00	1854738,91
	Sold	5423,60		35522,65		9799,84		50746,09	
CECE Anenii Noi nr.4		74563,00	46801,03	1231477,00	1226030,10	125916,00	114512,78	1431956,00	1387343,91
	Sold	27761,97		5446,90		11403,22		44612,09	
CECE Basarabasca nr.5		91491,00	78650,47	424136,00	421691,70	48747,00	46837,22	564374,00	547179,39
	Sold	12840,53		2444,30		1909,78		17194,61	
CECE Briceni nr.6		53196,00	34824,79	1100075,00	1100071,67	125290,00	125286,70	1278561,00	1260183,16
	Sold	18371,21		3,33		3,30		18377,84	
CECE Cahul nr.7		78435,00	38567,70	1803464,00	1799160,83	209494,00	209369,67	2091393,00	2047098,20
	Sold	39867,30		4303,17		124,33		44294,80	
CECE Cantemir nr.8		57469,00	54458,86	1310147,00	1310133,15	146338,00	139130,78	1513954,00	1503722,79
	Sold	3010,14		13,85		7207,22		10231,21	
CECE Călărași nr.9		91210,00	62679,19	1302145,00	1296515,42	142238,00	127552,00	1535593,00	1486746,61
	Sold	28530,81		5629,58		14686,00		48846,39	
CECE Căușeni nr.10		92557,00	77076,04	1375834,00	1372038,75	161222,00	154997,25	1629613,00	1604112,04
	Sold	15480,96		3795,25		6224,75		25500,96	
CECE Cimișlia nr.11		91729,00	47241,73	1168580,00	1154860,89	134164,00	132003,91	1394473,00	1334106,53
	Sold	44487,27		13719,11		2160,09		60366,47	
CECE Criuleni nr.12		50609,00	17179,40	1102097,00	1096897,53	127726,00	127712,80	1280432,00	1241789,73
	Sold	33429,60		5199,47		13,20		38642,27	
CECE Dondușeni nr.13		37304,00	37304,00	852719,00	851826,52	88535,00	88534,49	978558,00	977665,01
	Sold	0,00		892,48		0,51		892,99	
CECE Drochia nr.14		89146,00	89142,60	1286340,00	1286333,90	146300,00	146299,67	1521786,00	1521776,17
	Sold	3,40		6,10		0,33		9,83	
CECE Dubăsari nr.15		36292,00	27630,93	452555,00	452548,58	49754,00	49754,00	538601,00	529933,51
	Sold	8661,07		6,42		0,00		8667,49	
CECE Edineț nr.16		56837,00	56825,00	1445578,00	1445484,89	157012,00	157012,00	1659427,00	1659321,89
	Sold	12,00		93,11		0,00		105,11	
CECE Fălești nr.17		72062,00	35594,38	1782524,00	1775205,38	188336,00	179026,64	2042922,00	1989826,40
	Sold	36467,62		7318,62		9309,36		53095,60	
CECE Florești nr.18		111535,00	91583,30	1921939,00	1910677,60	217146,00	217146,00	2250620,00	2219406,90
	Sold	19951,70		11261,40		0,00		31213,10	
CECE Glodeni nr.19		40532,00	39930,40	1026330,00	1023028,71	110160,00	101033,21	1177022,00	1163992,32
	Sold	601,60		3301,29		9126,79		13029,68	
CECE Hîncești nr.20		90668,00	89060,00	1815235,00	1815227,01	222566,00	203867,43	2128469,00	2108154,44
	Sold	1608,00		7,99		18698,57		20314,56	
CECE Ialoveni nr.21		53249,00	52648,20	1324117,00	1322350,63	151836,00	151834,96	1529202,00	1526833,79
	Sold	600,80		1766,37		1,04		2368,21	
CECE Leova nr.22		93422,00	52436,33	1220623,00	1220620,97	144330,00	123560,50	1458375,00	1396617,80
	Sold	40985,67		2,03		20769,50		61757,20	
CECE Nisporeni nr.23		39874,00	20108,80	1242164,00	1240126,07	121152,00	121152,00	1403190,00	1381386,87
	Sold	19765,20		2037,93		0,00		21803,13	
CECE Ocnița nr.24		89744,00	82342,73	1025356,00	1025352,78	113369,00	113369,00	1228469,00	1221064,51
	Sold	7401,27		3,22		0,00		7404,49	
CECE Orhei nr.25		81541,00	81539,20	2367112,00	2363289,21	246674,00	246672,90	2695327,00	2691501,31
	Sold	1,80		3822,79		1,10		3825,69	
CECE Rezina nr.26		67516,00	53522,27	1188098,00	1175838,21	130674,00	125971,00	1386288,00	1355331,48
	Sold	13993,73		12259,79		4703,00		30956,52	
CECE Rîșcani nr.27		173749,00	138249,48	1384309,00	1382492,24	170240,00	170144,22	1728298,00	1690885,94
	Sold	35499,52		1816,76		95,78		37412,06	
CECE Sîngerei nr.28		85830,00	68825,95	1711133,00	1708079,27	189883,00	189882,91	1986846,00	1966788,13
	Sold	17004,05		3053,73		0,09		20057,87	
CECE Soroca nr.29		148277,00	98229,05	1954081,00	1935565,03	226606,00	190972,12	2328964,00	2224766,20
	Sold	50047,95		18515,97		35633,88		104197,80	
CECE Strășeni nr.30		99010,00	76616,59	1338767,00	1332926,98	142886,00	92117,08	1580663,00	1501660,65
	Sold	22393,41		5840,02		50768,92		79002,35	
CECE Șoldănești nr.31		74585,00	72237,49	975224,00	975220,94	100869,00	100868,29	1150678,00	1148326,72
	Sold	2347,51		3,06		0,71		2351,28	
CECE Ștefan Vodă nr.32		51481,00	51478,49	906086,00	906081,97	99601,00	99598,91	1057168,00	1057159,37
	Sold	2,51		4,03		2,09		8,63	
CECE Taraclia nr.33		44710,00	33521,80	913843,00	913840,31	105205,00	103643,25	1063758,00	1051005,36
	Sold	11188,20		2,69		1561,75		12752,64	
CECE Telenești nr.34		51001,00	24137,52	1282096,00	1262407,11	134278,00	108613,54	1467375,00	1395158,17
	Sold	26863,48		19688,89		25664,46		72216,83	
CECE Ungheni nr.35		130407,00	77672,64	2102685,00	2101153,44	247430,00	238558,07	2480522,00	2417384,15
	Sold	52734,36		1531,56		8871,93		63137,85	
CECE UTA Găgăuzia nr.36		113641,00	24726,20	1889579,00	1889579,00	259708,00	201989,00	2262928,00	2116294,20
	Sold	88914,80		0,00		57719,00		146633,80	

Rata executării surselor financiare alocate pentru activitatea CECE de nivelul II și BESV din cadrul acestora, în vederea desfășurării alegerilor prezidențiale 2016

Executarea bugetului distribuit organelor electorale, pentru organizarea și desfășurarea alegerilor prezidențiale din 2016, constituie 97,92 % din cuantumul cheltuielilor preconizate, ceea ce reprezintă suma de 65271073,27 lei. Economii, în mărime de 5807144,79 lei, constituie 8,17 % din cuantumul cheltuielilor aprobate. Factorul care a influențat în mare măsură nedistribuirea mijloacelor financiare și neexecutarea lor este cauzat preponderent de faptul că funcționarii electorali degrevați din cadrul consiliilor electorale de circumscripții și din birourile electorale ale secțiilor de votare, sunt angajații unităților bugetare și Codul electoral prevede că recompensa acordată acestora din mijloacele financiare alocate pentru alegeri este în mărime de 25 la sută din salariul mediu pe economie. La fel, este de menționat faptul că s-a realizat o economie considerabilă la capitolul numărul persoanelor din cadrul BESV, estimarea acestora la momentul planificării cheltuielilor s-a făcut din considerentul numărului maxim al membrilor funcționarilor electorali prevăzut de Codul electoral. Finanțarea însă a fost efectuată pornind din numărul efectiv al acestora. Totodată, după cum se observă în datele de mai sus, au fost făcute economii de către CECE de nivelul II a surselor financiare alocate. O mare parte a acestor economii o constituie cheltuielile pentru deplasări.

5.3.3. Cheltuielile birourilor electorale ale secțiilor de votare din străinătate pentru organizarea alegerilor prezidențiale din 30 octombrie 2016 – 10829301,00 lei.

Conform devizelor de cheltuieli, pentru anul 2016 au fost planificate mijloace financiare în sumă de 10 829 301,00 lei pentru activitatea birourilor electorale ale secțiilor de votare de peste hotarele țării. Organizarea secțiilor de votare peste hotarele țării se stabilește de către Comisia Electorală Centrală, la propunerea Guvernului Republicii Moldova, în colaborare cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene și cu alte autorități ale administrației publice centrale, în baza înregistrării prealabile a cetățenilor aflați în străinătate și a numărului alegătorilor care au participat la scrutinul precedent. Conform Codului electoral, toate secțiile de votare constituite în străinătate aparțin circumscripției electorale a municipiului Chișinău, însă cheltuielile aferente organizării și funcționării acestor BESV se distribuie după cum urmează: cheltuielile pentru achitarea recompensei funcționarilor electorali din cadrul acestor birouri se distribuie către CECM Chișinău nr. 1, iar restul cheltuielilor pentru organizarea și funcționarea BESV peste hotarele țării se transferă MAEIE, conform devizelor prezentate de către ministerul respectiv.

În tabelul ce urmează sînt reflectate cheltuielile planificate, precizate și distribuite pe tipuri, pentru funcționalitatea BESV peste hotarele țării:

Cheltuielile conform clasificăției bugetare	Cheltuieli planificate și precizate, lei	Surse financiare redistribuite, lei	
		CECE mun. Chișinău nr. 1	MAEIE
Cheltuieli pentru servicii (servicii informaționale, servicii de telecomunicații, servicii de locațiune, servicii de pază, servicii de protocol, servicii bancare și alte servicii neatribuite altor alineate)			504368,00
Deplasări de serviciu peste hotare	6885000,00		4063210,00
Alte cheltuieli în bază de contracte cu persoane fizice	3725301,00	1949218,00*	
Procurarea mijloacelor fixe			17200,00
Procurarea stocurilor de materiale (combustibil, materiale de uz gospodăresc și rechizite de birou, truse medicale și alte materiale)	219000,00		831717,00
TOTAL	10829301,00	1949218,00*	5416495,00

Notă* - Suma distribuită pentru recompensa membrilor BESV peste hotarele țării a fost inclusă în tabelul privind totalul cheltuielilor distribuite și executate, deoarece CECE mun. Chișinău este responsabil de achitarea recompensei funcționarilor electorali ai BESV peste hotare și nu poate fi distinctă de cheltuielile pentru achitarea recompensei celorlalți funcționari electorali din BESV din țară.

Din totalul de 5416495,00 lei transferați MAEIE, suma de 504 368,00 lei a fost distribuită la categoriile de cheltuieli pentru servicii informaționale, servicii de telecomunicații, servicii de locațiune, servicii de pază, servicii de protocol, servicii bancare și alte servicii neatribuite altor alineate ce nu au fost inițial prevăzute în bugetul destinat desfășurării alegerilor prezidențiale din 2016 pentru activitatea BESV de peste hotarele țării, suma de 17200,00 lei pentru procurarea cabinelor și urnelor de vot și 612717,00 lei suplimentar la sursele planificate pentru procurarea combustibilului, a materialelor de uz gospodăresc, a rechizitelor de birou, truselor medicale și altor materiale.

5.4. Cheltuieli pentru efectuarea alegerilor în autoritățile administrației publice locale - 999 410,0 lei

5.4.1. Cheltuieli CEC pentru efectuarea alegerilor în autoritățile administrației publice locale – 374 310,87 lei

Conform recomandărilor Curții de Conturi, în vederea aplicării prevederilor legale la determinarea salariului mediu pentru remunerarea muncii personalului, potrivit cadrului legal, în perioada electorală, membrilor și angajaților permanenți ai Aparatului CEC li se stabilește un spor de 35 la sută și, respectiv, 25 la sută din salariul mediu. Astfel, s-au efectuat calculele de rigoare, înaintînd spre plată suma calculată. Executarea acestor cheltuieli a fost efectuată în ianuarie 2016, iar structura cheltuielilor pe tipuri se prezintă în tabelul următor:

Cheltuieli conform clasificăției bugetare	Cheltuieli aprobate, precizate 2016	Cheltuieli executate 2016	% executării	Sursele neutilizate
Remunerarea muncii angajaților conform statelor	263593,99	242302,26	91,92%	21291,73
Contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii	64806,01	64806,01	100,00%	0,00
Prime de asigurare obligatorie de asistență medicală achitate de angajatori pe teritoriul țării	12000,00	10903,60	90,86%	1096,40
TOTAL cheltuieli de personal	340400,00	318011,87	93,42%	22388,13

Structura cheltuielilor executate de către CEC pentru efectuarea alegerilor în autoritățile administrației publice locale, în aspectul tipurilor de cheltuieli ale clasificăției bugetare, se prezintă mai jos:

Cheltuieli conform clasificăției bugetare	Cheltuieli executate 2016
Servicii informaționale	1090,97
Servicii editoriale	4175,40
Servicii neatribuite altor alocate	594,50
Procurarea altor materiale	28050,00
TOTAL	33910,87

Din tabelul de mai sus, pentru efectuarea alegerilor în autoritățile administrației publice locale, CEC a efectuat plăți doar pentru unele tipuri de cheltuieli, după cum urmează: cheltuieli informaționale, asigurînd BESV cu conexiune la internet, în sumă de 1090,97 lei, cheltuieli pentru servicii editoriale, ce includ tipărirea buletinelor de vot și alte materiale electorale, în sumă de 4175,40 lei, costurile serviciilor de restabilire a ștampilelor, 594,50 lei și 28050,0 lei, cheltuieli pentru achiziționarea altor materiale.

5.4.2. Cheltuielile planificate și precizate pentru organele electorale inferioare în vederea organizării și desfășurării alegerilor în autoritățile administrației publice locale – 625099,13 lei;

Pe parcursul anului 2016, s-au desfășurat alegeri locale noi ale primarilor comunei Sărata-Galbenă, raionul Hîncești, și comunei Ochiul Roș, raionul Anenii Noi, în data de 15 mai 2016, iar în data de 30 octombrie 2016 s-a stabilit desfășurarea alegerilor locale noi ale primarilor comunei Iserlia, raionul Basarabeasca, satului Bucuria, raionul Cahul, comunei Gălășeni, raionul Rîșcani și comunei Gălești, raionul Strășeni.

Cheltuieli conform clasificăției bugetare	Cheltuieli aprobate și precizate	Cheltuieli executate 2016	Surse neutilizate
Servicii informaționale	17509,03	600,00	
Servicii de telecomunicații	20700,00	2848,00	
Deplasări de serviciu în interiorul țării	22200,00	1548,00	
Servicii de protocol	405,00	405,00	
Servicii neatribuite altor alocate	8069,00	8068,99	
Total cheltuieli pentru bunuri și servicii	68883,03	13469,99	55413,04
Alte cheltuieli în bază de contracte cu persoane fizice	409121,10	200045,42	
Total alte cheltuieli	409121,10	200045,42	209075,68

Procurarea combustibilului, carburanților și lubrifianților	131100,00	8504,96	
Procurarea produselor alimentare	6845,00	4290,00	
Procurarea materialelor de uz gospodăresc și rechizitelor de birou	8430,00	7465,00	
Procurarea altor materiale	720,00	720,00	
Total stocuri de materiale circulante	147095,00	20979,96	126115,04
TOTAL	625099,13	234495,37	390603,76

Din totalul cheltuielilor destinate desfășurării alegerilor locale noi din 15 mai și 30 octombrie 2016, executate de CECE de nivelul I pentru alegerile din mai 2016 și CECE de nivelul II pentru alegerile din toamnă, ponderea cea mai mare o constituie capitolul cheltuieli în bază de contracte încheiate cu persoane fizice, ceea ce reprezintă achitarea recompensei funcționarilor electorali, și anume în proporție de 85,31 % sau 200045,42 lei din totalul executat pentru organizarea alegerilor locale noi. Totodată, în tabelul de mai sus se reflectă executarea cheltuielilor distribuite către organele electorale. Astfel, sînt incluse servicii informaționale în sumă de 600,0 lei pentru asigurarea accesului la internet pentru contabilii CECE, iar suma de 8474,99 lei a fost destinată achitării datoriilor anului 2015 de către unele consilii electorale de nivelul I pentru servicii de protocol și achitarea contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii și a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală achitate de angajatori. Restul sumei de 20979,96 lei a fost destinată pentru achiziționarea combustibilului, pentru procurarea produselor alimentare, a rechizitelor de birou și a altor materiale, etc..

5.5. Cheltuieli pentru efectuarea referendumurilor - 238 000,0 lei

La finele anului 2015 a fost înregistrat grupul de inițiativă pentru colectarea semnăturilor susținătorilor referendumului republican de modificare și completare a Constituției Republicii Moldova, căruia i-a fost stabilit termenul de 3 luni, începînd cu data semnării actului de predare-recepționare a legitimațiilor membrilor grupului de inițiativă și a listelor de subscripție pentru colectarea semnăturilor. În data de 4 martie 2016, prin hotărârea CEC nr. 4527, a fost instituită Comisia de recepționare a proceselor-verbale cu privire la totalizarea procedurii de colectare a semnăturilor susținătorilor referendumului republican constituțional, documentelor anexate la acestea și a listelor de subscripție prezentate de grupul de inițiativă, formată din 4 grupuri de lucru.

Alocațiile ce țin de efectuarea referendumurilor au fost prevăzute pentru achitarea serviciilor de tipărire a listelor de subscripție, în sumă de 28800,0 lei, reflectate la poziția servicii editoriale, și achitarea muncii personalului CEC încadrat în activitatea peste durata normală a timpului de muncă și în zilele de odihnă.

Descifrarea cheltuielilor pentru activitatea „Referendumuri”, în aspectul tipurilor de cheltuieli ale calsificației bugetare, se prezintă în tabelul de mai jos:

Cheltuieli conform clasificăției bugetare	Cheltuieli aprobate și precizate	Cheltuieli executate 2016	% executării	Surse neutilizate
Remunerarea muncii angajaților conform statelor	164000,00	51339,12	31,30%	112660,88
Contribuții de asigurări sociale de stat obligatorii	37700,00	11808,00	31,32%	25892,00
Prime de asigurare obligatorie de asistență medicală achitate de angajatori pe teritoriul țării	7500,00	2310,26	30,80%	5189,74
Total cheltuieli de personal	209200,00	65457,38	31,29%	143742,62
Servicii editoriale	28800,00	28800,00	100,00%	0,00
Total cheltuieli pentru bunuri și servicii	28800,00	28800,00	100,00%	0,00
TOTAL	238000,00	94257,38	39,60%	143742,62

5.4. Proiectul „Îmbunătățirea democrației în Moldova prin desfășurarea campaniei de informare și educație electorală” – 473 000,0 lei

În perioada electorală a fost încheiat un acord de finanțare de către Consiliul Europei și CEC. Proiectul a fost înregistrat sub denumirea „Îmbunătățirea democrației în Moldova prin desfășurarea campaniei de informare și educație electorală”, cu o sumă de 473 000,00 lei. După încheierea acordului și prezentării acestuia la Ministerul Finanțelor, CEC a încheiat contracte pentru:

➤ Servicii privind desfășurarea campaniei de informare și educație electorală în sumă de 126696,00 lei (spot video, confecționare baner, confecționare hanorace);

➤ Achiziționarea materialelor electorale în sumă de 308730 lei (memorie flash, ghidul alegătorului (rom./rus), ghidul observatorului (rom), postere motivaționale (rom), tiparul Codului electoral, calendare de perete);

Conform regulilor de finanțare a CoE, prima tranșă este de 80 %, restul sumei se transferă după raportare către ei. Astfel, în anul 2016, prima tranșă de bani transferată de către CoE a fost în sumă de 348331,20 lei. CEC a prezentat raportul financiar în termen Consiliului Europei, însă tranșa finală în sumă de 87094,80 lei nu a fost transferată în anul 2016, ceea ce a creat datorii creditoare față de furnizorii de bunuri, datorii ce urmează a fi achitate în 2017.

Desfășurarea procedurilor legale de achiziții publice pe parcursul anului 2016:

Nr. d/o	Achiziții efectuate pentru necesitățile Comisiei		Activitatea de bază		Alegerile prezidențiale din 30 octombrie 2016		Total achiziții desfășurate	
			Planificate	Neplanificate	Planificate	Neplanificate	Planificate	Neplanificate
1.	Contracte de valoare mică (pînă la 96 mii cu TVA)		48 contracte	23 contracte	43 contracte	7 contracte	91 contracte	30 contracte
2.	Alte tipuri de contracte*		-	-	15	2	15	2
3.	Proceduri	Cererea ofertelor de prețuri (COP)	COP - servicii tipografice (3 contracte) COP - safeuri (1 contract)	-	COP – servicii de cazare a delegațiilor (1 contract)	-	3 proceduri (5 contracte)	-
		Acord - cadru (AC)	AC – servicii de transport avia	-	-	-	1 procedură (1 contract)	-
		Dintr-o singură sursă (DSS)	DSS – servicii TIC pentru medii virtualizate DSS – personalul tehnic	-	-	-	2 proceduri (2 contracte)	-
TOTAL							114	32
							146 contracte	

* Contracte care depășesc suma contractelor de valoare mică, însă fac excepție de la Legea nr. 131 din 3 iulie 2015 privind achizițiile publice

6) Activitatea de reprezentare a intereselor Comisiei Electorale Centrale în instanțele de judecată

6.1. Procese de judecată inițiate la cererea Comisiei Electorale Centrale:

6.1.1. În domeniul finanțării partidelor politice

Potrivit art. 22 alin. (2) din Codul electoral, Comisiei îi revine atribuția de supraveghere și control a activității financiare a partidelor politice și a campaniilor electorale.

Astfel, potrivit art. 29 alin. (1) al Legii nr. 294 din 21 decembrie 2007 privind partidele politice și pct. 65 din Regulamentul privind finanțarea activității partidelor politice, aprobat prin hotărârea CEC nr. 4401 din 23 decembrie 2015, partidele politice au obligația de a prezenta Comisiei, semestrial, până la data de 15 iulie a anului de gestiune, și anual, până la data de 31 martie, rapoarte privind gestiunea financiară a acestora.

Respectiv, potrivit hotărârii Comisiei Electorale Centrale nr. 111 din 18 august 2016 „Cu privire la rapoartele privind gestiunea financiară a partidelor politice pentru primul semestru al anului 2016”, la situația din 15 iulie 2016, la Comisie au fost depuse 19 rapoarte semestriale. De menționat că, pe lângă cele 19 partide politice, 8 formațiuni au omis termenul stabilit de legiuitor și au prezentat rapoartele cu întârziere.

În același timp, prin hotărârea menționată Comisia a constatat că 18 partide politice nu au prezentat rapoartele financiare, acțiune contrară prevederilor art. 29 alin. (1) din Legea privind partidele politice și pct. 65 din Regulamentul sus menționat, fapt pentru care a dispus atenționarea acestora și acordarea unui termen suplimentar. Prin hotărârea nr. 283 din 20 septembrie 2016, Comisia a luat act încă de 3 rapoarte privind gestiunea financiară, depuse în timpul termenului suplimentar acordat, iar în privința a 15 partide politice a dispus inițierea procedurii contravenționale, în corespundere cu art. 48¹ alin. (3) din Codul contravențional.

În scopul executării hotărârii CEC nr. 283 și respectării prevederilor pct. 95 din Regulamentul menționat mai sus, cele 15 partide politice au fost citate pentru a se prezenta la sediul Comisiei în data de 28 septembrie 2016 și, repetat, în data de 17 octombrie 2016, în vederea semnării proceselor-verbale contravenționale. De menționat, că nici la prima citare și nici la cea de-a doua, reprezentanții partidelor vizate nu s-au prezentat, iar procesele-verbale cu privire la contravenție întocmite în data de 17 octombrie, conform procedurii contravenționale, au fost depuse, la 25 octombrie 2016, în instanța de judecată competentă de aplicarea sancțiunilor.

Urmare a examinării, instanța a constatat încălcarea art. 48¹ alin. (3) din Codul contravențional de către Partidul Politic Partidul Agrar din Moldova, Partidul Politic Noua Opțiune Istorică, Partidul European și de către Partidul Politic „Patrioții Moldovei” și a aplicat persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul partidelor respective pedeapsa sub formă de amendă în mărime de 300 unități convenționale (echivalentul a 6000 lei) în beneficiul statului. Procesele-verbale de contravenție în privința Partidului Mișcarea „Acțiunea Europeană”, Partidului Politic Partidul „Renaștere” și Partidului Politic „Partidul Legii și Dreptății” au fost anulate de către instanță în temeiul art. 4 alin. (3), 441 alin. (1) lit. c) și art. 445 din Codul contravențional. Pe marginea a opt procese-verbale de contravenție instanța încă urmează să se expună.

6.1.2. În domeniul procedurilor de atribuire mandatelor de consilier local

Comisia Electorală Centrală, în conformitate cu art. 133 alin. (12) din Codul electoral, are competența de a atribui mandatele de consilier candidaților supleanți, în baza documentelor electorale pe care le deține și în condițiile Regulamentului cu privire la procedura de ridicare și validare a mandatelor de consilier, aprobat prin hotărârea CEC nr. 1931 din 23 aprilie 2013. În legătură cu aceasta și urmare a analizei hotărârilor instanțelor de judecată privind confirmarea legalității alegerilor și validarea mandatelor de consilier, Comisia a identificat că în mai multe localități nu au fost confirmate listele candidaților supleanți. În vederea reparării omisiunii strecurate în hotărârile judecătorești, Comisia a înaintat cereri privind emiterea hotărârilor suplimentare pe marginea a 32 de cazuri.

6.2. Procese de judecată inițiate împotriva Comisiei Electorale Centrale:

6.2.1. Contestarea actelor normative CEC

Cauza Partidul Politic Partidul Popular din Republica Moldova, Partidul Politic „Partidul Liberal Reformator”, Partidul Național Liberal împotriva Comisiei Electorale Centrale:

Prin hotărârea Judecătoriei Centru din 30 septembrie 2016 (dosarul nr.3-564/16) s-a dispus anularea următoarelor norme din Regulamentul privind finanțarea activității partidelor politice, aprobat prin hotărârea CEC nr. 4401 din 23 decembrie 2015:

1) sintagma „codului personal (IDNP)” din pct. 19 (textul integral „La încasarea cotizației de membru este obligatorie identificarea membrului de partid prin verificarea numelui, prenumelui și *codului personal (IDNP)*”);

2) pct. 87 lit. a) – textul integral „Comisia Electorală Centrală are dreptul să suspende virarea subvențiilor de stat în următoarele cazuri: a) neachitarea de către mai mult de jumătate din membrii partidului politic a cotizațiilor de membru în mărimea stabilită, în baza informației anuale;”

3) sintagma „Suma donației în numerar oferită unui partid de o persoană în anul de gestiune nu poate depăși un salariu mediu lunar pe economie stabilit pentru anul respectiv” din pct.32.

Comisia Electorală Centrală a depus apelul împotriva hotărârii instanței de fond, următoarea ședință fiind stabilită pentru data de 4 mai 2017, fiind de asemenea înaintat un demers în vederea urgentării examinării litigiului în cauză.

6.2.2. Cu privire la procedurile de votare

La data de 21 noiembrie 2016, mai mulți cetățeni ai Republicii Moldova au înaintat cereri de chemare în judecată împotriva Consiliului electoral al circumscripției electorale municipale Chișinău nr.1, intervenienți accesorii Comisia Electorală Centrală, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova, Guvernul Republicii Moldova privind anularea hotărârilor nr. 54 și 56 din 16, și, respectiv, 17 noiembrie 2016 a CECM Chișinău nr.1, cu privire la examinarea adresărilor cetățenilor aflați peste hotarele Republicii Moldova referitor la neexercitarea dreptului de vot, constatarea faptului încălcării dreptului constituțional la vot la alegerile prezidențiale în turul II din 13 noiembrie 2016 și de a beneficia de alegeri libere, constatarea discriminării directe pe criteriu de reședință prin omisiunea autorităților de a lua măsurile necesare pentru a asigura realizarea dreptului la vot în secțiile de votare extrateritoriale nr. 1/314, 1/325, 1/335, 1/336, 1/346, 1/347, 1/349, 1/350, 1/355, 1/366, 1/359, 1/375, obligarea organului electoral de a înlătura încălcările admise în procesul asigurării dreptului la vot.

În rezultatul examinării litigiului electoral, instanțele judecătorești au emis următoarele soluții:

a) La 1 decembrie 2016, Judecătoria Centru, mun. Chișinău, a pronunțat hotărârea prin care cererile de chemare în judecată au fost respinse.

b) La 6 decembrie 2016, Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia prin care a respins apelurile depuse de reclamânți; a respins recursul declarat de avocații reclamanților și a menținut încheierea din 29 noiembrie 2016 a Judecătoriei Centru, mun. Chișinău privind respingerea cererii cu privire la sesizarea Curții Constituționale referitor la controlul constituționalității art. 49 alin.(3) Cod electoral;

c) La 12 decembrie 2016, Curtea Supremă de Justiție a pronunțat încheiere prin care a considerat inadmisibile recursurile decalate împotriva deciziei din 6 decembrie 2016 a Curții de Apel Chișinău și încheierilor din 6 decembrie 2016 ale Curții de Apel Chișinău.